

VÁCLAV NÝVLT

DOUĂ MILIOANE DE MARTORI

enigma

VÁCLAV NÝVLT

două milioane de martori

DVA MILIÓNY SVĚDKŮ

Mladá fronta
Praha. 1962

VÁCLAV NÝVLT

Două milioane de martori

Traducere de Virgil Florea și Alexandra Toader

• Editura UNIVERS •
București — 1971

Coperta: **Vanda Mihuleac**

Nr. colilor de tipar: 11

Combinatul Poligrafic
„CASA SCÎNTEII"
București — R.S.R.
Com. 1077

1. Crima nu fusese prevăzută în program

Că nu e bună moartea
O știm chiar de la zei,
Căci de-ar fi fost frumoasă,
Ar fi murit și ei...

Glasul se auzea de undeva, din întuneric. Obiectele își pierdeau contururile în lumina difuză și doar cel ce s-ar fi simțit aici ca la el acasă ar fi putut desluși un dulap, o canapea sau un scaun.

— Cine a spus asta ? întrebă un alt glas, mai profund, și mai aspru. Din întuneric se auziră apoi alte întrebări și răspunsuri.

— Cînd ? Atunci ? În vechea Grecie ?

— Nu. Aici...

— Eu.

— Mă doare capul... Aprindeți lumina !

— Lumina nu ajută, interveni în discuție un al treilea glas, necunoscut, aparținînd unei femei. Vă dau, mai bine, un antinevralgic.

— Aprindeți lumina !

Lumina îi izbi cu atîta putere în ochi încît, pentru o clipă, aproape că-i orbi.

Cea mai mare parte a încăperii rămase însă mai departe în semiîntuneric. O lampă înaltă, cu picior, își concentra conul de lumină asupra unui fotoliu, care, prin aspectul său modern, contrasta cu restul mobilierului. Era alcătuit din cîteva tije de metal împletite asimetric și acoperite cu o blană albă, cu smocuri ciufulite de păr. Biblioteca, biroul cu scaunul său și policioara cu cactuși de sub fereastră erau, în mod evident, de dată mai veche și fără îndoială că stăteau pe locurile lor de aproape zece ani. Numai fotoliul fusese cumpărat probabil de curînd.

În fotoliu ședea chircit, într-o poziție nefirească, un bărbat, cu fața înfundată în blana albă de pe spătar. Nu se mișca. Mîinile și picioarele îi erau fixate de brațele și picioa-

rele fotoliului. Fusese legat straşnic de către cineva care se pricepea bine la o treabă ca asta. La legăturile acestea se mai adăuga o sfoară trecută de cîteva ori în jurul trupului.

— De ce nu zîmbeşti, Jiři Xaver? întrebă vocea, care cu cîteva clipe înainte recitase versurile antice.

— De ce nu zîmbeşti, Jiři Xaver?

În întrebarea repetată se simţea o undă de nelinişte. Omul din fotoliu nu se mişcă însă nici de data aceasta.

— Sfîntă Fecioară! ţipă speriat un glas de femeie, de undeva, din depărtare, din afara spaţiului camerei. I s-a întîmplat ceva!

Şi atunci se petrecu ceva neaşteptat. În jurul fotoliului se îngrămădiră o mulţime de oameni care nu intrară însă pe uşa rămasă în continuare închisă. Dezordinea se produse atît de repede şi de neaşteptat, încît nimeni din cei prezenţi nu avu vreme să-şi dea seama nici de cauza şi nici de logica ei. Surprinzătoare era şi îmbrăcămintea celor nou sosiţi. La unii nici nu se potrivea cu atmosfera camerei: purtau pe ei halate albe, alţii, salopete murdare de ulei, ba cineva dăduse buzna îmbrăcat chiar în uniformă de paznic cu banderola pe mînă.

Din mulţimea nedumerită se desprinse un om, care strigă:

— Oameni buni, aici s-a săvîrşit o crimă!

2. *Două milioane de martori*

Mulţi oameni s-au speriat în clipa aceea, toţi deodată, deşi se aflau în locuri diferite. Două milioane de feţe speriate, poate două milioane şase sau două milioane fără paisprezece, nu se ştie precis. Unii, după o clipă de panică, au devenit neîncrezători, iar apoi curioşi să ştie ce se va mai întîmpla.

Momentul de tăcere încordată a fost întrerupt deodată de acordurile zgomotoase ale muzicii de dans şi pe ecranele televizoarelor a apărut cunoscuta panoramă a Hradului şi a Podului Carol, cu obişnuita ramură, sus, în colţul din dreapta.

Se întîmplă adesea diverse defecţiuni tehnice sau chiar întreruperi de emisie, dar, de data aceasta, telespectatorii au intuit ceva ieşit din comun. Pauza rămase fără explicaţii şi aşteptarea se prelungi. Unii au aprins lumina, ca şi cînd s-ar fi temut să rămînă în întuneric în faţa ecranului slab luminat, care îi speriase aşa de tare. Alţii, aşezaţi în faţa televizoarelor, discutau cu însufleţire, emiţînd tot felul de ipoteze, în timp ce în alte case domnea în continuare aceeaşi linişte împietrită. În cea mai grea situaţie se aflau oamenii singuri, văduvele şi burlacii, deoarece nu-şi puteau împărtăşi nimănui îndoielile şi frica. În majoritatea cazurilor însă, în faţa televizoarelor din cluburi, cămine studenţeşti, case de cultură, săli de aşteptare, din dormitoarele brigadierilor şi sălile căminelor săteşti erau adunate mulţimi mari de oameni. Zeci lîngă zeci făceau sute, sute lîngă sute, mii : două milioane de martori. Şi toţi aşteptau răspunsul.

*

Ondřej Suda se afla şi el în faţa micului ecran, dar, spre deosebire de majoritatea celorlalţi, moţăia şi se trezise doar la zgomotul muzicii. Se întinse şi aruncă o privire absentă spre imaginea Hradului.

— S-a şi terminat ?

— Nu, o defecţiune tehnică, îi răspunse repede Maria, străduindu-se să-i ascundă senzaţia de încurcătură şi teamă, n-au spus încă din ce cauză... Nu vrei o cafea ?

Suda căscă şi reflectă la cele spuse. Ghici că-i ascundea ceva, dar nu dădu prea mare importanţă acestui fapt. Mai degrabă se gîndea dacă să bea sau nu cafeaua.

— Mai bine mă duc să mă culc... Am pierdut ceva deosebit ?

— Deocamdată nu..., îi răspunse iarăşi, cu o grabă nefirească, nevastă-sa, apropiindu-se de televizor şi închizîndu-l.

Suda rămase în fotoliu. Îi era ciudă pe el însuşi pentru că adormise, dar mai ales era supărat pe autorii care nu scriu piese mai bune. Plecase la serviciu de ieri dimineaţă şi se întorsese abia azi spre seară. După atîţia ani de căsătorie, nevastă-sa se obişnuise şi se împăcase cu aceste întîrzieri. Nu

se putea altfel. Suda era convins de aceasta. Cînd voi ieşi la pensie, gîndea el, atunci voi avea destul timp pentru familie, papuci şi televizor. Suda era trecut binişor de cincizeci de ani, iar soţia lui era doar cu cîteva luni mai tînără. La prima vedere, menajul lor părea destul de monoton şi banal. Prima impresie este însă adesea înşelătoare.

Sună telefonul. Maria vru să se îndrepte spre el, dar Suda i-o luă înainte şi ridică receptorul.

Maria îl observă cu atenţie şi, auzindu-l că spune cam de şapte ori da, înţelese că, de îndată ce convorbirea se va sfîrşi, Ondra îşi va lua pălăria şi trenciul şi va pleca. În faţa soţiei sale, Suda nu cerea niciodată amănunte în legătură cu vreun caz nou, pentru că nu voia s-o sperie. Nici după ce cazul era rezolvat, nu povestea despre ce fusese vorba, nici cine fusese prins şi în ce împrejurări. Exista între ei un acord tacit căruia Maria i se supunea resemnată. Suda îşi închipuia — cu naivitate — că cu cît va şti mai puţin Maria despre activitatea şi problemele lui, cu atît va avea mai puţine griji.

Maria era sigură că de îndată ce va pune receptorul în furcă, Ondra îi va spune pe un ton încurcat, de parcă şi-ar cere scuze :

— Iartă-mă, dar trebuie să plec. Mai am puţină treabă.

Şi chiar aşa s-a şi întîmplat. Suda fu surprins doar atunci cînd Maria îl întrebă :

— La televiziune, nu-i aşa ?

Omul care provocase atîta panică şedea, ca şi mai înainte, în fotoliu, cu faţa înfundată în blana albă de pe spătar. Se afla singur în mijlocul unei tăceri de moarte. Spaţiul larg al studioului de televiziune producea o impresie apăsătoare, deoarece lipseau oamenii.

Camerele de luat vederi, aşezate pe şine sau trepiede, braţele lungi, aidoma unor spînzurători, ale aparaturii de sunet, spiralele şerpuitoare ale cablurilor, reflectoarelor, pereţii de lemn ai camerelor cu ferestrele ce dădeau spre o natură închipuită, uşile de iută, mobilierul şi restul recuzitei, necesare pentru a da impresia de real şi de viaţă, toate se

aflau la locul lor, numai oamenii plecaseră. Rămăseseră doar lucruri inerte și un mort legat de un fotoliu.

Pe micile ecrane se transmitea programul de rezervă, deoarece seara de sîmbătă nu putea rămîne fără emisie. În fiecare zi era dinainte pregătit, pentru orice eventualitate, un film de rezervă. De astă dată, în locul piesei, *O istorie cu cinci asasini*, scrisă special pentru televiziune, se proiecta filmul polițist al lui Vladimir Čech *Acolo unde alibiul nu e suficient.*

Căpitanul Ondřej Suda se afla în drum spre studioul de televiziune. Din discuția telefonică cu comandantul direcției generale, nu aflase prea multe. Îl însărcinaseră cu acest caz, adăugînd că afacerea cere o rezolvare grabnică, fiindcă era cunoscută de public și oamenii sînt curioși. La studioul de televiziune îl aștepta sublocotenentul František Koval, primul care fusese informat, deoarece făcuse de serviciu în acea seară și primise înștiințarea telefonică de la studio. František Koval era încă boboc, ca vîrstă și ani de serviciu. La activul său, printre cazurile rezolvate, erau trecuți deocamdată doar Josef Linhart, hoțul de poșete ce opera la magazinul „Bílá Labut", și o gașcă de ciubucari care fura ciment de la fabrica Ingstav din Rakovník. Acesta urma să fie primul său caz de crimă. Știa că deocamdată va trebui mai mult să asiste și de aceea, în privința chestiunilor esențiale, preferase să-l aștepte pe Suda. Pentru moment făcuse un singur lucru : la plecarea oamenilor de pe platou, pusese să se întocmească o listă a tuturor celor prezenți, introducînd în ea și numele celor care, fie chiar și numai pentru o clipă, intraseră în studio în timpul emisiei.

Lista cuprindea un total de treizeci și șase de persoane.

3. *Prea mulți suspecți*

— Îmbulzeală ca în piața Václav, oftă mohorît František Koval, întinzîndu-i căpitanului Suda lista cu nume.

Suda încuviință cu un zîmbet.

— Bineînțeles, doar televiziunea este una din artele colective. N-ai ce-i face, František.

Citi apoi în fugă lista cu numele înşirate. În dreptul fiecăruia era trecută şi profesia: operator, asistent de operator, recuziter, maistru de lumini, de sunet, o grămadă întreagă de diverşi asistenţi, iar la urmă încă cinci actori de teatru, care jucaseră în emisiunea televizată, alături de cel asasinat.

— Cu ce vrei să începi? Îşi ziceau pe nume, deşi František, ţinînd seama de vîrsta înaintată a lui Suda, o făcea oarecum jenat.

Suda îşi frecă somnoros ochii. Duşul pe care-l făcuse înainte de a pleca de acasă nu-i ajutase prea mult se vede.

— Mai întîi, aş vrea o broşurică despre tehnica televiziunii. Împrumut-o de pe undeva.

František nu era sigur dacă Suda nu glumeşte cumva. I se mai întîmplase de cîteva ori să nu-şi dea seama. Sincer vorbind, nu se bucura prea mult de venirea lui. Ar fi fost mai liniştit dacă ar fi trebuit să lucreze cu Brodský sau Tintěra, pe de o parte pentru că îi cunoştea mai bine şi ştia ce i s-ar fi cerut, iar pe de altă parte pentru că felul de a vorbi şi a raţiona al lui Suda i se părea prea complicat, cu prea multe nuanţe şi aluzii în care uneori era greu să te descurci. Ca statură, František îl întrecea pe Suda aproape cu un cap, dar în privinţa experienţei şi a cunoştinţelor de specialitate situaţia era mai degrabă inversă.

Suda îl cunoştea pe František Koval doar din consfătuirile săptămînale ce aveau loc în biroul maiorului Zákrejs. De la prima vedere, băiatul, cu silueta lui masivă şi felul stîngaci de a vorbi cu oamenii, îi devenise simpatic. Pe deasupra, se mai şi înroşea repede, ce să-i faci — boboc, i se citea pe faţă lucrul acesta. Tot lipsei de experienţă îi atribuia faptul că îşi rodea creioanele inconştient, nervos, obicei mai curînd simpatic decît ridicol. De altfel, cam tot aşa ceva îl făcea şi pe Suda să reflecteze mai bine. Îşi rodea luleaua, iar în momentele mai pline de tensiune ajungea chiar s-o rupă. Consuma în medie cam patru-cinci lulele pe lună şi, întrucît îşi cumpăra totdeauna doar din cele mici, de trei-patru coroane, îl costa mai ieftin decît pe ceilalţi fumători. Ţinea capătul lulelei groase, fără tutun, în gură, cu deschiderea în jos. La recomandaţia medicului, încetase să mai fumeze. Îi găsise ceva la plămîni şi, ca să-şi înşele pofta de a fuma, se mulţu-

mea să muşte capătul pipei. O mai făcea însă şi pentru a-şi ironiza puţin meseria de criminalist.

Îndată după ce sosi la studio, František îl conduse la locul crimei. Sergentul Halík tocmai terminase fotografierea orientativă a mortului şi a locului crimei.

În cel asasinat îl recunoscură pe Jan Fåltys. Îl ştiau foarte bine din filme şi din ultimele spectacole teatrale. Anul trecut, înainte de Crăciun, ancheta iniţiată de ziarul *Večerní Praha* îl desemnase drept cel mai popular actor de film al anului, cu mare diferenţă de voturi faţă de ceilalţi. Îi cunoşteau toţi zîmbetul îngîndurat, enigmatic, din ochii trişti şi de pe buzele cu contur ferm. De astă dată, faţa îi era schimonosită de ultimul spasm al morţii.

Constatară destul de repede şi cum a fost asasinat. Mîinile şi picioarele cadavrului erau legate de braţele şi picioarele de metal ale fotoliului, de care erau prinse, prin cuplare, capetele a două fire, unite apoi cu cablul unuia dintre reflectoare. Cînd reflectorul s-a aprins, s-a produs un scurtcircuit, şi curentul electric a trecut prin trupul omului din fotoliu. Moartea a survenit instantaneu. Era vorba de cunoscutul principiu al scaunului electric, aplicat desigur primitiv, dar cu rezultate perfecte. În mijlocul unei tehnici moderne, o metodă modernă de asasinat, pe care ar fi putut s-o aplice oricine ar fi posedat cunoştinţe minime de fizică.

František îşi aruncă din nou privirea pe lista lungă de nume şi oftă pentru a doua oară.

— Treizeci şi şase de suspecţi... şi toţi au avut timp să o facă.

Suda îl privi surprins.

— Dar au avut toţi motive ?

Persoanele suspecte erau adunate laolaltă, cu un etaj mai sus, în sala unde aveau loc, de obicei, repetiţiile pentru emisiuni, înainte de a fi mutate pe platoul de emisie, în decorul adecvat. Unii stăteau jos, mai ales femeile, dar scaunele nu ajungeau pentru toţi. Deşi era destul loc, nu existau decît cîteva scaune, aşezate de-a lungul pereţilor, ca în sălile de dans.

În acel moment, atenția tuturor era îndreptată spre Suda și František, care se opriseră pe parchet, în mijlocul încăperii. Printre cei prezenți, František descoperi cîteva figuri cunoscute. Încercă să-și amintească din ce film sau spectacol de teatru le știe, dar avea prea puțin timp pentru asta, așa că nu izbuti.

Suda își băgă luleaua în buzunar.

— Înainte de a începe, aș vrea să vă întreb dacă nu se oferă cineva să vorbească de bunăvoie...

František îi aruncă o privire. Își dădu seama că nu rostise cuvintele acestea la modul serios. Privirea domoală pe care Suda o plimba peste figurile celor prezenți avea ceva dintr-o invitație la dans.

— Vă aflați aici toți cei care ați avut, într-un fel sau altul, relații cu decedatul, sau care erăți în studio în momentul asasinatului. Deocamdată nu cunoaștem prea multe lucruri, dar unul singur e cert — aici Suda încetă să mai zîmbească — asasinul se află printre dumneavoastră.

Pauza după ultimele cuvinte se prelungi destul de mult. În cele din urmă, din colțul încăperii, se ridică o mînă.

— Ce-i ? Nu cumva o mărturisire întîrziată ?

Omul care ridicase mîna se sculă în picioare. Avea părul cărunt, tuns scurt, fața brăzdată de riduri, cu o expresie de clovn și ochii neliniștiți, neobișnuit de mici și de vicleni. Era îmbrăcat sport, într-o scurtă de piele veche, uzată, și o cămașă de flanel de o culoare vie, albastru-verzui.

— Ferească Dumnezeu ! Voiam doar să... poate că nici nu se află printre noi... cel care, după cum spuneți, a ucis... Vorbea repede, accentuînd ciudat fiecare cuvînt. Poate că nici nu există vreunul, nu zău, fără glumă, știți, Jan Faltys putea să și-o facă cu mîna lui... singur, înțelegeți ?

Lui František ideea i se păru lipsită de sens și continuarea discuției în această direcție inutilă.

— Nu există motive de sinucidere.

Obiecția îi fu însă întoarsă imediat sub formă de întrebare :

— Dar pentru asasinat există ?

Cuvintele ascundeau o ironie. František se pregăti să riposteze energic, dar fu întrerupt.

— Nu te pripi, František, nu te pripi... E ceva în asta, și Suda se întoarse spre bărbatul cu haina de piele. Aș putea să știu cum vă numiți ?

— Tarantík... Petr Tarantík.

Suda își manifestă surpriza printr-un fluierat ușor. František își frecă nasul lung și rosti fără amabilitate în glas :

— Aha, aveți de gînd să vă amestecați în cercetările noastre, nu-i așa ?

Tarantík ridică din umeri cu un gest de scuză.

— Aș face-o bucuros...

4. *Nu doriți o bomboană de tuse?*

Suda îl invită pe Tarantík să-l urmeze. Ideea sinuciderii i se păruse și lui lipsită de sens, la fel ca și lui František mai înainte. Își păstră însă părerile pentru el, așteptînd să vadă dacă Tarantík nu are cumva și alte motive cu care să-și argumenteze afirmația.

Pentru asemenea interogatorii sau discuții între patru ochi, se potriveau cel mai bine birourile secretarilor literari : erau cîteva mici încăperi de acestea pe un coridor. Conducerea studioului de televiziune le pusese acum la dispoziția organelor miliției. Suda, Koval și Tarantík rămaseră în redacția literar-dramatică. Ambianță rece, de birou, patru pereți albi, fără nici un tablou, două mese pe care lipsa hîrtiilor dădea impresia unei ordini desăvîrșite, o măsuță rotundă în colțul încăperii și două fotolii cu arcuri ce scîrțîiau.

— Așteptăm cafeaua, nu-i așa ? întrebă Suda, așezîndu-se comod în fotoliu și scoțîndu-și din buzunar luleaua cu capătul roș.

Începutul acesta îl surprinse în mod neplăcut pe František, pe care îl supăra calmul indiferent al lui Suda, faptul că nu începuseră încă interogatoriile și că cercetările nu se desfășoară în mod obișnuit, așteptîndu-se parcă ceva. Îl deranja și faptul că Tarantík se așezase foarte firesc în celălalt fotoliu rămas liber, încît pentru el, Koval, nu rămăsese decît un scaun tare. Suda nu se împotrivise, îl lăsase pe Tarantík să se așeze în fotoliu, ba avea chiar față de el o atitudine

cordială, binevoitoare ce i se părea de neînțeles lui František.

— Nu urmăresc prea des programele de televiziune, dar azi am deschis aparatul. M-a ademenit titlul : *O istorie cu cinci asasini !* Nu-i așa că asta stîrnește curiozitatea ?

— Desigur, un titlu bun asigură, pe jumătate, succesul. Tarantík își plecă cu modestie capul. Ne-am bătut destul de mult capul cu regizorul Glanc și secretarul literar Vorlíček, pînă i-am găsit titlul ăsta...

— E, într-adevăr, păcat că piesa asta nu s-a jucat pînă la capăt.

Tarantík îl privi surprins pe Suda :

— Ați vrut poate să spuneți că e păcat de omul acela care...

František se bucură în sinea lui de mustrarea înghițită de Suda. Așa-ți trebuie dacă te bagi în discuții care oricum nu duc la nimic.

Suda nu-și pierdu însă calmul. Încuviință din cap și zîmbi.

— Mulțumesc pentru observație. Explicați-mi însă un singur lucru. Se spune că dumneavoastră sînteți cel care a rostit de pe micul ecran : Oameni buni, aici s-a săvîrșit o crimă !...

— Da.

— Cum de v-ați putut da seama imediat de ceea ce s-a întîmplat ?

Tarantík păru stînjenit.

— Nu știu... răspunse după o clipă de gîndire, am spus pur și simplu ce mi-a trecut atunci prin minte.

— Da, dar uitîndu-vă la mortul din fotoliu putea tot atît de bine să vă treacă prin minte că e vorba de un accident provocat de curentul electric ! Dumneavoastră însă ați văzut în clipa aceea o crimă. De ce ? Ceva a trebuit să vă atragă atenția, nu-i așa ?

— Să-mi atragă atenția ? Tarantík se uită la Suda și la František, încercă să zîmbească, dar nu reuși și, cuprins de o și mai mare încurcătură, își plecă fruntea. Mi-e jenă să mărturisesc, dar de vină este meseria asta a mea nenorocită. Cînd cineva e de profesie autor de romane polițiste, ce altceva ați putea auzi din gura lui ? Nu, fără glumă, eu văd crime peste tot, chiar și atunci cînd cineva cade de pe o scară sau se intoxică cu ciuperci.

František îi scruta cu atenție fața. Avea impresia că Tarantík ocolește esențialul și vorbește intenționat numai despre lucruri fără importanță. Oamenii vorbăreți reușesc întotdeauna să se ascundă după baricada cuvintelor de prisos și să evite astfel să spună ceea ce este mai important.

Tarantík scotoci în buzunarul hainei sale de piele și scoase de acolo o pungă cu bomboane.

— Nu vreți o bomboană de tuse? Pînă ne aduce cafeaua?

Suda și František se priviră reciproc. Tarantík își dădu seama că oferta lui a fost cam neașteptată și încercă de aceea o explicație suplimentară.

— Aș considera din partea dumneavoastră ca o dovadă de prietenie, dacă nu m-ați refuza, în adevăr...

František trase punga spre el și luă o bomboană de tuse. Se aștepta ca și Suda să facă la fel, dar acesta scoase din gură luleaua goală și o scutură semnificativ.

— Mulțumesc, aș dori mai curînd niște tutun... Cum l-ați cunoscut pe Faltys?

— Cum? L-am cunoscut în rolurile pe care le-a interpretat. Îmi amintesc bine de creația sa din *Macbeth* și de cea de anul trecut din *Unchiul Vanea*... ca și de cea a lui Matouš din piesa lui Stehlík, *Decorații*.

— Dar personal? îl întrerupse Suda. Nu-i plăcea faptul că Tarantík evita răspunsurile directe.

Tarantík zîmbi...

— Personal l-am cunoscut abia cînd televiziunea a început să studieze piesa mea. Recunosc deschis că eu, ca scriitor de mîna a doua, mă închin cu umilință, v-o spun cu toată sinceritatea, fără glumă, mă închin în fața artei adevărate. Și Faltys era un artist, cum puțini sînt...

František nu-și putu stăpîni o aluzie răutăcioasă, care îi veni chiar atunci pe limbă.

— I-ați invidiat talentul?

— Da, i l-am invidiat, recunoscu Tarantík, după o clipă de gîndire. Avea un har atît de deosebit, încît mulți oameni l-au invidiat, credeți-mă. Dar talentul nu e totul. Faltys știa să se servească de el și asta-i principalul. Pe urmă, îl privi pe František și protestă jignit: Nu înțeleg însă întrebarea dumneavoastră.

František și-o completă :

— Dumneavoastră l-ați legat pe Faltys de scaunul electric ?

— Eu ?

— Prin textul piesei dumneavoastră, nu ?

Tarantík fusese însă pus în gardă.

— Cînd am scris piesa, nu puteam ști cine avea să stea în fotoliul acela...

Suda trecu și el de partea lui Tarantík.

— Și tot așa nu puteați ști că se va întîmpla o crimă.

Tarantík se întoarse bănuitor spre Suda, să vadă dacă în vorbele lui nu se ascunde vreun vicleșug, dar întîlni doar fața lui calmă. Ușurat, zîmbi.

— Asta nu se prea întîmplă des pe platourile televiziunii. De altfel, în piesa mea nici nu se pomenește despre curentul electric.

František vru să-l bage la strîmtoare pe Tarantík și continuă discuția pe ton aspru :

— M-ar fi surprins mai degrabă contrariul, nu credeți ?

Tarantík însă se liniștise între timp și răspunse cu o ușoară notă de umor în glas :

— Suspiciunea dumneavoastră mă mîhnește, dar înțelegeți că pînă în ultima clipă nici n-am putut spera că Faltys va primi rolul acesta în piesa mea. Gîndiți-vă, cine sînt eu și cine era el ! De fapt, nici după ce a semnat contractul nu-mi venea să cred. Nu sînt nici Shakespeare, nici Ibsen...

Ceea ce spunea părea sincer și verosimil. Tarantík tăcu, își trecu limba peste buze, luă o expresie serioasă și schimbă tonul.

— Cred că în chestiunea asta nu e vorba atît de mine cît de Ajm, Vilém Ajm. Cunoașteți desigur numele ăsta, actorii sînt mai populari decît scriitorii, dar, fără glumă, veți vedea că se vor găsi oameni care i-o vor arunca lui în cîrcă. Bătu de cîteva ori cu degetul în marginea mesei și continuă cu și mai multă insistență : Vreau să vă spun doar un singur lucru : Vilík Ajm n-a fost și nu va fi niciodată în stare să facă așa ceva. Pun mîna în foc pentru el.

Suda nu înțelese destul de bine de ce se pornise Tarantík să-l apere pe Ajm cu atîta energie, mai înainte ca cineva să fi pronunțat vreo bănuială împotriva lui. În clipa în care vru să-i pună această întrebare, intră în birou sergentul Halík,

balansînd artistic o tavă cu trei ceşti de cafea. Cineva din coridor îi deschisese uşa, pe care el se căznea acum s-o închidă cu piciorul.

— Eşti o bomboană...

Halík puse ceştile pe masă. Se scuză că a durat atîta, dar îl oprise la uşă un bărbat, care se grăbea să fie interogat.

— Trebuie să ajungă la un spectacol de estradă, undeva în Moravia. Pot să-l invit să intre ? I-am şi promis-o pe jumătate.

Suda încuviinţă şi asta îl surprinse pentru a doua oară pe František. Munca nesistematică avea deci să continue şi de aici încolo. Un început atît de confuz nu poate însemna decît o pierdere inutilă de timp, iar maiorul Zákrejs i-a atras atenţia, ca şi lui Suda desigur, să termine cît mai repede, deoarece chestiunea este presantă. Cînd o să rămînem o clipă singuri, am să i-o zic lui Suda, se gîndea František, în timp ce se uita tăcut în urma sergentului Halík, care părăsea biroul.

Între timp, Tarantík întinsese mîna după linguriţă ca să-şi mestece cafeaua. Suda însă îl întrerupse la jumătatea gestului.

— Va trebui să plecaţi !

— Iertaţi-mă, dar... Tarantík se ridicase în picioare, însă nu se grăbea să plece. Voiam să vă rog, dacă s-ar putea, să mă lăsaţi să asist la cercetările dumneavoastră...

— De ce ?

Tarantík răspunse destul de încurcat :

— Ştiţi, de obicei nouă, scriitorilor, ni se impută lipsa de cunoştinţe în domeniul activităţii organelor de miliţie. Pentru viitoarea mea lucrare, fără glumă, contactul cu un caz real ar însemna enorm. V-aş fi cu adevărat recunoscător.

František se şi temea ca Suda să nu încuviinţeze, astfel încît nepoftitul să le stea toată ziua pe cap. Îl nelinştea isteţimea de care acesta făcea caz cu atîta ostentaţie. Trebuia să recunoască că e mult mai prompt în conversaţie şi că ştie să iasă basma curată din orice situaţie, printr-un răspuns potrivit, care-i vine totdeauna la timp. František, în faţa lui, se supraveghea să nu spună vreo prostie şi, pentru că se controla atît, nu putea să se concentreze suficient asupra cazului. Din fericire însă Suda respinse cererea lui Tarantík.

— Am încălca regulamentul.

În faţa uşii, Tarantík se opri însă din nou.

— Oricum, fără glumă, cred că aş putea să vă fiu de folos. Pentru dumneavoastră, Studioul de televiziune va fi încă multă vreme un domeniu necunoscut, prea sînt multe dedesubturi complicate pe aici. Dacă v-aş ajuta, v-aţi orienta mai repede. Am fost aici vreme de o lună cu cel asasinat şi... cu asasinul. Fără îndoială că e unul din cei care au lucrat la punerea în scenă a piesei mele.

Suda se mulţumi să ridice tăcut din umeri şi în felul acesta Tarantík pricepu că discuţia s-a încheiat definitiv. Cu toate acestea, nu se putu stăpîni să nu mai facă o ultimă observaţie.

— Pe ce ne prindem că voi cunoaşte asasinul înaintea dumneavoastră ?

Suda şi Tarantík se priviră şi zîmbiră amîndoi. Tarantík nici nu-şi dădu seama că o astfel de lăudăroşenie şi fanfaronadă frizează întotdeauna ridicolul, din partea oricui ar veni ea.

5. *Vînzătorul ambulant de artă*

Omuleţul acela nu era desigur o creaţie prea fericită a naturii. Îşi sucea neîncetat capul pleşuv. Dădea impresia de om jigărit, chinuit. Din îmbrăcămintea lui cenuşie, obişnuită, îţi sărea în ochi doar fularul galben de mătase, legat cu un nod tineresc şi băgat sub cămaşa desfăcută la gît. Balonul şi-l purta pe mînă.

Cu Tarantík se întîlni în uşă ; în timp ce unul intra, celălalt ieşea. Auzise probabil, din prag, ultimele cuvinte ale lui Tarantík, pentru că le luă ca punct de plecare.

— Sigur că l-a omorît cineva, nici vorbă de sinucidere. Faltys ţinea prea mult la el ca s-o facă ; da, aşa era, ce mai, ştia să-şi învîrtă publicul pe degete, ca nimeni altul.

František îşi permise să-l întrerupă :

— Nu ne-aţi spus încă cum vă numiţi ?

Guralivul se simţi vexat şi František îşi dădu seama prea tîrziu de lipsa sa de tact.

— Mă rog, Plátenik... dar lumea mă cunoaşte, adică mă ştie, mai ales din spectacolele de estradă şi din filme, că pe

comedie nu se mai dă doi bani; dacă nu-i dai omului să-l joace pe Hamlet, apoi nici dracul nu-l cunoaşte. Nu-i aşa? Interpretez şi la radio, în fiecare sîmbătă, rolul haiducului Nikola Šuhaj, din serialul după Olbracht, ei, pe ăsta poate că-l cunoaşteţi... Plátenik, mă rog, Josef... Josef Plátenik, vreţi să ştiţi şi domiciliul?

Vorbăria lui avea ca scop să-l facă pe František să se scuze măcar cu un cuvînt pentru necunoaşterea unui nume atît de popular. Suda, pentru a linişti lucrurile, împinse spre Plátenik ceaşca lui Tarantík.

— Luaţi o cafea, nu-i aşa? Are zahăr.

František însă nu se astîmpără şi continuă la fel de tăios interogatoriul:

— Aţi spus: nici vorbă de sinucidere... atunci ce poate fi?

După întrebarea lui František, Plátenik căzu puţin pe gînduri. Scoase cu un gest molatec linguriţa din ceaşcă, bătu de două ori cu ea în buza ceştii şi o aşeză cu grijă pe farfurioară. Toate mişcările lui erau atît de nefireşti şi afectate, încît dădeau impresia unei scene de mimică actoricească.

Primul indiciu privind motivul crimei se conturase în mintea lui František încă în timpul discuţiei cu Tarantík şi acum încerca să-l verifice iar. Astfel de diletanţi nerecunoscuţi sînt în stare de orice din cauza invidiei. Plátenik nu privea deschis în ochii nimănui, mătura într-una podeaua cu privirea. Ar fi suficient să baţi puţin din picior şi să-l sperii ca să-ţi spună tot, despre el şi ceilalţi, se gîndi František.

— Mă rog, eu nu ştiu nimic rău despre nimeni — Plátenik îşi apăsă palma în dreptul inimii, ca să dea putere de jurămînt celor spuse — şi chiar cînd aflu ceva, mai bine uit repede, de ce să-ţi faci tu singur duşmani, sînt destui alţii pe care ţi-i aduce viaţa... eu, tovarăşi, n-am dus-o de loc uşor cu figura asta a mea, eu n-am avut norocul lui Faltys, el putea şi la cei cincizeci de ani ai săi să-ţi joace pe scenă rolul lui Romeo şi nimănui nu i se părea caraghios, nu-i aşa?

František îl întrerupse:

— Faltys avea cincizeci de ani?

Mirarea lui îl surprinse în mod neplăcut pe Plátenik. Îşi trecu palma peste creştetul capului.

— Aproape cincizeci. Sîntem acelaşi contingent: 1911. Dar nu ne-am băgat niciodată nasul unul în treburile celui-

lalt. Pentru el, bufoneriile de la estradă n-au constituit niciodată o artă adevărată, superioară, nu-i aşa, dar eu, tovarăşi, am trei copii, eu trebuie să muncesc acolo unde pică... Şi pentru că îşi dădu imediat seama că vorbele sale pot fi greşit înţelese, adăugă repede: Asta se cheamă şuşanea, dar să nu vă închipuiţi că nu-ţi dă destul de furcă. Pentru trei-patru sutare — du-te la mama dracului, nu trebuie să mi-o luaţi în nume de rău. Ştiţi, nu oricine se naşte Werich...

— La ce oră vă pleacă trenul ?

Această neaşteptată întorsătură în interogatoriu îl surprinse pe Pláteník. Bău repede din cafea, îşi arse buzele şi răspunse :

— La douăzeci şi trei şi treizeci şi cinci, dacă permiteţi, din gara Wilson.

Suda încuviinţă, ca de la sine înţeles.

— Lăsaţi adresa.

— Cea din Praga ?

Suda zîmbi.

— Doar n-o să fiţi aici...

— Aha...

Pláteník bău iar. Îşi ascundea astfel încurcătura şi cîştiga timp. Pe urmă, grăbit, bîlbîindu-se de repede ce vorbea, de teamă poate ca Suda să nu se răzgîndească asupra adresei :

— Kroměřiž, hotel Central, adică... Josef Pláteník, mă rog...

Suda privi spre Koval.

— Ai scris, František ?

— Da.

Îi întinse apoi prieteneşte mîna lui Pláteník.

— Ei, grăbiţi-vă, să nu scăpaţi trenul !

Abia se închise uşa în urma lui, că František se întoarse mirat către Suda :

— De ce i-aţi dat drumul ?

Suda scoase din buzunar pipa fără tutun şi o duse la gură. Ştia că mişcările lui domoale şi pauza înaintea fiecărui cuvînt fac să crească nerăbdarea lui František.

— Spune-i lui Halík să se intereseze la HAÚ despre ce estradă este vorba, la ce oră şi unde.

După aceea, se ridică din fotoliu şi se apropie de František.

— Uite ce-i, băiete, ca să fim înţeleşi, te observ de cîtva timp, încă de cînd îl interogam pe autorul de romane poliţiste,

iar acum din nou... Știi, oricine poate să bată din picior, să bage spaima în oameni, dar asta nu-i de nici un folos. Abia cînd omul cu care stai de vorbă uită că de fapt îl interoghezi, abia atunci poți trage speranță că-l va lua gura pe dinainte... notează-ți asta undeva, nu-i o prostie chiar atît de mare pe cît s-ar părea.

Dar František, mai mult în virtutea inerției decît din convingere, își apără punctul său de vedere.

— Pe asasinul lui Jan Faltys n-o să-l ia gura pe dinainte... și în treaba asta sînt amestecați cu toții.

Vru să mai adauge ceva, dar tăcu încurcat. Observase că Suda zîmbea.

— Deci, despre ce-i vorba ? De treizeci și șase de asasini ? Așa să fie ? În cazul ăsta l-am întrece și pe Tarantík care, în piesa lui, a mers doar pînă la cinci. Știi, František, fiecare caz pe care l-am rezolvat a avut totdeauna mai mulți suspecți decît făptași adevărați. Pînă la urmă, s-a dovedit că cei suspectați sînt oameni obișnuiți, care s-au pomenit amestecați în afacerea respectivă din pură întîmplare.

Lui František i se făcu ciudă pe sine însuși că a dat prilejul la asemenea discuții. Nimănui nu-i place să i se dea lecții. Din fericire, Suda știa și el acest lucru, așa că termină repede.

— În cele din urmă, e vorba de o simplă problemă de aritmetică : 36—35=1. Acesta, ultimul, este asasinul.

6. *Omul care are totdeauna un alibi*

Se dovedi însă că era nevoie să-și împartă treburile. Cercetarea preliminară presupunea audierea unui număr atît de mare de oameni, încît era exclus ca amîndoi să ia parte la toate interogatoriile.

În grija lui František căzură actorii.

— Și actrițele, menționă Suda cu o nuanță de avertisment în glas. După aceea, telefonă acasă să-și liniștească soția, spunîndu-i că totul e-n ordine, dar să nu-l aștepte, că nu se întoarce acasă astă-seară. Intră apoi cu regizorul Arnošt Glanc în cabina de comandă, de unde acesta supraveghease emisiunea pînă în clipa fatală.

Primul lucru care atrăgea oricui atenția la Glanc erau siguranța deplină și calmul rece cu care răspundea la toate între-

bările. Probabil că nu avea, într-adevăr, de ce să se teamă. Cu toate acestea însă, cu fiecare prilej, nu uita să sublinieze că nu știe nimic, că nu se amestecă și nu s-a amestecat niciodată și că de aceea interogatoriul lui e o simplă și inutilă pierdere de timp. Se străduia să păstreze o anumită distanță față de întreaga afacere, cu scrupulozitatea cu care un om ce are fobia curățeniei, evită contactul cu murdăria sau noroiul. Și îmbrăcămintea lui corespundea acestei fobii : un costum gri-deschis, cu vestă aproape albă, cu cămașă de mătase, cu guler imaculat, de o croială perfectă și cu cravată argintie.

— ...vreau din nou să vă atrag atenția că în momentul critic am fost tot timpul aici în cabină și prin urmare, într-un fel, în afara jocului.

În mijlocul încăperii se întindea o masă lungă cu benzi de magnetofon, diverse comutatoare și microfoane ; de-a lungul mesei, de o parte a ei, erau așezate vreo opt scaune.

Glanc luă loc pe unul din scaunele de la masa de regie, pentru a-i sugera mai bine situația lui Suda.

— Am martori, menționă el accentuînd cuvintele și arătînd pe rînd fiecare scaun.

— Aici stătea asistentul de montaj, Jarda Zháňal, aici operatorul de sunet Domanínský, lîngă el asistenta lui și aici trebuia să stea secretarul literar Vorlíček, dar nu știu de ce în locul lui a venit dr. Strouhal de la centrul de programe.

Suda cercetă cu o privire atentă instalațiile din cameră. Pe masa regizorului erau o mulțime de manivele și butoane, în mînuirea cărora un vizitator ocazional nu s-ar fi putut descurca. Cabina de regie era despărțită de studioul de transmisie doar printr-un perete transparent de sticlă, dar vederea asupra spațiului scenic și deci a locului crimei era împiedicată de peretele lateral al culiselor.

— Dar ecranele astea ce sînt ? întrebă Suda, arătînd spre un șir cam de vreo șapte ferestruici în peretele frontal.

— Li se spune monitoare, explică Glanc amabil. Acelea trei sînt de la camerele de luat vederi, aici la stînga este monitorul filmelor și cel al diapozitivelor, iar cele două mai mari constituie imaginea finală gata de emisie și radioreceptorul.

— Mulțumesc... Și ați stat tot timpul pe scaunul acela ?

— Tot timpul. Înțelegeți, trăim în secolul tehnicii. Pentru toate am la dispoziție un microfon, și zîmbind dădu un bo-

bîrnac unei ciuperci mici de plasă. Îmi asigură legătura cu asistentul de regie și cu camerele de luat vederi.

— Dar în timpul pauzei ?

— Mi-au adus o cafea aici, răspunse Glanc, la fel de calm ca și mai înainte.

— Să fi fost în locul dumneavoastră, în pauză aș fi stat de vorbă pentru ultima dată cu actorii.

Pe fața lui Glanc apăru un zîmbet disprețuitor.

— Există regizori și regizori. În cazul meu, nu era nevoie, nu lucrez pentru prima oară la televiziune și știu să-mi aleg colaboratori de nădejde. Încă de la repetiția generală, reprezentația căpătase forma ei definitivă.

— A decurs în liniște ?

— Da, normal... cu excepția ghinionului lui Emil.

— Ce ghinion ?

Glanc regretă imediat că l-a luat gura pe dinainte, dar nu mai era nimic de făcut, trebuia să continue.

— Ei, cam pe la jumătatea repetiției, mi-a făcut bucata Hák, Emil Hák. Întîi îl lasă nervii, pe urmă memoria și actorul e bun de aruncat. L-am luat deoparte și i-am vorbit pînă l-am convins să continue.

— De ce se plîngea ?

Glanc se gîndi, dar nu-și putu aminti. Nici de astă dată însă nu se pierdu cu firea.

— Nu mai știu prea bine, ceva de natură intimă. Totul e din cauza nervilor. De Faltys nu m-aș fi mirat, avea o viață înaintea lui, dar Hák ? Asta vine de acolo că actorii fac prea puțin sport...

— Dumneavoastră faceți ?

— Joc tenis, dar numai așa, pentru relaxare, altfel, știți, n-avem timp. Cel mult de patru ori pe săptămînă.

— Asta înseamnă că aveți totuși destul timp liber ?

— Arta de a trăi e un dar care nu-i este dat oricui și pentru asta trebuie să ai talent, rosti cu mulțumire în glas Glanc. În ceea ce îl privește însă pe Hák, nu vă bazați prea mult pe mine, am spus doar ce cred eu, n-am dat prea multă atenție la cele ce-mi povestea, am vorbit mai mult despre rol.

— Ce sentimente nutrea față de Faltys ?

— Normale.

— Adică ?

— Puțini erau cei care-l iubeau pe Faltys.

— Dar dumneavoastră ?
Glanc îl privi surprins pe Suda.
— Nu știu. Încă nu m-am gîndit.
— Pot să aștept...
Glanc se făcu a nu înțelege zîmbetul ironic al lui Suda.
— Faltys nu era iubit, mai ales de actori.
— De ce ?
— Cei mai puțin talentați se temeau de el pentru că uneori era usturător de spiritual... iar cei care au talent erau porniți împotriva lui, fiindcă le lua de sub nas toate rolurile. Trei roluri principale în filme, *Macbeth* și *Slugă la doi stăpîni*, în aceeași stagiune, asta zic și eu performanță !
— Cine l-a propus pe Faltys în rolul din piesa adaptată pentru televiziune ?
— Eu, răspunse automat Glanc, dar pe urmă retractă : Adică, Zbyněk.
— Cine ?
— Zbyněk Čiž, asistentul meu... Dar mi-am dat imediat consimțămîntul.
— Era o distribuție ideală ?
— Ideală ? Glanc zîmbi obosit : N-am avut altă ieșire. Tarantík voia pentru rolul acesta o personalitate actoricească remarcabilă, dar să cauți cu lumînarea și nu găsești printre actorii cehi așa ceva. Nu sîntem în Franța.
— Tarantík a fost de acord cu distribuirea lui Faltys în acest rol ?
— Și-ncă cum ! Pînă la repetiția generală nici nu-i venea să creadă că Faltys va accepta rolul.
— De ce ?
— Nu știu. E destul de modest. Și foarte autocritic cu opera sa. Cred că exagerează chiar. De aceea nici nu conta pe o distribuție de prima mînă.
— Toate rolurile au fost distribuite la fel de bine ?
— Aproape toate...
Suda își pierdu răbdarea.
— Cred că nu-i cazul să vă exprimați atît de telegrafic.
Glanc îi dădu dreptate printr-o înclinare a capului, dar tăcu.
— Spuneți-ne, așadar, pe cine ați distribuit în piesă ?
— Pe cine ? Glanc arboră o expresie de bunăvoință. Era vorba în general de actori... de fapt cu excepția Irenei Škáloudová ; e ridicol, dar Faltys nu primea niciodată vreun rol, nici

chiar în filme, pînă ce regizorul nu găsea și pentru ea un rol episodic, cel puțin două-trei zile de filmare.

— Nu-nțeleg...

— Nici eu, ridică din umeri Glanc, numai că la piață trebuie uneori să cumperi și varză pe lîngă portocale. Pe ceilalți îi cunoașteți, desigur, sînt actori cu nume. Vilém Ajm e un om cam ciudat, dar un actor de mîna-ntîi, deși nu e prea cunoscut. Nu pricep de ce este atît de neglijat. Emil Hák este chipeș, poate chiar prea chipeș pentru un bărbat. Altfel însă e tufă... tufă de-a binelea. Pe Pláteník contam pentru efectul comic, cred că s-ar fi achitat de rol ca de obicei.

Cu asta își încheie relatarea. Suda aștepta să continue caracterizările, și în cele din urmă remarcă, nemulțumit :

— Ați uitat pe cineva.

— Pe cine ?

— După titlu ar trebui să fie cinci asasini...

— Aveți dreptate, încuviință repede Glanc. Al cincilea personaj este Jindřiška. Jindřiška Krásná. O codană fricoasă, cred că n-are nici șaptesprezece ani. Dar pentru ea garantez ca... ca și pentru fata mea. După aceea, se simți încurcat și se sperie la gîndul că Suda ar putea să interpreteze altfel vorbele lui.

— Ați pus-o la încercare... ?

— Nu. Răspunse repede, de parcă ar fi vrut să se apere de întrebarea lui Suda. Eu nu, dar Faltys da.

Această ultimă informație era cea mai interesantă dintre toate pe care Suda, acum ca și mai tîrziu, avea să le afle de la regizorul Arnost Glanc.

Trebui să mai asculte niște obiecții din partea lui pentru faptul că este interogat atît de îndelung și amănunțit, cînd toată această afacere nu-l privește, deoarece tot timpul a stat în cabina de comandă a regizorului și ca atare în afara piesei. Suda însă, după cum se vedea, nu-i lua vorbele în serios.

7. *În unanimitate... Ajm*

Emil Hák scoase o țigară din pachet.

— După cum spuneam, nu-mi place să lucrez la televiziune. Micul ecran denaturează trăsăturile și fiecare arată ca propria

sa caricatură. Am primit însă acest rol pentru că nu era greu, mergea de la sine...

Lui František îi trecu o clipă prin minte că Hák își face un deserviciu vorbind așa de mult. Avea, într-adevăr, o figură frumoasă, dar care cerea imobilitate, acea imobilitate impasibilă de reclamă. Fiecare trăsătură era la locul ei și în deplin echilibru cu celelalte și, de aceea, orice mișcare a feței, chiar și un zîmbet, strica acest echilibru. Haina, de un albastru intens, crăpată în părți, și cămașa roz sporeau farmecul persoanei lui.

Abia după un timp, Hák își dădu seama că fumează singur și că nu i-a oferit o țigară și lui Koval. Împinse deci spre el pachetul de țigări, dar František refuză printr-o clătinare a capului.

— Aș vrea să văd zarva iscată printre femei cînd s-o auzi ce-mi puneți în circă ? !

La zîmbetul lui Hák, František răspunse tot printr-un zîmbet.

— Deocamdată, nimic.

Hák reluă pe același ton :

— De fapt nu mi-ar strica... din cînd în cînd, cîte o reclamă, într-adevăr, n-ar strica...

— Am impresia că și fără ea sînteți în formă.

Hák încuviință, sigur pe sine :

— Nu mă plîng.

— Dar Faltys ?

— Mde... Hák trase adînc din țigară. Era un actor prea bun ca să fie pe placul oamenilor obișnuiți. Și apoi, e și cam multișor de cînd a trecut de la rolurile de prim-amorez la cele de caracter. Asta te ridică în ochii criticilor, dar îți micșorează priza la public. Că era talentat, nu contest, dar nu-mi place cînd cineva se poartă, de parcă ar fi strîns toată înțelepciunea omenirii.

— Ați avut vreun conflict ?

— Conflict ? Nu, mai curînd o discuție.

Hák scoase din buzunar o perie de păr din material plastic, atît de mică încît aproape îi încăpea în palmă. Deși nu prea cadra la un interogatoriu, Hák începu să-și perie îndelung părul, cu țigarea în gură. František îl interogă mai departe :

— Discuție ? Despre ce ?

Hák nu răspunse imediat, și František își dădu seama că în acel moment actorul voia să evite un amănunt supărător.

— *Cherchez la femme!* rosti Hák cu un aer de intimitate cunoscutul dicton francez, în legătură cu omniprezenta influență a femeilor și conflictele pe care le provoacă. Pe urmă, zîmbi din nou: Numai că n-are rost să vă redau toate amănuntele, de vreme ce în misterul acesta e vorba de cu totul altceva.

— Și anume?

Hák își compuse o figură de inițiat.

— Dacă ați urmări puțin bîrfele din culisele teatrului și ale filmului, ați vedea că fapta aceasta n-a putut-o face nimeni altcineva decît Ajm.

•

— Ajm sau Škaloudová?

— De ce?

— Nu știu...

Întrebările și răspunsurile se repetau. De data aceasta însă în fața lui František, de cealaltă parte a mesei, se afla o fată de șaptesprezece ani, frumoasa Jindřiška Krásná. Într-adevăr, nu-și dezmințea numele [1]. Avea ochii mari, puțin umezi și foarte speriați. František o privea cu oarecare admirație. Cel mai frumos era năsucul în vînt și părul. Avea un păr lung, auriu, legat în două plete groase. Îi veneau bine, ca de altfel tot ce ținea de ființa ei.

— De ce spuneți cu atîta certitudine... Ajm sau Škaloudová?

Jindřiška trase aer în piept, dar gura îi rămase pecetluită. Abia după un timp, șopti cu voce sugrumată:

— Unchiul mi-a spus să mă încred întotdeauna în ceea ce simt.

— Care unchi?

— Faltys.

— Faltys? Sînteți rude?

Se priviră o clipă ochi în ochi, ceea ce fu destul de primejdios pentru František. Uită pentru moment că era o convorbire oficială, ba chiar interogatoriul uneia dintre persoanele suspecte. Nu putea să nu se încreadă în ochii aceia, care nu puteau ascunde nimic rău.

[1] *Krásná* — frumoasă (cehă).

Jindřiška plecă însă din nou capul. Cu un aer distrat și speriat privi tăblia mesei, fereastra, pe urmă mîinile, din nou pe František și iar fereastra. Nu reușea să se fixeze nicăieri.

— Nu... așa voia să-i spun.

Pe urmă izbucni în plîns. Ochii i se umplură de lacrimi. Și-i acoperi cu palmele și se întoarse cu spatele spre František. Cu aceasta interogatoriul luă sfîrșit.

— Ei, haide, lasă... František se simți stînjenit. Ei, doar n-o să... haide... lasă...

Avea senzația apăsătoare că n-a reușit să afle nimic de la ea, ci doar a făcut-o să plîngă. Fetele n-ar trebui să fie așa de frumoase, se gîndi el deodată, sau, cel puțin, fetele frumoase n-ar trebui amestecate în afaceri atît de urîte.

Plînsul ei însă nu contenea.

*

— S-a comportat ca o isterică, nu-i așa ? František dădu din cap, nu prea bucuros. Nu-i venea să spună ceva neplăcut despre Jindřiška, sau s-o vorbească de rău.

— N-o credeți ! E femeie, și pe lîngă asta actriță. Lacrima femeii e cel mai bun argument în orice împrejurare. Scuzați-mă, sînt încă în halat, dar...

Pe scaun, în fața lui František, se afla din nou o femeie, cu totul alta ca înfățișare și caracter. Pe obraji mai avea încă fond de ten, arcul sprîncenelor îi era îngroșat cu creion dermatograf, iar genele false îi adumbreau ochii negri strălucitori. Și fără aceste intervenții cosmetice de machiaj, Irena Škáloudová ar fi fost foarte frumoasă. Părea doar puțin cam obosită. Purta un halat roșu aprins, lucios, ale cărui revere le ținea strîns cu mîna la gît, să nu i se desfacă.

— Sînt atît de cutremurată de întîmplarea asta ! zîmbi timid, uitîndu-se la František care aștepta cu teamă dezlănțuirea unei crize de isterie. Pentru nervii femeilor, afacerea asta e probabil prea tare, dar să le ștergi de pe lista suspecților nu se poate. Pur și simplu n-am fost în stare să fac nimic, i se destăinui Škáloudová cu vocea obosită, am băut o cafea și am fumat, atîta tot... permiteți ?

František împinse scrumiera spre ea.

Irena Škáloudová scutură scrumul cu un gest mecanic, ținîndu-și ochii închiși. Îi închidea ori de cîte ori reflecta la ceea

ce trebuia să spună. Sau poate era doar un vicleşug de femeie, pentru a-şi pune în valoare genele lungi, frumoase. Deodată deschise ochii şi întrebă :

— Nu-i aşa că mă bănuie că eu l-am asasinat ?

— Jindřiškă ? Nu, ea crede că Ajm l-a omorît.

Mîna în care ţinea ţigara se opri la jumătatea drumului. Această mişcare involuntară şi ochii larg deschişi exprimau cu prisosinţă uimirea.

— Şi ea ?

František se simţea emoţionat în faţa acestei femei frumoase. Se supraveghea atent, nu cumva să roşească sau să se bîlbîie. Bine că nu era şi Suda de faţă. Putea să-şi imagineze perfect cum ar fi glumit pe socoteala lui, de aceea îşi ascundea stinghereala sub o înfăţişare severă.

— Dar dumneavoastră de ce credeţi asta ?

— Nu ştiu... Faltys se temea de el.

— De unde ştiţi ?

Škáloudová îşi cîntări răspunsul şi din nou îşi ascunse ochii sub voalul genelor.

— Vedeţi, nu era vorba de un caz concret, ci mai curînd de o continuă senzaţie de teamă. Citea de pildă un rol nou şi deodată se întorcea spre mine : Ira, cu asta am să-l fac praf pe Ajm, ai să vezi... Sau altădată îl interesa foarte mult să afle dacă Ajm a fost la premiera lui. Nu ştiu cum să spun... Faltys parcă era urmărit mereu de umbra lui Ajm.

— Nu înţeleg de ce...

— Nici eu. Nu ştiu cine ar putea s-o spună. Ne cunoşteam bine şi de multă vreme, dar despre Ajm nu voia să vorbească niciodată.

František îşi uită emoţia, se părea că-l părăsi stinghereala în clipa în care Škáloudová îşi pierdu siguranţa de sine.

— Spuneţi că vă cunoşteaţi bine şi de mult. Dar doamna Faltys ? Ce spunea de prietenia dumneavoastră ?

— E o întrebare nedelicată — Škáloudová stinse mucul ţigării în scrumieră — şi lipsită de precizie. Între Jeník şi mine existau relaţii normale, ca între un bărbat şi o femeie, în timp ce pentru doamna Faltys nu nutrea decît sentimente de prietenie.

Vorbea încet, dar, după cît se părea, fără să se laude şi spunînd adevărul. Între timp, luase o altă ţigară din pachet.

— Fumaţi mult...

Škáloudová zîmbi, cu un zîmbet ce părea mai degrabă expresia unei triste neputinţe.

— Azi am să fumez mult. În semn de rămas bun... ceva ca o incinerare.

Se opri brusc, îl privi jenată pe František şi întoarse apoi repede capul într-o parte.

— Scuzaţi-mă, totdeauna îmi vin în minte comparaţii care nu se potrivesc. Mă feresc să nu plîng. Pe mine nu are rost să mă bănuiţi. Asasinul este Ajm.

— Şi dumneavoastră credeţi că Ajm l-a ucis pe Faltys?

— E o glumă proastă, tovarăşe...

František privi în ochii reci şi trişti ai palidului Vilém Ajm. Întîlni o privire la fel de fixă şi concentrată. În ochi i se citea o forţă deosebită. Se uită la peretele din spatele meu, de parcă aş fi de sticlă, gîndi František şi-l încercă o senzaţie neplăcută.

— Iertaţi-mă, dar... František încetă să mai zîmbească şi glasul îi căpătă un ton de scuză, am întrebat doar pentru că toţi dinaintea dumneavoastră au afirmat asta.

— Toţi ?

František îşi aminti că primul care pomenise numele lui Ajm, dar şi primul care i-a luat apărarea a fost Tarantík.

— De unde îl cunoaşteţi pe Petr Tarantík ?

— Frecventăm aceeaşi cafenea.

— Care ?

— „Deminka". În cartierul Vinohrady. Şi întrebă indiferent : De ce ?

— Deocamdată, doar el v-a luat apărarea.

— Poate pentru că mă cunoaşte. Nu e obligatoriu ca majoritatea democratică să aibă întotdeauna dreptate. Şi nici nu e întotdeauna nepărtinitoare.

În cele rostite de Ajm nu se simţea teamă, ci mai degrabă indiferenţă şi dispreţ. Tristeţii figurii i se adăuga îmbrăcămintea cernită şi cravata neagră. Ajm dădea impresia că ar fi în orice clipă pregătit pentru o înmormîntare, a lui sau a altuia.

František rămase în gardă.

— Pe cît se spune, Faltys nu prea vă simpatiza.

Ajm nu-l privi deschis, în ochi, ci își plecă intenționat privirea asupra mîinilor sale albe, cu degete lungi, pe care în momentul acela le răsucea unul cîte unul, pocnindu-le.

— În ceea ce ne privește pe mine și pe Faltys, vă pot asigura că animozitatea era reciprocă.

— Din ce cauză ?

Ajm întîrzie cu răspunsul.

— Nu are rost să dezgropăm lucrurile... v-aș părea sentimental.

— Încercați totuși !

Ajm zîmbi amar.

— Am venit amîndoi de la Brno la Praga în aceeași stagiune, pe vremea aceea eram încă prieteni... numai că... Honza a început să-și facă aici un nume... și asta cam fără scrupule. I-am spus de mai multe ori ce cred despre el și am ajuns pînă acolo încît nici nu ne mai salutam pe stradă. Mulți or să vă spună că-l invidiam. Nu-i adevărat, n-aveam de ce să-l invidiez. Honza era singur. Singur pe un piedestal, înalt, unde nu poate să-ți fie decît teamă. Altceva nimic.

Ajm tăcu pentru o clipă, dar František reînnodă discuția printr-o nouă întrebare :

— Cum vă explicați moartea lui ?

Ajm își plecă din nou privirile asupra mîinilor sale cu degete lungi.

— Știa că a ajuns la capăt... la capătul carierei de artist. Fiecare își dă seama, el cel dintîi, de faptul că nu mai poate merge înainte, că a ajuns doar să se repete. Faltys începuse să se repete. Și se frămînta. Mai mult decît atît, își pierduse și memoria, dacă nu știați... Prima dată i s-a întîmplat cam cu doi ani în urmă, în *Diavolul* de Shaw, chiar la premieră. Nu știu dacă ați văzut piesa, în ultimul act, eroul principal, Richard Dudgeon, zise Diavolul, are un lung monolog în fața spînzurătorii. Acesta e momentul culminant al piesei, peste care Faltys n-a mai putut trece. Nu-și mai amintea rolul. A trebuit să i-l sufle tot, cuvînt cu cuvînt, cum li se suflă cîntăreților în timpul procesiunilor religioase. De atunci a mai avut și alte asemenea ghinioane în *Fermecătoarea pantofăreasă*, în *Hamlet*, în *Pescărușul* de Cehov...

František îl privi neîncrezător.

— V-ați asumat sarcina să întocmiți statistica insuccesolor lui ?

Ajm clătină încet din cap.

— Sînt lucruri cunoscute, dar nimeni nu vorbește despre ele din respect pentru ceea ce e în stare să realizeze sau, mai bine-zis, a realizat. Azi poate că a avut doar de ales în ce mod să se despartă de viață... printr-un gest dramatic... în aplauzele publicului, înțelegeți ? O sinucidere ciudată, de efect, sub ochii a milioane de spectatori. Ar putea un actor să-și aleagă o moarte mai spectaculoasă ?

8. *Activitatea neplăcută a publicului*

În fața clădirii Televiziunii se adunase o mulțime de curioși. Printre ei se aflau însă și oameni animați de intenția serioasă de a ajuta sau a da sfaturi. Afară, în ploaie, făceau schimb de opinii și impresii, la fel ca mii de alți oameni în fața televizoarelor.

Paznicul, Navrátil, un bătrîn cu păr alb, nu permitea nimănui să intre înăuntru. Cu șapca trasă pe frunte, stătea în ușa boxei de portar și clătina chinuit din cap, încercînd să convingă de inutilitatea așteptării pe cei ce se aflau mai aproape.

— Duceți-vă acasă, degeaba așteptați... dacă vreți să aflați ceva, telefonați la 24.33.41, secția relații cu telespectatorii...

*

Nu era însă de loc ușor să poți vorbi cu numărul indicat. Postul suna mereu ocupat. La secția relații cu telespectatorii era mare agitație. Patru fete deserveau șase telefoane. Răspunsurile erau concise și uniforme în lipsa lor de precizie.

Suda asculta îngîndurat murmurul celor patru voci, completat de zgomotul continuu al apelurilor telefonice. Fusese condus pînă aici de un bărbat solid, cu haine gri, de covercot. I se prezentase cu următoarele cuvinte : Mă numesc dr. Strouhal. Aceste cuvinte fuseseră rostite cît se poate de ceremonios și demn. Suda se gîndise imediat ce ușor este să iei peste picior și să parodiezi astfel de oameni serioși și plini de importanță. Dr. Strouhal păstra în permanență, o anumită solemnitate în felul de a fi și de a vorbi. František stătuse de vorbă cu el

înainte de venirea lui Suda la studio. I se adresase cu rugămintea de a-i pune la dispoziţie cîteva încăperi pentru interogatorii şi celelalte lucrări necesare în munca lor. Totul depindea de cuvîntul lui, deoarece, ca membru şi reprezentant al centralei de programe a Televiziunii, era în clipa de faţă răspunzător de activitatea studioului şi de orice s-ar fi petrecut acolo. Toţi cei de la centrala de programe făceau cu rîndul de serviciu în studio cîte o săptămînă. Doctorului Strouhal îi venea rîndul la fiecare unsprezece săptămîni. Avea un foarte dezvoltat simţ al ordinii şi era foarte mîndru de faptul că, în timp ce era de serviciu, totul mergea ca pe roate. Acum însă era îngrijorat şi asta i se citea pe faţă.

— Din clipa în care s-a petrecut nenorocirea, telefoanele nu mai încetează, spuse el cu voce obosită şi tristă, mereu, unul după altul, în decurs de aproape o oră, patru sute douăzeci şi cinci de apeluri. De altfel, s-a telefonat şi de la cabinetul tovarăşului ministru. Nu ştiu ce să-i răspund...

Pe faţa lui Suda apăru un zîmbet vag.

— Spuneţi-i adevărul... că Jan Faltys este mort. Nu ştiu nimic deocamdată.

Strouhal îi aruncă o privire încărcată de reproş. Zîmbetul i se păruse nelalocul lui, iar răspunsul prea evaziv. Suda îşi dădu seama de asta, dar ce altceva putea să spună, cînd încă nu ştia nimic ?

Fata de la masa alăturată se străduia să convingă pe cineva de la celălalt capăt al firului :

— ...da, liniştiţi-vă, vă rog... da, vă vom da dezlegarea misterului în cea de-a doua ediţie a telejurnalului.

— De două ori am făcut apel la public prin intermediul crainicei de televiziune să înceteze cu întrebările, se plînse Strouhal, dar degeaba. Majoritatea îşi închipuie că piesa de azi face parte din ciclul-concurs „Istorii fără sfîrşit", aşa încît o dată cu întrebarea oferă şi dezlegarea. După o scurtă pauză continuă, cu şi mai multă tristeţe : Dacă n-ar fi la mijloc moartea unui om, ar părea o farsă reuşită.

Suda se întoarse spre telefonista care pusese tocmai receptorul jos, pentru ca, la apelul următor, să-l ridice din nou. Înainte de a-l ridica Suda o întrebă :

— Ce nume apare mai frecvent ?

În locul ei, răspunse din nou Strouhal:
— Făptașul e căutat printre personajele piesei. Cele mai multe glasuri au fost pentru rolul contabilului...
— Cine juca rolul acesta?
— Ajm.
Suda dădu îngîndurat din cap.
— Aș vrea să știți că eu... Strouhal își șterse fruntea cu o batistă albă, n-am fost niciodată de acord cu piesa asta. Chiar așa! Am martori. Încă de la repetiția generală am declarat că mă spăl pe mîini și că nu-mi iau nici o răspundere.
Suda îl privi și rosti fără să zîmbească:
— Nu cumva sînteți rudă cu regizorul Arnost Glanc?
Era puțin cam crud din partea lui, dar fabricanții ăștia de alibiuri îi erau totdeauna antipatici. Semănau unul cu celălalt ca două picături de apă, și nu-i era greu să-i demaște.
— Cu tovarășul Glanc? Strouhal tresări speriat. Nu. De ce?
— Așa... Mi s-a părut doar.
Strouhal îl catalogă în acea clipă pe Suda drept un om bizar, dar nu stărui prea mult asupra acestui gînd, ci continuă să-și dezvolte apărarea:
— Vorbesc numai despre ceea ce știu în mod sigur. Foarte sigur. Firește, n-am prevăzut că se va ajunge la o crimă. Cui putea să-i treacă prin cap așa ceva? Dar c-o să fie un eșec, asta da, am fost sigur. Totul în piesa asta e doar efect; fără idee, fără morală, fără poziție de clasă. Să nu credeți despre mine că sînt un stîngist. *Cea de-a treia dorință* și *Cea de-a treia soră* mi-au plăcut, dar nu pot suporta piesele fără idei. Iar asta-i doar poleială. Poleială care-ți ia ochii, dar sub ea nimic, absolut nimic. Spuneți și dumneavoastră, chiar titlul: *O istorie cu cinci asasini*. Eram de față cînd i-au găsit titlul ăsta și vă spun drept, fără exagerare, mi-a fost rușine.
Suda nu-și spuse părerea. Nu cunoștea piesa și de aceea nu putea aprecia dacă Strouhal avea sau nu dreptate. Cu toate astea însă critica i se păru prea aspră. Strouhal continuă:
— Au tot încercat dacă sună destul de cosmopolit: *Story of five Murderers*; *L'histoire des cinq meurtriers*;

Die Sache für fünf Mörder... Tarantík își închipuia pesemne că o să facă gaură în univers cu piesa asta. Spuneți și dumneavoastră, ce-i de rîs aici: cinci asasini să se adune într-o cameră și să se certe care din ei este mai îndreptățit să-l ucidă pe Jirí Xaver? Și ce are asta comun cu viața telespectatorilor noștri?

Suda ridică din umeri, ceea ce lui Strouhal i se păru a fi o acceptare a părerilor lui.

— Am vorbit cu secretarul literar, Vorliček, cel puțin de o sută de ori, dar... dădu a lehamite din mînă. Greșim atunci cînd punem oameni tineri, fără experiență, în posturi de răspundere.

9. *Instrucțiuni ce nu fac doi bani*

Pe coridor, în fața secției Relații cu telespectatorii dr. Strouhal era așteptat de o tînără femeie. Mai curînd banală decît frumoasă, cu gîtul și nasul puțin cam lungi și părul pieptănat cu cărare la mijloc. I se citea dezorientarea pe față. Se jena să vorbească în fața lui Suda.

— Tovarășe director adjunct, vă rog... e vorba de ceva... de o problemă internă a Televiziunii.

— Ce anume?

— Ceva în legătură cu Tarantík...

— Cu Tarantík? Strouhal făcu o grimasă de mulțumire. Ei, drăcie!

Suda observă că orice fapt neplăcut legat de numele lui Tarantík îi dă lui Strouhal o senzație de mulțumire interioară.

— Înțelege, tovarășă Vágnerová, o apostrofă cu glas răstit Strouhal, că din punct de vedere intern, sîntem într-o astfel de situație încît e mai bine să avem cît mai puține secrete în fața organelor miliției.

Olga Vágnerová plecă ochii și dădu disciplinată din cap. Strouhal își pierdu răbdarea:

— Despre ce-i vorba?

— Am făcut formele pentru plata întregului onorariu — piesă și nouăzeci de minute de transmisie — la cererea tovarășului Vorliček și a tovarășului Glanc, care m-au rugat în numele lui Tarantík. Numai că...

Vágnerová se opri, dar Strouhal nu-i dădu pace:

— Ei, și mai departe? Spune tot...

— Mai departe, nimic, numai că... cei de la controlul emisiunii ne-au socotit emisia de douăzeci și șapte de minute.

Strouhal clătină necăjit din cap.

— Și ce vrei de la mine? Să nu ți-o treacă la rețineri? ...Ei, fetițo, legile sînt făcute pentru toți.

Suda o mai reținu puțin pe Vágnerová.

— Dar de ce avea Tarantík așa de mare nevoie de bani?

— Se înscrisese să-și petreacă concediul la mare în Bulgaria, prin ČEDOK. Îi mai lipsea ceva din suma necesară...

Strouhal explodă:

— Mereu Tarantík! Și iar Tarantík! Închipuiți-vă, că tot el a provocat și panica printre telespectatori cu vorbele despre crimă, rostite direct în fața camerei de luat vederi. Își bagă nasul unde nu-i fierbe oala și acum, pentru el, plătesc eu oalele sparte. Din moment ce există un regulament care interzice intrarea în studio exceptînd persoanele a căror prezență este cerută de rol și personalul tehnic, atunci n-ar fi trebuit să i se dea drumul înăuntru. Și am fi avut liniște.

Strouhal avea, într-adevăr, destule motive să-l urască pe Tarantík. De aceea, nici Suda nu încercă să-l liniștească.

Comandantul pazei, bătrînul Navrátil, stătea vinovat, cu capul plecat, la fel cum stătuse puțin mai înainte Olga Vágnerová.

— Da, tovarășe, se înțelege, tovarășul Tarantík nu avea ce căuta înăuntru, dar...

Unchiașul ezită și tăcu.

— Ce spune regulamentul? întrebă tăios Strouhal, ca și cînd nu l-ar fi cunoscut.

Lui Suda i se făcu milă de bietul bătrîn speriat, dar regulamentul e regulament, n-ai ce face. Bătrînul Navrátil aștepta resemnat să se reverse grindina asupra capului său. Se împăcase cu gîndul că nimic nu-l mai poate scăpa de pensionare, anii îi avea de mult și acum iacă și necazul ăsta. Ironia soartei consta însă în faptul că Navrátil nici măcar nu era de tură în seara aceea. Îi făcuse un serviciu priete-

nesc lui Komárek, care plecase la nunta fetei sale, la Pilsen. Acum, bătrînul Navrátil făcea cunoştinţă cu amarul adevăr că bunătatea nu-ţi aduce prea mare folos şi că doar ticăloşii au noroc în viaţă.

— Mde, instrucţiunile sînt clare, bineînţeles, fu silit să recunoască moşul. Adăugă însă, accentuînd cuvintele: Dar, dacă nu se întîmpla nimic, nu ar mai fi fost atîta tevatură.

— Dacă, dacă... se înfurie Strouhal din nou. Ştii proverbul ăla că dacă n-ai cap... La fiecare emisie intră cîte cineva în studio să caşte gura.

— Ar trebui să fii cîine, nu om, altfel nu vor să înţeleagă de vorbă bună şi să-şi vadă de ale lor, mai obiectă Navrátil, de data asta însă numai aşa, în şoaptă: cînd e drept, e drept, n-ai ce să mai zici.

— Spune-mi, tovarăşe Navrátil, îl întrebă Suda, în afară de Tarantík cine a mai fost pe platou, deşi n-avea treabă acolo?

— În timpul emisiei? Unchiaşul îşi împinse şapca pe frunte, supunîndu-se unui obositor efort de gîndire. Păi, maistrul de machiaj Roch, dar... de fapt ăsta are voie... apoi domnişoara Vágnerová, dar şi ea are voie... Sau poate n-are? Şi arhitectul Kálecký. Şi pe urmă... ba nu, ăla nu... cam ăştia ar fi... Ar fi putut să mănînce sandvişuri la bufet şi să urmărească de acolo piesa, pe micul ecran.

Suda zîmbi:

— Asta ai fi putut să le-o spui lor, nu nouă.

Strouhal turnă şi el gaz peste foc:

— Aşadar, vedeţi, tovarăşi, instrucţiuni există, dar nu fac doi bani.

10. Investigaţii în culisele tehnicii televiziunii

Suda nu-l lăsă încă pe dr. Strouhal să plece. Se întoarse cu el în studio la fotoliul de metal în care se săvîrşise crima. Faltys nu se mai afla acolo, iar sfoara cu care fusese legat zăcea pe duşumea, lîngă covor. Restul recuzitei ră-

măsese pe loc, deși manipulanții de decoruri ar fi strîns-o bucuros pentru a pregăti programul zilei următoare.

Strouhal se opri în fața sforii.

— Nici cu legatul ăsta n-am fost de acord, chiar de la prima lectură. Pentru gustul meu, prea mirosea a gangsterism... ca de altfel întreaga piesă. De personaje ce să mai zic ? Nu sînt nici măcar scheme, ci doar niște umbre.

Strouhal observă că Suda îl privește din nou fix.

— Ce mă priviți așa ? Ce vedeți la mine ?

— Nimic. M-am gîndit iar dacă nu cumva sînteți totuși rudă cu regizorul Glanc ?

Strouhal, jignit, tăcu o clipă, dar apoi continuă, ca și cînd n-ar fi fost întrerupt...

— Le-am spus că nu sînt de acord cu goana asta după efect, am martori, puteți să întrebați pe cine vreți. Cu Tarantík poate că m-aș fi înțeles și ar fi renunțat probabil la legatul acela, dar Vorliček s-a încăpățînat. Tînărul ăsta, în calitatea sa de secretar literar, se consideră apărător al autorilor și-și însușește păreri străine. Și se mai spune că tinerii sînt principiali...

Suda zîmbi.

— Asta nu ține de vîrstă, ci de caracter.

Strouhal, care stătea în spatele lui Suda și-i vedea doar ceafa, nu prea știu cum să interpreteze vorbele lui.

Suda se aplecă deasupra fotoliului. Ambele capete ale sîrmei erau fixate destul de neglijent, în mare grabă, de brațele de metal ale fotoliului.

— Cine a observat primul această sîrmă ?

Strouhal ridică din umeri. În momentul acela nu fusese în studio, ci, împreună cu regizorul Glanc și ceilalți, se afla în cabina de regie. Ar fi bine să se adreseze altcuiva, de pildă, operatorului Josef Kejř. Acesta fuma pe culoar, în fața atelierului, și se oferi aproape singur să vorbească. Încă de la început însă, pentru a nu părea că vrea să se vîre cu orice preț în vorbă, încercă să se explice :

— Știți, eu bucuros v-aș spune totul, dar... Își muta greutatea corpului de pe un picior pe altul ca un urs. Chemați-l mai bine pe Adolf Pangrác. El e șef peste camere și lumini. Eu sînt plătit doar pentru lucru, el și pentru lucru și pentru răspunderea pe care o are, așa că să vă spună el.

Eu am grijă doar de cutia mea, să n-aibă ochiul strîmb sau să nu prindă din întîmplare ce nu se cuvine...

Kejř arătă cu mîna spre camera numărul 2, așezată lîngă peretele lateral, pe un cărucior cu roți, care permitea manevrarea ei pe scenă în diagonală.

În apropierea fotoliului fatal, se mai afla o cameră de luat vederi, cu suportul ei greoi așezat direct pe dușumea. Rotițe mici de cauciuc permiteau și manevrarea ei, nu însă în timpul luării imaginilor. Atît la una cît și la cealaltă, se putea obține schimbarea obiectivului în direcția dorită, conform necesităților impuse de dramatismul acțiunii, jocul actorilor și concepția regizorală. Trebuia însă ca nu cumva, în timpul emisiei, să fie prinse în imagine vreunul dintre obiectele culiselor tehnice ca: aparatele de sunet, ce aduceau cu o spînzurătoare, postamentul reflectorului sau vreun cablu, peretele de lemn din fundul scenei sau cealaltă cameră de luat vederi.

— Cu aceea lucra tovarășul Pangrác, nu-i așa? întrebă Suda, așteptîndu-se la un răspuns afirmativ.

Kejř însă clătină din cap. Purta de dimineață pînă seara, o bască neagră, trasă pînă peste urechi, pe care nu și-o scotea nici la cantină, nici la ședințe. Ceilalți îl bănuiau că ascunde vreo chelie sub ea.

— Nu. Franta Maras a lucrat cu ea, răspunse Kejř, continuînd să dea informații. Știți, operatorul principal de emisie nu lucrează niciodată direct pe platou. El stabilește doar concepția de lucru, cadrul de operare și, împreună cu regizorul și arhitectul, aprobă planul de decoruri, direcțiile principale de mișcare ale actorilor și modul de iluminare.

— Și după aceea?

— În timpul repetițiilor și în cursul transmisiei nu face decît să urmărească dacă totul merge după cum s-a prevăzut. Eventual propune și unele modificări, dacă se mai poate.

Suda înțelegea din ce în ce mai greu cum de fusese posibil ca, într-un mediu atît de agitat și în prezența atîtor oameni, să se ajungă la o crimă ce necesitase o pregătire așa de complexă, despre care nimeni n-a știut nimic.

Deschise ușa culiselor pentru a privi dincolo de peretele de pînză al decorului. Aici, în spațiul îngust, triunghiular, format de pereții exteriori ai celor două spații scenice dife-

rite, ieşeau capetele celor două fire legate de fotoliul metalic. Cadrul de lemn al construcţiei era acoperit de iută, iar pereţii consolidaţi cu scînduri puse de-a curmezişul, prinse cu scoabe sau cuie. Locul era mic, abia cît să încapă o persoană, iar lumina slabă — un ungher cufundat în întuneric.

— Are cineva o lanternă ? întrebă Suda privind spre Kejř.

Acesta avea într-adevăr o lanternă ce funcţiona prin apăsare repetată şi scotea, în timpul iluminatului, un zgomot caracteristic.

— Mulţumesc, Suda înclină capul şi îndreptă conul de lumină spre duşumea.

Pe aici trecea cablul de care erau legate cele două fire de la fotoliu. Cineva făcuse o tăietură adîncă în învelişul izolator al cablului şi introdusese în acel loc capetele firelor.

Kejř se aplecase curios să privească pe deasupra lui Suda, în timp ce Štrouhal îl observa clătinînd dojenitor din cap.

— Cu ce se poate tăia cablul ? întrebă Suda.

— Cu ce ? Kejř dădu din mînă. Chiar şi cu un briceag, nu-i nici o problemă, doar să nu fie făcut contactul.

— Dar ceva timp tot ia, nu-i aşa ?

Kejř fu de acord.

— Da, tăietura trebuie c-a fost făcută mai înainte, dar să bagi capetele firelor, asta-i treabă uşoară, putea s-o facă oricine... în cîteva secunde.

— Şi dumneata ?

Kejř zîmbi calm şi dădu afirmativ din cap.

— Şi eu. Dacă aş fi avut vreun motiv.

După o scurtă pauză adăugă :

— Ştiţi, n-aş vrea să mă amestec în treburile dumneavoastră, dar după mine, nu la cablu-i buba. Cablu-i cablu. O sîrmă izolată cu cauciuc. Cu asta nimeni n-a săvîrşit niciodată o crimă. A omorî în felul ăsta pare destul de simplu, dar nu e. Pentru asta mai trebuie şi un fotoliu potrivit.

— Ce fel de fotoliu ?

— Ştiţi, e vorba de anumite legi ale fizicii, de care trebuie să se ţină seamă. Azi orice copil din şcoala generală ştie că metalul este un mijloc foarte bun de transmitere a curentului electric, dar că omul din fotoliu n-ar fi fost electrocutat dacă braţele de metal ale acestuia s-ar fi atins într-un punct sau ar fi fost unite între ele. Ştiţi, trebuia ca

singura lor verigă de legătură să fie trupul şi mîinile celui ce urma să fie omorît, altfel electrocutarea n-ar fi reuşit nicicodată...

Suda se arătă de acord cu Kejř. Fotoliul în care murise Jan Faltys avea într-adevăr o construcţie puţin obişnuită. Tijele de metal formau, ce-i drept, o împletitură, dar nu se atingeau în nici un punct. Desigur, arhitectul proiectant se gîndise, în primul rînd, la flexibilitatea fotoliului în timpul şederii.

În picioare, lîngă Suda, Kejř continua să dea explicaţii :

— Ştiţi, eu cred că numai fotoliul acesta a putut să inspire cuiva ideea crimei.

Suda încuviinţă în tăcere, deşi, după părerea sa, faptele se succedaseră mai degrabă invers. Întîi mobilul crimei şi abia după aceea alegerea unui fotoliu potrivit, ca parte integrantă a întregii acţiuni. Va trebui să afle de unde a fost adus fotoliul cu pricina.

Capul cablului ducea la un reflector de 5 kilowaţi, aşezat pe un suport cu trei picioare. Se aflau acolo două asemenea reflectoare şi amîndouă foloseau cablurile ce duceau sus, la platforma de iluminare.

— Cine mînuie reflectorul ?

— Cele două lămpi cu suport se aflau în grija lui Haukvic, iar iluminarea de sus, cu reflectoare panchrom, cădea în sarcina lui Brdečka, spuse Kejř, arătînd spre corpurile de iluminat aşezate în grupuri de cîte şase în nişte scoici alungite, unghiulare, ce se aflau într-o galerie îngustă, chiar sub tavan. Fiecare din ele îşi are pianul său...

— Pianul ?

— ...adică claviatura de comandă. Se află sus, pe platformă, aici te-ai împiedica de ea, dar, după cum v-am mai spus, ar putea să vă explice mai bine Adolf Pangrác, el răspunde de lumini, împreună cu maistrul principal de lumini, tovarăşul Brdečka. Vi-l găsesc eu pe Pangrák şi vi-l trimit...

Suda îşi manifestă însă altă dorinţă :

— Mai bine caută-l pe Haukvic... Pe urmă se întoarse spre Strouhal : Ne uităm şi sus, pe platformă, nu-i aşa ?

Nu era uşor să urci sus, la galeria de lumini, şi asta o resimţea mai ales Strouhal. Duceau acolo două scări înguste de metal, fixate aproape vertical de pereţii studioului, în două colţuri opuse. Suda urca în urma lui şi trebuia mereu să aş-

tepte: corpolentul Strouhal, în lunga sa carieră sedentară de funcționar, se dezobișnuise de efortul fizic și urca gîfîind. Ajunseră sus la galerie, dar platforma era așa de joasă încît trebuiau să stea ghemuiți. Strouhal își ștergea mereu, cu batista, fruntea nădușită.

Jos, sub ei, se vedea tot platoul ca-n palmă. Spațiul studioului de emisie era presărat cu diverse flancuri mobile puse unele lîngă altele și care formau culoare, colțuri de odăi și încăperi. Văzut de aici, de sus, tot păienjenișul acela de pereți despărțitori și ziduri părea un labirint.

— E un loc bun de jucat de-a v-ați ascunselea, remarcă Suda.

— La fiecare punere în scenă mai mare pare altfel.

— Cine a semnat proiectul decorurilor?

— Arhitectul Cyril Kálecký... lucrează deseori pentru noi. Redacția teatru colaborează practic doar cu trei arhitecți. Cu el, cu Skoumal și cu Fara.

— Arhitectul Kálecý este salariatul televiziunii?

— Nu, nu este, dar lucrează cu noi de cîțiva ani, de fapt aproape de la începuturile televiziunii. Lucrează în acord. Cîștigă mai bine decît dacă ar fi retribuit cu salariu lunar.

— În ce constă munca arhitectului la televiziune?

— Face schița decorurilor, iconografia și schema, le discută împreună cu regizorul și operatorul, propune cum să fie pictate decorurile și alege recuzita. Pe scurt, răspunde de scenografia piesei.

— Dar mobilierul?

— Mobilierul face parte din recuzită. Ce se poate, luăm din fondul nostru de recuzită, restul se aduce de obicei de la Barrandov, din atelierele de filmare.

Suda voia să știe mai ales de unde fusese adus fotoliul metalic, dar deocamdată nu puse nici o întrebare directă. Prin răspunsurile sale generale Strouhal îl informase despre procesul obișnuit în condiții normale. Despre rest, va fi mai nimerit să-l întrebe direct pe Kálecký.

— Cine l-a ales pe Kálecký pentru scenografia acestei lucrări?

— Probabil regizorul, ar trebui să verificați. Stați, mi-am adus aminte de ceva — Strouhal se opri — nu e în legătură, bineînțeles, cu arhitectul, dar vă va interesa... pot să vă pun

la dispoziţie o imprimare pe telerecording, bineînţeles dacă doriţi...

Suda auzea pentru prima oară acest cuvînt.

— Telerecording ?

— Îi mai spuneam şi terc.. după părerea lui Trávniček, nu-i prea corect, dar sună mai omeneşte şi, mai ales, e mai scurt. Înseamnă înregistrarea în imagini a reprezentaţiei. Folosim terc-ul la spectacolele care presupun că vor fi reluate.

Suda se declară de acord.

Strouhal însă, după cum îi era firea, se temu ca nu cumva propunerea lui să fi trezit speranţe deşarte şi se grăbi să-l facă pe Suda să-şi schimbe intenţia.

— Prea multă nădejde însă nu mi-aş pune în el, în orice caz e mai interesant ce s-a petrecut în spatele camerei de luat vederi, decît sub obiectivul ei.

Atenţia lui Suda era însă atrasă în altă parte. Se uita la măsuţa neocupată a lui Haukvic şi la claviatura de comandă de lîngă ea. Chiar sub el se afla fotoliul metalic în care murise Jan Faltys. De aici se vedeau şi firele cuplate la cablul din spaţiul acela îngust, triunghiular. Dacă Haukvic a fost cît de cît atent, a putut sau cel puţin ar fi putut să vadă pe asasin.

Paznicul dădu buzna în studio. Nu mai avea nimic din prestanţa unui comandant de corp de pază, din toată fiinţa lui se degaja mai degrabă smerenia. La început nu văzu pe nimeni şi, descumpănit, privi în jur. Trecu cîtva timp pînă să-i zărească pe Suda şi Strouhal sus, pe platforma corpurilor de iluminat.

— Mă rog frumos, nu-i nicăieri... Haukvic... a dispărut. Fără urmă.

*

Suda nu află nimic nici de la maistrul principal de lumini, Karel Brdečka. Ochii ce clipeau des în dosul lentilelor groase erau un argument suficient de convingător în sprijinul afirmaţiilor lui. Era aşa de miop, încît vedea confuz obiectele de la o depărtare mai mare.

Suda trebui să asculte toate lamentaţiile lui în legătură cu această boală profesională, ca şi părerile de rău că va trebui să-şi părăsească meseria, care-i oferea atîtea satisfacţii, şi echipa de colaboratori cu care se înţelesese atît de bine. Şi apoi nu oricine putea să-i ia locul. Funcţia de maistru principal de lu-

mini nu-i glumă, de altfel asta se poate vedea şi după remuneraţie.
Nu avea nici un rost să continue interogatoriul, aşa că Suda îi puse punct într-un mod prietenesc.
Haukvic însă nu era de găsit nicăieri.

11. *Capul gol*

În cele din urmă însă îl găsiră. Se ascundea într-un loc nu prea onorabil, în W.C. Nu voia să se spînzure, după cum a ieşit la iveală mai tîrziu. Era alb la faţă şi-i tremura tot corpul. Suda încercă să-l liniştească :
— Nu te văicări, omule, n-ai nici o vină, cel puţin aşa cred, atunci pentru ce atîta isterie...
Haukvic era un om cam de treizeci de ani, un tip slab, neurastenic, cu nas lung şi bărbia mică, teşită. Mai înainte, lucrase ca vînzător într-un magazin alimentar, dar îşi lăsase serviciul deoarece aici se putea cîştiga mai mult, şi mai ales avea prime lunare regulate. Părul rar şi lung şi-l pieptăna astfel încît să acopere locurile goale, lucioase.
— De ce v-aţi ascuns ?
Haukvic îşi îndreptă trupul cu un aer jignit. Aruncă o privire fugară în jur, pentru a vedea dacă nu ascultă cineva convorbirea lor. Se afla împreună cu Suda în micul bufet al studioului de televiziune, căruia i se spunea familiar *U Koček* („La Pisicuţele"). Bufetul era gol, doar în spatele tejghelei responsabila, doamna Mrázková, turna vodcă în două pahare.
— Nu m-am ascuns, eu, înţelegeţi, eu... bîigui emoţionat Haukvic, eu trebuie să fiu singur... eu, mai mult decît ceilalţi, mă aflu într-o situaţie groaznică...
Suda îl întrerupse :
— Nimeni nu v-a imputat nimic.
— Cum nu ? !... Doar eu am făcut contactul. Eu. Eu l-am ucis... cu mîna asta, cu mîna asta...
Haukvic începu să lovească cu pumnul în tăblia mesei. Se stăpîni însă la vederea femeii care aducea o tavă cu două pahare. Calmarea aceasta bruscă i se păru suspectă lui Suda. Ba chiar se îndoi puţin de sinceritatea autoacuzării anterioare.

— Beți, împinse Suda paharul spre el, sînt oameni cărora asta le face bine.

Haukvic dădu paharul pe gît și după aceea se scutură.

— Mai beți unul ? îi oferi Suda alt pahar.

Haukvic scutură din cap.

— Nu, mulțumesc, în mod normal nu beau, dar... am mereu în fața ochilor scena : am apăsat pe buton și... un zgomot. Un țipăt. Pe urmă panică...

— Încercați să vă amintiți ce s-a întîmplat înainte, dacă puteți, zise Suda cu un aer protector, fără să dea impresia că îl zorește.

— Vă aflați totuși deasupra studioului. Am fost și eu acolo și, de la locul dumneavoastră, se vedea tot ce se petrece jos...

Haukvic clătină cu înfrigurare capul.

— Nu știu, nu știu nimic... eu cînd mă enervez nu mai știu nimic, nu-mi mai amintesc nimic, mi-e capul complet gol.

— Concentrați-vă puțin, insistă totuși Suda, acum chiar și un amănunt, un fleac de nimic ne-ar putea fi de folos. Aș vrea să știu, de pildă, de cîte ori ați aprins reflectorul în timpul emisiei. Și cînd a fost ultima oară...

— De cîteva ori înainte de pauză... pe urmă nu l-am mai aprins pînă cînd s-a întîmplat nenorocirea.

— Cîți oameni cunoșteau manipularea luminilor pe care trebuie s-o executați ?

— Regizorul, operatorul principal Pangrác, Karel Brdečka, în calitate de maistru principal de lumini, asistenul Zbyněk Čiž și... toți ceilalți.

Suda nu înțelese ultima remarcă, dar Haukvic îi explică :

— Repetiția generală a fost de data asta, completă, pînă la cele mai mici detalii. Chiar și cu luminile. De altfel, repartizarea în mare a sarcinilor fusese stabilită cu mult timp înainte. Cine s-ar fi gîndit atunci la necesitatea de a face un secret din asta.

— Spuneați că ultima dată ați aprins reflectorul înainte de pauză. În felul acesta putem determina momentul cuplării firelor la cablu în timpul pauzei sau scurtă vreme după începutul actului doi.

— Da.

— Vă amintiți să fi văzut pe cineva sau ceva suspect în răstimpul acesta ?

— N-am văzut nimic... Haukvic clătină din cap, eram grozav de nefericit, nu m-am uitat la nimeni, nu mă simţeam bine... din punct de vedere sufletesc.

— De ce?

Haukvic îşi frecă cu degete nervoase tîmplele.

— Am... şi se opri din nou, se vedea că nu-i face plăcere să vorbească despre asta, am o legătură, o legătură serioasă cu o... cu o fată, dar.. .ne-am certat, chiar aseară ne-am certat. Şi nu din vina mea. Pe cuvînt. Ne cunoaştem de patru ani şi azi am hotărît să ne despărţim. M-am simţit, nu ştiu dacă cunoaşteţi starea aceasta, m-am simţit ca un om bolnav. Încă de dimineaţă, toată ziua... am vrut s-o sun pe Jiřina, îmi repetam mereu numărul ei de telefon... şapte-şapte-zero-douăzeci şi doi.

— Şi aţi chemat-o?

— Nu, n-am îndrăznit, eu n-am... îmi lipseşte elocvenţa care place femeilor. Nu mi-era gîndul la nimic, doar că o s-o chem şi ce o să-i spun. De nimic altceva nu-mi amintesc, absolut de nimic, v-am spus că stau prost cu memoria. Nici n-am mîncat la prînz, aveam o senzaţie ciudată de teamă că totul e adevărat şi că o să ne despărţim... Haukvic se întrerupse brusc şi zîmbi amar. Dumneavoastră vi se pare poate banal ce vă povestesc, cum mi se pare de altfel şi mie acum. Te frămînţi în sinea ta, te chinuieşti cu prostii şi în vremea asta... nu trebuia să se întîmple... nimeni n-ar fi murit dacă...

Haukvic tăcu, pentru că vocea tremurătoare îi trăda plînsul şi se jena. Suda îşi dădu seama că n-ar folosi nici vorbele de consolare, nici încercările de a-l convinge de nevinovăţia sa. Haukvic va scăpa de povara vinii abia cînd adevăratul criminal va fi prins.

Din toate informaţiile pe care i le împărtăşise Suda, pe František îl atrăseseră cel mai mult amănuntele în legătură cu aspectul tehnic al crimei. Vedea în ele completarea precisă a unora dintre suspiciunile şi presupunerile sale. Îl interesa mai cu seamă Adolf Pangrác. De hotărîrea operatorului principal depindea în mod neîndoielnic modul de iluminare a scenei şi toate celelalte premise tehnice ale crimei prin electrocutare.

— Pot să adaug şi eu ceva, zise František, luînd ca punct de plecare rezumatul noutăţilor aduse de Suda. Operatorul Adolf Pangrác avea mereu ciocniri cu Faltys. Cînd l-am interogat, a negat totul, dar nu poate fi crezut. Stă cam rău cu nervii, e de-ajuns să-i spui o vorbă că sare în sus ca o rachetă... Că s-a certat cu Faltys nu încape îndoială, mi-au confirmat-o mai mulţi.

— Dacă s-a certat în public, atunci are cel mai de nezdruncinat alibi dintre toţi.

František era de altă părere, dar ştia că nu i-ar fi de nici un folos să şi-o apere, aşa că dădu întregii afaceri o întorsătură de glumă.

— Ştiu şi eu zicala : cîinele care latră nu muşcă, dar eu am văzut un cîine care, nici nu-ţi vine să crezi, dar...

Nu-şi termină anecdota pentru că Suda se grăbea să afle şi alte fapte. Se dovedi astfel că ritmul muncii acestuia era foarte schimbător. Îşi stabilea singur, după propriile sale nevoi, ritmul interogatoriilor şi pauzele necesare reflectării asupra conexiunii faptelor şi nu se lăsa influenţat de nimic. František avu la început impresia că vorbeşte degeaba, pentru că nu-l ascultă nimeni, dar nu era aşa. La un moment dat, Suda ridică ochii şi ciuli urechile.

František tocmai vorbea despre enervarea lui Faltys pe care mulţi o observaseră încă de dimineaţă, la repetiţia generală. Operatorul Pangrác nu fusese singurul care avusese un conflict cu el. Una din certuri s-a terminat chiar cu bătaie.

— Cînd ?

— Dimineaţă, la repetiţia generală. Un oarecare Adamec a încasat-o. Stanislau Adamec, recuziter.

— De ce ?

— Din cauza ruperii unui picior... František răspundea intenţionat atît de încet, pentru a-l pedepsi cît de cît pe Suda pentru lipsa de interes manifestată anterior. Suda însă, fără nici un pic de pauză, încercă să completeze informaţia lui František printr-o întrebare :

— ...te referi cumva la piciorul unei dudui ?

— Nu, al unui fotoliu. Al celui în care şedea Faltys pe scenă.

Suda îl privi nedumerit.

— Probabil e o confuzie, băiete... nu crezi ?

12. *Discuţie despre proză şi poezie*

Amîndoi se întoarseră în studio. De la prima vedere, era clar că fotoliul nu suferise nici o stricăciune.

— Ei, František, s-ar putea rupe ceva la ăsta ?

— A fost schimbat, zîmbi František, cu aerul unuia care ştia cum stau lucrurile. La repetiţia generală se afla aici un fotoliu demodat, tapisat. Ăsta ultramodern nici nu se potriveşte cu restul de decor de pe scenă...

În timp ce discutau despre fotoliu, din spatele lor se auzi deodată un glas care li se păru cunoscut :

— ...în schimb se potriveşte grozav de bine pentru altceva. Metalul e mai bun conducător de electricitate decît iarba africană sau fibra lemnoasă.

Se răsuciră amîndoi. Prin deschizătura uşii îl văzură pe Tarantík, cufundat într-un fotoliu aflat în spaţiul scenic vecin.

Numai ce-l zări, şi František simţi că-l năpădeşte din nou valul acela de dezgust şi de suspiciune nemotivată faţă de omul acesta. Rareori îi fusese cineva atît de antipatic ca Tarantík. De obicei, pentru simpatii şi antipatii se găsesc cu greu explicaţii logice. De data asta, totul se datora unor lucruri mărunte pe care poate că altcineva le-ar fi luat, dimpotrivă, ca pe nişte calităţi ale lui Tarantík. Una din ele era şi setea lui neobosită de a şti tot ce se petrece, omniprezenţa şi interesul pentru tot ce-l înconjura. Dar, spre deosebire de František, Suda nu se lăsa înşelat în timpul cercetărilor de asemenea aspecte afective.

František îi făcu un semn cu capul lui Tarantík şi, din motive de prestigiu, îşi completă spusele cu o remarcă sentenţioasă :

— Cel care a rupt piciorul scaunului este asasinul lui Faltys.

Pe faţa lui Tarantík se ivi un zîmbet.

— Mă credeţi dacă vă spun că ştiam asta de acum zece minute ?

Suda îi răspunse pe acelaşi ton :

— N-am ştiut că sînteţi atît de vanitos.

— Nu-i vorba de vanitate... sau poate că, în oarecare măsură, e vorba de ea, dar nu numai de ea...

— Căutaţi surse de inspiraţie pentru viitorul dumneavoastră roman poliţist ?

Tarantík se ridică şi se apropie cu paşi înceţi de ei.

— Trebuie să recunosc că toate întîmplările povestite pînă acum le-am scos din burtă şi asta se simte... Nu mi-o luaţi în nume de rău, dar nu vreau să scap această ocazie, mai ales că sînt amestecat în ea.

Suda zîmbi, dus pe gînduri.

— Aşadar, scriitorii trăiesc de pe urma nenorocirilor altora.

Tarantík ţinu să completeze şi el remarca lui Suda.

— Chiar aşa. În asta şi constă deosebirea esenţială dintre proză şi poezie. Poeţii trăiesc, dimpotrivă, de pe urma propriilor lor nefericiri.

Schimbul acesta de cuvine ar fi putut continua la infinit, dar toţi trei îşi dădură seama că nu-i momentul potrivit pentru aşa ceva. František aruncă în treacăt o privire spre ceasul de la mînă şi Tarantík luă brusc o mină serioasă.

— Aveţi dreptate, timpul zboară... dar aş vrea să vă mai spun că mi-am pus şi eu capul la contribuţie. Şi memoria. Pentru Ajm. Să nu-l vîrîţi cumva pe bietul de el în cine ştie ce încurcătură. Am o anumită bănuială, am găsit o urmă... Tăcu privindu-l semnificativ pe František şi apoi pe Suda : O urmă foarte concretă.

Suda încuviinţă :

— Şi eu.

Se scurseră cîteva clipe de tăcere plină de aşteptări. František se uită cînd la unul cînd la altul, aşteptînd cu încordare ce se va mai întîmpla.

Tarantík îşi umezi buzele cu limba. Făcea impresia că şi-a pierdut puţin calmul.

— Ar trebui să cădem de acord.

Suda zîmbi cu tîlc.

— Asta-i cam greu. Mă gîndeam chiar la dumneavoastră.

— La mine ? Tarantík părea uimit.

— Spuneţi-mi, ce-aţi căutat în studio în timpul emisiei ?

— Nimic.

— Cum aşa ? nu înţelese Suda. Doar aţi fost acolo ?...

— Am fost. Dar n-am făcut nimic. Am stat într-un colţ. Lîngă intrare. Am privit. Asta-i tot.

Suda întrebă cu asprime în glas :

— Cine v-a permis ?

— Nimeni. Uneori e mai bine să nu întrebi, zău așa, fără glumă, nimeni nu mi-ar fi îngăduit-o. Numai că, de obicei, curiozitatea este mai puternică decît regulamentul. Încercați să vă puneți în pielea autorului, vreau să spun, a autorului în ziua premierei. Poate că nici dumneavoastră n-ați fi întrebat ce aveți dreptul să faceți și ce nu.

Chiar și veșnic bănuitorul František trebui să recunoască că explicația părea destul de plauzibilă. Suda însă tăcea, astfel încît Tarantík continuă, cu un oarecare simțămînt de superioritate :

— Cred că urma mea este mai concretă. Ar trebui să-mi țin gura, mi-ați dat o dată să înțeleg limpede că n-aveți nevoie de ajutorul meu, dar nu-i nimic... tot încerc să vă conving.

— Cu ce ?

Tarantík nu mai zîmbea.

— Îmi permiteți să pun cîteva întrebări în prezența dumneavoastră machiorului Robert Roch ?

Lui František cererea i se păru obraznică. Tarantík nu glumea, așadar, cînd spunea că vrea să ia parte la cercetări. Amatorismul în domeniul criminalisticii nu se poate termina decît cu un scandal și cu un mare fiasco. De aceea, nu avea nici o îndoială în ceea ce privește răspunsul ce trebuia dat lui Tarantík.

Suda însă zise :

— Bine, să mergem...

13. *Păpușarul*

František îi atrase atenția lui Suda că nu e de acord cu acest experiment. Gestul lui Suda i se părea inexplicabil. În puținul răstimp de cînd lucrau împreună la rezolvarea acestui caz, avusese de multe ori impresia că Suda îmbătrînește și dă în mintea copiilor, că ar trebui să iasă la pensie.

Încă de la începutul interogatoriului, printr-o întrebare caustică, Roch imprimase întregii discuții un ton neprietenos.

— Domnule Tarantík, asta îți e specialitatea secundară, sau faci pe copoiul din pur amatorism ?

Sensul întrebării era fără îndoială ofensator. Doar cu mari eforturi Tarantík reușise să-și păstreze zîmbetul.

— Nu răspund la o asemenea întrebare.

— Păcat, își continuă Roch răutăcioasa provocare, ar fi interesant de știut ce meserie ai, de fapt? Scriitor sau copoi? Și m-ar interesa să știu care-i mai bine plătită?

František se gîndi că firea unora le permite să suporte o seamă de insulte: eu unul n-aș fi îngăduit așa ceva. Ťarantík, dimpotrivă, zîmbea și adoptase la rîndul lui un ton ironic.

— E plătită îndeajuns ca să-ți pot oferi o bomboană. Punguța cu bomboane rămăsese pe masă, fără ca cineva să se atingă de ele.

Roch avea o față slabă, colțuroasă și zbîrcită, dar atît de expresivă încît se întipărea pe dată în memoria oamenilor. O șuviță de păr negru îi cădea pe frunte; echilibrul feței era stricat de un nas strîmb, care dădea fizionomiei sale, chiar și în cele mai solemne clipe, o expresie malițioasă.

— Mulțumesc. Nu primesc mită. De nici un fel... și sub nici o formă.

Abia termină de rostit cuvintele acestea, că Ťarantík izbucni în rîs.

— Nu pricep ce-i de rîs aici, protestă Roch, puțin neliniștit.

František aștepta într-una ca Suda să pună capăt acestui duel verbal. Pînă acum nu fusese folosit nici un argument concret, discuția se limitase doar la insulte reciproce. Dar Suda continua să aștepte.

— Nici o grijă, despre asta o să mai vorbim noi, zise Tarantík și continuă: Azi, în cabina de machiaj, înainte de prînz, cam în jurul orei unsprezece, te-ai certat cu Faltys. Nu zău, sincer, fără glumă, n-are rost să negi. Am auzit cum spuneai: maestre, de asta mă doare-n cot...

— Și ce-ți pasă dumitale, se rățoi Roch, unde mă doare și unde nu?

— E vorba de o crimă.

— Dimineață nu fusese vorba de nici o crimă și cu toate astea, tot pe copoiul ai făcut-o!

În sfîrșit, interveni și Suda:

— Despre ce era vorba?

— Despre bani, căzu Tarantík în spatele celui interogat. Roch rămase pentru moment stupefiat, dar îndată îi apăru din nou pe față zîmbetul lui sfidător. Momentul acela scurt, de ezitare, a fost suficient ca František să înceapă să-l observe

mai îndeaproape pe Roch. Poate că încercarea lui Tarantík nu avea să fie cu totul fără rost. Roch ascundea ceva. Asta-i sigur. Privirea îi era la fel de piezișă ca și nasul. Nu privea niciodată drept în ochii celui cu care vorbea, ca și acum, cînd spuse :

— I-am cerut lui Faltys să aranjeze cu Vágnerová să-mi plătească mai mult. Am impresia că aici, la televiziune, sînt ca la băcănie. Ca să fiu clar, eu lucrez la studiourile Barrandov, aici am primit să lucrez doar extern, trei zile : joi, vineri și nenorocita asta de sîmbătă.

— Îl cunoșteați de mult pe Faltys ?

— ... de mult ? repetă Roch întrebarea lui Suda, de parcă nu i-ar fi prins înțelesul. Da, demult. Asta din urmă a fost cel de-al cincilea film al meu cu Faltys.

— Pentru piesa de azi v-a cerut chiar Faltys ? mai întrebă, să se convingă, Suda.

— Da, n-avea o părere prea bună despre machiorii de la televiziune. Totdeauna spunea că sînt buni doar pentru măști de basme sau grotești.

— Ați pregătit numai masca lui Faltys ?

— Nu, a tuturor. Șase actori nu-i cine știe ce, nu-ți ia prea mult timp să-i machiezi ; mai ales că nu era vorba de Barbă Albastră sau de Neruda, poți să-i faci atunci cînd ai practică. Așa că să nu se mire nimeni dacă cer două sutare în plus, de vreme ce fac treabă bună.

Tarantík nu lăsă să-i scape inițiativa din mînă.

— Era vorba de o sumă mai mare, nu de două sute, adu-ți aminte, și n-ai cerut-o dumneata, ci Faltys.

Roch, iritat, făcu o grimasă.

— Asta-i iar o bîrfă de culise și dumneata crezi că am să mă las prins în cursă ?

— Era vorba de zece mii, rosti apăsat Tarantík și adăugă : Asta-i adevărul, fără glumă.

La cuvintele lui, Roch sări mînios de pe scaun și începu să strige :

— Cu ce drept mă interoghezi ? Și de ce dumneata ? De ce tocmai dumneata ? Ce te interesează ? Știi ce ești ? Un mîzgălitor de romane polițiste proaste ! Și vrei s-o faci pe grozavul !

Suda îl cuprinse cu un gest liniștitor pe după umeri și-l conduse spre scaun.

— Calmați-vă, domnule Roch. Terminăm acum. Dacă înțeleg bine, munca dumneavoastră s-a sfîrșit înainte ca actorul să apară în fața camerelor...

— Da.

— De ce-ați rămas în studio și în timpul emisiei ?

— Ca să controlez, răspunse fără ezitări Roch.

— Despre ce control e vorba ?

— Prelungisem nasul lui Faltys cu un vîrf de latex și sub proiectoarele acelea e așa de cald că afurisitul ăla de latex se topește cîteodată...

Roch băgă mîna în servietă și-și scoase cutia cu ustensile. Era o casetă pătrată de lemn, plină cu tot felul de borcănașe, pensule și tuburi.

— Dacă domnul Tarantík e așa de amabil, v-aș putea arăta pe el...

Tarantík scutură energic capul :

— Mulțumesc, nu-i nevoie să-mi lungești nasul.

Vorbise serios, fără să realizeze și sensul figurat al acestui joc de cuvinte [1]. František, primul, pufni în rîs. Suda i se alătură, îl urmă, și Tarantík. Doar Roch nu înțelese ce s-a întîmplat.

În clipa acea se deschise ușa și intră plutonierul Halik, care anunță :

— A venit doamna Faltys.

14. *Văduva*

Nu avea rochie neagră și nici ochii plînși. Mai degrabă păru surprinsă cînd Suda și František își însoțiseră vestea morții lui Jan Faltys cu cîteva cuvinte de sinceră compătimire. Se vedea că nu se așteptase la așa ceva din partea lucrătorilor de la miliție.

František o compară în sinea lui cu micuța Jindřiška și mai ales cu Irena Škaloudová. I se părea de neînțeles de ce Faltys căutase și culesese în altă parte, cînd chiar de prima dată făcuse o alegere atît de bună.

Doamna Faltys era ceva mai în vîrstă, se apropia de patruzeci, dar figura ei inteligentă nu-și pierduse din farmec.

[1] A lungi nasul = a da cu tifla (ceh.).

Tenul îngrijit nu trăda nici măcar un rid, părul cărunt era pieptănat simplu, dar cu gust. Purta un costum albastru-cenușiu și, ca unică podoabă, un șirag de perle mici, strălucitoare.

— Cine v-a adus la cunoștință cele întîmplate ?

Doamna Faltys plecă privirea și tăcu. Suda n-o lăsă să aștepte prea mult a doua întrebare :

— Ați urmărit piesa la televizor ?

— Nu.

Dacă Suda ar fi interogat pe altcineva e greu de presupus că ar fi acceptat asemenea răspunsuri scurte dar, de data aceasta, nu voia să forțeze lucrurile. Discuția lor nici nu părea măcar un interogatoriu.

— Încă o dată, vă rog să mă scuzați că nu v-am anunțat, dar tot v-a spus cineva, nu-i așa ?

— Desigur.

— Cine ?

— Trebuie să spun ?

— Cred că da.

— Arhitectul Kálecký, dar... oricum știam încă înainte de a-mi telefona el.

Suda remarcă cu voce înceată :

— Nu înțeleg.

Femeia își plecă fruntea.

— Soțul meu a lăsat o scrisoare de adio. Iertați-mă — și-l privi pe Suda drept în ochi — sînt sigură că mă înțelegeți, aș vrea... aș vrea să-l mai văd o dată...

Suda trebui s-o decepționeze. Jan Faltys fusese transportat la Institutul medico-legal de la Bulovka pentru autopsie. În diagnosticul dat de medicul legist Zemánek rămăseseră cîteva puncte de întrebare. Șocul electric nu se manifestă de obicei prin oprirea imediată a activității cardiace. La Faltys însă era vorba probabil de o inimă slăbită de vreun infarct sau bolnavă. Suda o întrebă deci pe doamna Faltys dacă în ultimele zile sau săptămîni soțul ei nu se simțise cumva rău, nu se plînsese de ceva. Doamna Faltys înțelese întrebarea în felul ei.

— Lui Jan îi plăcea să vorbească despre moarte. Tăcu puțin, scoase din poșetă o batistă mică de mătase și o frămîntă între degetele crispate. Vorbea aproape mereu despre ea, omul se obișnuiește să tot audă astfel de vorbe și... deci dată... niciodată n-am crezut că s-a gîndit serios la asta.

— Dar acum ?

Doamna Faltys încuviință printr-o mișcare rapidă a capului și spuse apăsînd pe cuvinte:

— Acum da. M-am convins.

În clipa aceea, lui František îi veniră în minte cuvintele lui Ajm despre sinucidere și cauzele care ar fi provocat-o. Atunci nu prea luase în serios ideea asta, i se păruse cam trasă de păr, acum însă trebuia să recunoască că în vorbele lui existase o doză de adevăr. Sinuciderea oferea cel puțin singura explicație mai logică a nevoii de a înscena moartea pe micul ecran, în fața a două milioane de telespectatori. Doamna Faltys spusese mai înainte că soțul ei se gîndise la moarte și vorbise despre ea. Dacă fusese cu adevărat o sinucidere, nu putea fi vorba de o hotărîre pripită sau de o clipă de slăbiciune subită, ci de o acțiune gîndită la rece, pregătită pe îndelete, ceea ce era contrar sentimentelor și rațiunii firești ale omului. Dacă Faltys s-a sinucis în felul acesta, atunci probabil că în ultima vreme fusese bolnav din punct de vedere psihic, adică avea ceva mult mai serios decît o criză depresivă sau o stare de maximă oboseală. Cu toate că reflecțiile acestea i se păreau lui František prea artificiale și lipsite de suport real, nu găsea pentru moment o altă explicație. Pe de altă parte, să-ți lichidezi socotelile personale cu Faltys în modul acesta, atît de complicat, plin de atîtea noi variante și întîmplări neprevăzute, i se părea o nebunie și mai mare. Cazul începea să-l tulbure din ce în ce mai mult. Ba chiar îl enerva. Îl supărau problemele ce nu se lăsau rezolvate, oamenii care nu sînt decît pe jumătate sinceri. Cel mai mult îl supăra însă lipsa sa de experiență, de talent combinativ, de inventivitate și cunoaștere mai profundă a oamenilor și a caracterelor omenești. Ar fi vrut să dea repede de capătul întregii afaceri și de aceea i se părea inexplicabilă atitudinea lui Ondřej Suda, apatia și indiferența sa, chiar dacă își dădea seama că nu-s decît o mască.

— Spuneți că soțul dumneavoastră vorbea deseori în ultima vreme despre moarte, se adresă František doamnei Faltys.

— Da.

— Trebuia să-i scoateți aceste gînduri din cap.

Doamna Faltys zîmbi cu tristețe.

— Nu prea dădea atenție la ce-i spuneam eu. Mai întotdeauna ne certam. Se supăra că o fac pe dădaca.

Următoarea întrebare o puse Suda:

— Am auzit că era prima lui apariţie la televiziune...

— Da. Chiar m-a surprins că a primit rolul acesta, deoarece, după cîte ştiu, n-a avut niciodată o părere prea bună despre televiziune... iar de lucru avea destul. Ba chiar ceva de alt gen şi mai bun, numai să fi vrut.

— Şi nu voia?

— Era după un infarct.

— Cînd l-a avut?

— În timpul reprezentaţiei de Anul nou, cu *Hamlet*. Nu se simţea încă pe deplin restabilit. Era foarte grijuliu cu propria-i persoană. Se menaja.

— Gîndurile despre moarte i-au venit abia după reprezentaţia de Anul nou?

— Nu, cu mult înainte... era tema lui preferată. După infarct, vorbea mai curînd despre pensionare. Făcea planuri c-o să se mute la ţară şi o să meargă la pescuit. Avea sentimentul datoriei împlinite. Poate că nici nu mai exista vreun rol interesant din literatura dramatică universală pe care să nu-l fi jucat. Tot ce a urmat a fost doar o repetare. Cunoştea şi munca de artist de film şi pe cea de la radio, imprimase discuri...

František înţelese că televiziunea rămăsese singurul domeniu neexperimentat de Faltys pînă la emisiunea aceasta fatală de azi, în care îşi găsise moartea. Înainte de a da glas gîndurilor sale, Suda întrerupse relatarea doamnei Faltys:

— Arătaţi-ne scrisoarea de adio.

Neaşteptata intervenţie în relatarea sa o surprinse pe doamna Faltys, care rămase o clipă dezorientată, temătoare.

— O am acasă.

Suda se ridică în picioare.

— Mergem s-o vedem, sînteţi de acord?

15. Trasul în vînt

Pe doamna Faltys o însoţi doar Suda. František rămase în studio. Erau destule alte lucruri neclare care aşteptau să fie lămurite. Se părea că sînt două căi spre descoperirea adevărului. Una începea la Jan Faltys şi cerea ca motivele şi cauzele

morții lui să fie căutate în comportarea sa, în concepția sa despre viață, în raporturile sale cu cei din jur. Cealaltă cale era mai curînd tehnică, combinativă. Era trasată de urme cunoscute, ca de pildă fotoliul, firele și sîrma, desfășurarea în timp a acțiunii. Această a doua cale presupunea descoperirea altor dovezi concrete, pentru ca din împletirea lor să iasă la iveală tabloul final, veridic, al tragicei întîmplări.

František se reîntoarse, bineînțeles, la fotoliul de metal, dar nu la el ca obiect, ci ca punct de plecare pentru interogarea martorilor și a celor suspecți, a tuturor celor care, într-un fel, avuseseră vreo legătură cu el. Se hotărî să înceapă cu arhitectul Cyril Kálecký, după al cărui proiect se realizase scenografia piesei : decoruri, recuzită și costume. Trebui să promită însă lui Suda, înainte de plecarea acestuia, că, în lipsa lui, îl va pofti pe Tarantík să-i țină tovărășie. František nu înțelegea intenția lui Suda, dar presupunea că acesta nu se așteaptă la nici un ajutor concret din partea lui Tarantík ; voia să fie ținut sub supraveghere, pentru ca nu cumva, folosindu-și propria inițiativă, să dea naștere la conflicte, ce cu greu ar fi fost aplanate și rezolvate. În afară de aceasta, František avea vaga senzație că ceva nu-i în ordine cu acest Tarantík. Ce anume însă n-ar fi putut spune. Cînd îl pofti să vină la el, Tarantík crezu la început că va fi interogat din nou. Primirea fu însă neașteptată.

— Ai avut dreptate, domnule Tarantík !...

— Așadar, Roch e vinovatul ?

— Nu, dar aveai dreptate cînd spuneai că nu e nici unul dintre cei prezenți...

Tarantík tresări și pe față îi apăru o expresie de neîncredere :

— Doar n-o fi vorba de sinucidere ?

František dădu afirmativ din cap, dar ridică în același timp din umeri. Nu se stabilise încă nimic precis.

Tarantík își dădu seama abia după venirea lui Kálecký, că interogatoriul nu-l privește pe el.

František explicase prezența lui Tarantík prin necesitatea unor lămuriri în problemele tehnice de specialitate ale televiziunii. Și pentru că era împotriva acestei soluții, cuvintele îi ieșeau greu din gură.

Zîmbetul sceptic de pe buzele lui Kálecký exprima îndoiala că se găsise omul potrivit pentru o astfel de treabă. Fran-

tišek nu se angajă însă într-o polemică cu zîmbetul lui Kálecký și începu să-i pună întrebări.

— De unde ați procurat fotoliul în care a fost ucis Faltys ?

— Din locuința mea.

Constatarea aceasta îi produse lui František o mare surpriză.

— Se întîmplă deseori să împrumutați obiecte din locuința dumneavoastră pentru decorurile pieselor adaptate pentru televiziune ?

— Nu, nu prea des... deși nu s-a întîmplat pentru prima dată. Vă rog să înțelegeți, răspund nu numai de proiect, ci și de realizarea lui scenografică. Nu vreau să-mi pun în joc, din cauza unor defecțiuni de funcționare, buna mea reputație de artist-scenograf.

Ochelarii mari, cu ramă neagră, încadrau ca într-un chenar nasul turtit de boxer. Fața, cu trăsături bărbătești, avea o culoare neobișnuit de închisă, cu nuanțe nesănătoase, pămîntii. Chiar și albul ochilor bătea ușor în galben. Cyril Kálecký se apropia de vîrsta de cincizeci de ani, avea însă o bună condiție fizică și de aceea îi dădeai mai puțin.

Tarantík își făcu simțită prezența căutînd în buzunarul hainii și scoțînd de acolo nelipsita pungută cu bomboane.

— Serviți ?

Fusese o greșeală din partea lui, căci, în loc de răspuns, se alese cu o întrebare malițioasă :

— Asta ține de grija socialistă față de om sau de încercarea de a deruta și a prinde cu minciuna pe infractor ?

În locul lui Tarantík răspunse zîmbind František :

— Depinde de împrejurări...

— Mă uimește inventivitatea organelor noastre de miliție în găsirea de noi metode.

František nu se lăsă ințepat și arătă cu capul spre Tarantík.

— Deocamdată este vorba doar de o inițiativă particulară...

Atunci arhitectul Kálecký se întoarse spre Tarantík. Ironia vorbelor contrasta cu vocea incoloră, perfect calmă :

— Spune-mi, n-or să te coste prea mult cercetările ? Mă refer la dumneata, Tarantík... Ce cantitate apreciezi că se va consuma cu cazul acesta ?

Tarantík își veni, în sfîrșit, în fire și se complăcu în jocul acesta verbal, care nu-l angaja la nimic.

— Nu cred c-o să treacă de un kilogram jumătate.

Kálecký își aprinse o țigară. Pachetul de celofan cu marcă americană rămase pe masă, la dispoziția celorlalți, alături de punga de bomboane.

— Să știi că mi-ai făcut o surpriză, Tarantík. Nu mi se întîmplă de multe ori să mă înșel la oameni, dar nu m-am așteptat chiar la atîta inițiativă din partea dumitale în descoperirea adevărului. Nu m-am așteptat, zău.

Era o lovitură pe la spate, nu tocmai reglementară. Tarantík se puse repede în gardă :

— Nu cumva îmi reproșezi asta ?

Kálecký răspunse cu calmul său obișnuit :

— Nu, ferească Dumnezeu, dar dacă am proceda toți ca dumneata, repede s-ar strînge douăzeci și cinci de detectivi care n-ar face decît să se încurce unul pe celălalt. Se opri puțin și apoi adăugă : Spre deosebire de dumneata am deplină încredere în organele noastre de miliție.

Cîtă vreme Kálecký îl luase peste picior pe Tarantík, František nu avusese nimic împotrivă, mai curînd era în asentimentul lui, dar ultima remarcă îl stîrni :

— Asta a vrut să fie o glumă ?

— Nu. De ce ? Nu era ușor să descifrezi expresia feței lui Cyril Kálecký. Dacă v-ați putut închipui că poate fi o glumă, atunci e rău de dumneavoastră.

— Aș fi putut să-mi închipui, obiectă tăios František, dat fiind că atitudinea dumneavoastră nu e în concordanță cu ceea ce spuneți...

— Nu știu la ce vă referiți, răspunse Kálecký și se părea că într-adevăr nu știe. František îi explică :

— Îi tot dați cu bomboanele, dar esențialul nu mi-l spuneți... de cînd o cunoașteți pe doamna Faltys...

— O cunosc de cînd îl cunosc și pe Jan Faltys. Orice urmă de ironie dispăruse din glasul lui. Se îngroșase gluma și știa că acum trebuie să vorbească serios. Dacă v-a deranjat cumva faptul că i-am anunțat doamnei Faltys nenorocirea înainte de a o fi făcut dumneavoastră, atunci îmi cer scuze. M-am temut doar ca încunoștiințarea seacă, oficială, să nu facă asupra ei o impresie prea apăsătoare.

František își luă mai energic rolul în serios.

— Relațiile dumneavoastră cu doamna Faltys aveau un caracter intim ?

— Nu. Între noi n-a fost nimic ce ar fi trebuit ascuns de ochii lumii.

— Cum a primit vestea ?

Kálecký își scoase ochelarii și-și frecă ochii.

— La început a rămas foarte surprinsă... pe urmă speriată, îndurerată... cel puțin după cît am putut să-mi dau seama la telefon. Am încercat s-o liniștesc, dar e greu s-o faci de la distanță...

Kálecký era încurcat și nu știa cum să continue. František îl ajută punîndu-i altă întrebare :

— De unde aveți țigările acestea ? De la Tuzex [1] ? Luase în mînă pachetul de țigări pus de Kálecký, puțin mai înainte, pe masă.

— Nu... colaborez la secția de reclamă a Camerei de Comerț cehoslovace, așa că am ocazia din cînd în cînd să plec peste graniță. Am fost de douăzeci și șapte de ori și m-am întors în toată regula. Asta-i cel mai bun certificat pentru verificarea convingerilor mele socialiste, nu credeți ?

František avea în privința aceasta o părere puțin diferită, dar nu vru să discute în contradictoriu și continuă :

— Cine a venit cu ideea de a se aduce un alt fotoliu de la dumneavoastră ?

Era o întrebare periculoasă. Kálecký o știa la fel de bine ca František și de aceea răspunse, cu foarte multă prudență :

— Nu știu... inițial am propus cu totul altceva, cum știți probabil și dumneavoastră, un fotoliu vechi, demodat, capitonat. La repetiția generală însă s-a constatat că e stricat... așa că ne-am aflat în fața unei probleme : unde să găsim repede alt fotoliu. În ultima clipă...

— Nu s-ar fi găsit în toată televiziunea un altul de rezervă ?

— Ba da, bineînțeles. Sigur că s-ar fi găsit cel puțin douăzeci și cinci, dar...

František aștepta răbdător ca arhitectul să-și încheie fraza.

— ...nici unul nu ar fi fost potrivit.

— Potrivit pentru ce ?

[1] Tuzex : magazine speciale destinate turiștilor străini, în care se cumpără numai cu devize.

Kálecký răspunse puţin iritat :

— Pentru emisiune, la dracu... şi pentru intenţiile artistice ale regizorului.

O uşoară rumeneală i se urcă în obraji :

— Trageţi în vînt, tovarăşe, şi contaţi pe întîmplare, nu-mi place.

— Nu vă grăbiţi cu aprecierile, replică rece František, spuneţi-mi, cine s-a gîndit de fapt la fotoliul dumneavoastră, cuiva i-a venit acest gînd... a făcut cineva propunerea asta ?

Kálecký înălţă tăcut din umeri.

— Dumneavoastră ?

— Nu.

— Nu cumva... chiar Faltys ?

— Nu ştiu... mă îndoiesc că am mai putea afla acum.

František nu voia să renunţe. Suda l-ar fi sfătuit şi el, probabil, să se dea bătut. Dar era de ajuns ca din fiecare o mie de întrebări să clarifice măcar două sau trei amănunte, chiar şi detalii aparent nesemnificative : următoarele întrebări au după aceea un curs şi o direcţie mai precise. František rămînea cu perseverenţă la problema scaunului fatal, încercînd să descopere cine l-a propus pentru decorul respectivei piese.

— Pentru ca cineva să fi venit cu propunerea aceasta, trebuia să cunoască mobilierul din locuinţa dumneavoastră...

Kálecký mişcă din nou mîna, cu un gest ce voia să exprime îndoiala.

— Unele şedinţe de lucru se ţineau la mine. Am o locuinţă destul de spaţioasă, am pus-o la punct vreme de doisprezece ani, e pasiunea mea şi totodată reclama muncii mele de arhitect decorator.

— A participat la vreuna din aceste şedinţe şi Faltys ?

— Da, bineînţeles. Kálecký răspunse prompt, dar pe urmă se opri brusc : Ce tot aveţi cu Faltys ? Nu cumva credeţi că s-a... ?

František înclină, puţin nesigur, capul.

— Spuneaţi că l-aţi cunoscut bine, aşa că trebuie să ştiţi dacă se gîndea adesea la moarte şi vorbea despre ea.

Kálecký îşi manifesta însă vehement dezacordul :

— Astea-s prostii ! Nu ştiu cine v-a băgat în cap ideea asta greşită, dar Jan n-ar fi făcut niciodată aşa ceva. Să vorbească despre moarte, asta da, dar n-a fost decît un joc... un

fel de igienă sufletească, dacă mă înţelegeţi, îşi juca lui însuşi o comedie... Omul însă nu trebuie judecat după ceea ce spune, ci după ceea ce face, după modul în care trăieşte. Asta-i şi punctul de vedere al marxiştilor...

Il spusese ca pe cel mai convingător argument. Avea, după cum se pare, o idee destul de vulgară despre marxism. Era însă inteligent, se vedea din fiecare vorbă a lui. Se comporta şi vorbea cu siguranţa oamenilor care au succes.

Lui František îi trecu prin minte că n-ar strica dacă s-ar cerceta toate ieşirile sale din ţară, mai ales cele din urmă, dacă nu au cumva vreo legătură cu moartea lui Faltys.

— Cine lua parte la consfătuirile din casa dumneavoastră ?

— Uneori toată echipa.

— Cine venea cel mai des ?

Kálecký zîmbi :

— Poate că mi-aş putea aminti, dar toată această investigaţie nu are nici un rost. Vă repet : cel care a pomenit despre fotoliu nu va fi găsit. Nu cred că asasinul ar fi fost atît de naiv încît să atragă în felul acesta atenţia asupra lui. Nu-i doar atît de greu să faci ca gîndul tău nemărturisit să fie exprimat prin gura altuia. Nu-i aşa, Tarantík ?

Era clar că ultima întrebare fusese pusă doar aşa, fără să aştepte vreun răspuns. Ea însă produse o întorsătură neaşteptată a situaţiei.

— De ce-ai pomenit numele meu ? Tarantík începu să se plimbe agitat prin încăpere. Ce urmăreşti ?

Kálecký zîmbea mirat. Chiar şi František fu surprins de valul neaşteptat de indignare şi revoltă ce se simţea în vocea lui Tarantík. Răbdarea lui ajunsese la limită şi nu mai era în stare să asculte şi alte aluzii la persoana sa.

— De ce nu sînt crezut ? Pentru că mi-am oferit de bunăvoie concursul ? Ce, am avut vreodată ceva cu Faltys ? Niciodată, fără glumă, niciodată. Faltys juca în piesa mea, e adevărat, dar că mă chema Petre sau Pavel habar n-avea şi precis că nu-i păsa. De altfel, nici mie. Pe stradă poate că nici nu ne-am fi salutat. După nevastă-sa nu umblam...

Se făcu o tăcere lungă, întreruptă în cele din urmă de Kálecký, care tuşi şi făcu o strîmbătură acră. Ii venea, desigur, greu să vorbească, dar chiar el începuse duelul acesta verbal cu Tarantík şi tot el trebuia să-l sfîrşească.

— Îmi pare rău dacă te-am jignit cumva. Trebuie să recunosc că ai dreptate, Tarantík. Dacă unul din noi doi ar fi avut motiv să-l omoare pe Faltys, apoi eu aş fi fost acela, şi nu dumneata.

16. Un citat din Ibsen

M-a vizitat negustorul de nasturi şi mi-a spus :
La ultima răscruce tot ne-ntîlnim noi, Peer.
Acu te las. Nimica nu-ţi mai cer.
E poate o prostie, dar de data asta nu glumesc.
Nu te supăra pe mine, de fapt nu mai exist.

F.

Rîndurile erau bătute la maşină, dar ultima literă era scrisă cu stiloul. Biletul se afla pe biroul de lîngă fereastră şi Suda îl cerceta.

— Nici nu mă mir că n-aţi luat în serios scrisoarea aceasta de adio. De obicei nimeni nu glumeşte cu moartea sa.

— Credeţi ?

Abia sosiseră. Doamna Faltys, care mai avea încă pardesiul pe ea, şi-l scoase şi-l aruncă neglijent pe spătarul unuia din cele două fotolii, aşezate în jurul unei măsuţe joase, rotunde.

— Jenda n-ar fi scris niciodată astfel, se temea de vorbe mari, ca să nu pară caraghios, spuse ea cu voce înceată, după care făcu o scurtă pauză. Se apropie de fereastră şi se opri.

— Totdeauna se ascundea în spatele altcuiva, cita din *Hamlet*, sau din Cehov... sau din scena lui Peer Gynt cu Negustorul de nasturi, o cunoaşteţi desigur.

— Nu, n-o cunosc...

Suda scoase din buzunar luleaua goală şi se aşeză comod în fotoliu. Doamna Faltys rămăsese lîngă fereastră, cu spatele la Suda. Începu să recite cu voce înceată :

— Deci, ca să n-o mai scald,
Eşti păcătos, nu însă-n înţeles înalt.
De asta, vezi, de chinuri eşti scutit
Şi intri-n linguroiul de topit.
— Nu înţeleg de ce atîta grabă ?
Oi fi eu apucat, dar, drept să spun,

Mă socotiți de-a binelea nebun.
Oi fi eu haimana și de prisos,
Dar nu sînt propriu-zis un păcătos.
— Ești păcătosul tipic mijlociu...

Se smulse brusc din îmbrățișarea cuvintelor melodioase și, puțin rușinată de slăbiciunea de a se fi lăsat furată de ele, încercă să schimbe vorba :

— Scuzați-mă... vă fac o cafea, e gata îndată.

Suda văzu în asta un pretext pentru a ieși din cameră. Prea își rostise crispat și neașteptat oferta. O lăsă să plece.

Rămase singur. Privi din nou în jurul său. Din fiecare mobilă se degaja un aer ciudat de seriozitate, ce nu se explica prin faptul că aparținuseră unui om acum mort, ci care plutea în odaie, cu siguranță, și înainte de asta. Doi pereți erau acoperiți în întregime, de jos pînă sus, cu o bibliotecă, alcătuită în cea mai mare parte din volume de teatru. O măsuță mică cu un aparat de radio cu picup, o canapea joasă acoperită cu o pătură în carouri, măsuța rotundă și cele două fotolii, pe spătarul unuia aflîndu-se pardesiul doamnei Faltys. Pe pereți atîrnau tablouri originale de Jan Zrzavý și Josef Šima, cu rame aurite, dovedind pricepere și simț decorativ. Mai rămînea doar biroul și scaunul împletit din spatele lui.

Biroul, acoperit cu un cristal gros, era aproape gol. Se afla pe el scrisoarea de adio a lui Faltys, un plic alb, o carte de format mic, broșată, cu coperte verzi-albăstrui, cu titlul *Peer Gynt*, și scenariul tras la multiplicator al piesei adaptate pentru televiziune, la reprezentarea căreia fusese omorît omul pentru care această cameră constituise un cămin.

Așteptarea luă sfîrșit.

Doamna Faltys se întoarse, aducînd o tavă pe care se aflau două cești de cafea și o zaharniță. Vru s-o așeze pe birou, lîngă Suda, dar acesta o opri.

— Nu, nu acolo, mai bine aici, spuse el, indicînd cu mîna măsuța rotundă, străjuită de fotolii.

Doamna Faltys se conformă.

— Cînd ați găsit biletul lui Faltys, obiectele de pe birou erau așezate la fel ca acum ?

— Nu. Biletul se afla într-un plic întredeschis, așezat peste scenariul piesei... Puneți-vă zahăr !

Suda se servi cu zahăr și întrebă iar :

— Cam cît era ceasul ?

Doamna Faltys răspunse fără să se gîndească prea mult :

— Nu știu precis, în jur de șapte și jumătate. Era înainte de a se transmite piesa.

— Cînd credeți că a scris Faltys aceste rînduri ?

— Probabil ieri... nu știu sigur.

— De ce credeți că ieri ?

— Ieri a avut loc aici o întîlnire a întregului colectiv care lucra la piesă și, în jurul orei zece, au plecat cu toții. Cred că s-au dus la vreun restaurant. Jan nu s-a mai întors. N-a dormit acasă.

— Cine a fost ieri aici ?

— Nu-i cunosc pe toți... Regizorul Glanc, asistentul lui, Zbyněk Čiž, o oarecare domnișoară sau doamnă de la televiziune, o chema Vágnerová, cred, scriitorul Tarantík, iar dintre actori doar Škáloudová, apoi arhitectul Kálecký și un tînăr bărbos.

— Nu vă amintiți cine a plecat ultimul ?

— Ultimul ? Doamna Faltys se opri. Cred că nu-i atît de important.

— Nu, desigur... dar v-aș ruga totuși să-mi spuneți.

— Nu știu.

Suda se juca gînditor cu luleaua, doamna Faltys împinse spre el, cu totul fără rost, o scrumieră. Suda zîmbi și îi făcu semn din cap că nu are nevoie. Scoase apoi din buzunar o foaie mototolită de hîrtie, lista celor prezenți pe platou, alcătuită de șeful pazei de la studio, tovarășul Navrátil.

— V-aș fi recunoscător dacă mi-ați spune, despre fiecare în parte, în ce relații se afla cu soțul dumneavoastră, bineînțeles, în măsura în care cunoașteți acest lucru... Cine îl simpatiza și cine nu... De pildă, regizorul Glanc...

— Se aflau în relații pur oficiale. Doamna Faltys răspundea curgător, ca și cum și-ar fi pregătit de mai înainte răspunsurile. Altceva nu știu...

— Josef Pláteník, actor.

— Nu-mi amintesc să-mi fi vorbit vreodată despre el. N-ar trebui s-o spun, dar Jan se uita cîteodată de sus la oameni.

— Vilém Ajm, actor.

— Fuseseră prieteni în tinerețe... un cuplu inseparabil... de fapt erau trei, pentru că și eu eram nedespărțită de ei, pe vremea cînd jucam.

— Ați fost și dumneavoastră actriță ? Suda își arătă surprinderea.

— E mult de atunci, zîmbi doamna Faltys, aproape zece ani. Pe vremea cînd eram încă la Brno, înainte de a ne muta la Praga. Pe urmă Jan a dorit să părăsesc teatrul. Aici, la Praga, s-a schimbat puțin. A început să se certe și cu Ajm, nu cunosc motivele, dar fugeau unul de altul ca dracu de tămîie... uneori erau chiar caraghioși... Tăcu brusc. Ceva însă nu pricep...

Suda așteptă să se explice.

— Azi dimineață a fost aici Ajm. Mi-a spus că l-a chemat Jan. L-a așteptat aproape o oră...

— Ați stat cu el aici ?

— Nu.

— Cum așa ?

— Vilém Ajm nu e un interlocutor prea plăcut și nu-i place să întrețină o conversație. Cred că s-a bucurat că l-am lăsat singur. I-am făcut o cafea și l-am lăsat în tovărășia unor reviste. Le răsfoia așteptîndu-l pe Jenda, care n-a venit.

Suda își notă ceva în carnețel și continuă.

— Dar Emil Hál ?

— Jan n-a vorbit niciodată de bine despre el... Ca actor. Și în ultima vreme nici ca om.

— De ce ?

— Nu știu.

— Credeți că era vreo femeie la mijloc ?

Doamna Faltys dădu semne de enervare.

— Poate.

— O cheamă Irena Škáloudová ?

— Da.

— Ce știți despre ea ?

Doamna Faltys protestă.

— Nu-mi cereți asta. În ceea ce o privește, nu pot fi obiectivă.

Suda trebuia însă să-și continue interogatoriul. Discuțiile acestea neplăcute, despre lucruri pe care oamenii de obicei doresc să le evite, făceau parte din meseria lui.

— De ce n-ați divorțat de Faltys ?

— M-a rugat să n-o fac. Îi era teamă să nu şi-o lege pe urmă de gît pe Škáloudová. Îi ceruse de multe ori să divorţeze... de cîteva ori mi s-a adresat şi mie.
— Dar cealaltă ?
— Care cealaltă ?
— În piesa de azi mai juca cineva...
— Jindřiška ? Doamna Faltys îl întrerupse, exprimîndu-şi uimirea printr-o întrebare : Doar n-o luaţi în serios ? Gîsculiţa aceea ? O descoperise într-o lăptărie, avea talent...
Suda tăcu puţin, reflectînd la cele auzite.
— O viaţă particulară puţin cam complicată.
Doamna Faltys însă obiectă, cu vocea sugrumată :
— Nu, n-aveţi dreptate. Nu-mi place s-o spun, pentru că nu-i ceva cu care m-aş putea făli... dar instabilitatea aceasta are o altă cauză decît cea la care vă gîndiţi. Toate femeile pe care le-a cunoscut în viaţa lui au însemnat pentru el mai puţin decît un singur rol bine scris...
Vorbise mai mult decît se obişnuieşte la un interogatoriu şi spusese multe lucruri triste. Lui Suda i se făcu milă de ea. Privi din nou lista.
— Am aici un alt nume... Scriitorul Tarantík.
— Îl cunosc numai din vedere. Şi cred că şi Jan la fel. S-au întîlnit pentru prima dată la televiziune.
— Dar Robert Roch ?
— Cine-i ăsta ?
— Machiorul. Un om cu nasul turtit, într-un fel ciudat.
— Da, a fost pe aici, de cîteva ori chiar. Şi ieri. Nu-i cunoşteam numele şi nici nu ştiam ce lucrează... A venit după ce plecaseră toţi ceilalţi. Zicea că l-a trimis Jan să ia nişte caiete sau nişte însemnări... şi-a luat ce i-a trebuit şi a plecat.
— Aţi intrat cu el aici ? întrebă Suda, la fel ca şi atunci cînd fusese vorba de vizita lui Ajm.
— Nu. Nu-mi place camera aceasta. Poate înţelegeţi de ce...
— A stat mult ?
— Cam un sfert de oră.
Pe listă urma un alt nume.
— Dar asistentul de regie Zbyněk Čiž ?
— Îmi amintesc că venea des pe la noi mai înainte. Vizite scurte... e cam mult de atunci... patru ani buni. Ieri mi-a amintit că fusese pe vremuri elevul lui Faltys. Studia actoria.

— De ce s-a lăsat de ea ?

— Nu știu. Probabil că n-avea talent. V-ați putea interesa la facultate, sau poate că v-ar spune-o chiar el. Sigur însă că nu a fost din vina soțului meu, era foarte atașat de studenții lui. De mulți ani obișnuia să-și invite studenții la el acasă. De regulă o dată pe lună. La un ceai cu fursecuri și la discuții referitoare la munca actorului. Zbyněk Čiž și-a amintit ieri de asta. Cu simpatie, dar și cu puțin regret. Așa era el, Faltys : știa să-și facă prieteni buni... dar și dușmani.

Suda o privi drept în ochi și o întrebă șovăitor :

— De ce ați părăsit de fapt teatrul ?

Doamna Faltys zîmbi.

— Din lene. Din comoditate.

Suda nu era sigur că a spus ceea ce gîndea. Dar nu mai insistă. Băgă hîrtia cu numele la loc în buzunar și își bău cafeaua. Femeia crezu că interogatoriul a luat sfîrșit.

— Și arhitectul Kálecký ? întrebă pe neașteptate Suda.

— Nu știu ce ar putea să vă intereseze la el, rosti ea repede, stingherită, vreau să spun în legătură cu cazul acesta. Era al treilea la partidele de cărți de fiecare vineri seara, dar a continuat să vină și mai tîrziu, după ce am încetat să mai jucăm. Venea în pețit, după cum obișnuia el să spună, ca să mă măgulească, dar de fapt venea să-mi țină de urît cînd eram singură.

Urmă o clipă de tăcere și Suda putu să audă de undeva, dintr-o încăpere alăturată, o voce străină. Venea probabil din apartamentul vecin. Se auzea slab și confuz, nu puteai distinge despre ce vorbește.

— Ați putea să-mi spuneți, continuă el, cum își imagina arhitectul Kálecký raporturile sale cu dumneavoastră ?

— Poate că ar fi mai bine să-l întrebați direct pe el...

— Da, am să-l întreb.

Suda se ridică în picioare și ieși repede din birou. În vestibul, glasul străin se auzea mai tare. De aici dădea o ușă spre bucătărie, cealaltă spre o altă cameră. Acum se explica totul. În odaie se afla un televizor. Se transmitea a doua ediție a telejurnalului de seară. Televizorul era deschis fără ca cineva să urmărească programul.

Suda se întoarse din prag spre doamna Faltys.

— Spuneați, pare-mi-se, că nu v-ați uitat la televizor...

— Se transmitea prima ediţie a telejurnalului şi mă durea capul... mi-a venit poftă de o ţigară. Nu fumez des, aproape de loc, dar uneori parcă simt nevoia unei ţigări. Am constatat că nu mai am chibrituri, n-am găsit nici în camera soţului meu... acolo era doar scrisoarea de adio.

Suda se aplecă spre aparat şi îl puse mai încet, pentru a nu le deranja convorbirea. Voia prin aceasta să-i sugereze să continue.

— După prima lectură mi s-a părut mai curînd caraghios şi n-am crezut ce scria acolo. În octombrie, Jan urma să plece în Anglia. Trebuia să participe la festivalul Shakespeare de la Edinburg. Aştepta cu atîta nerăbdare plecarea... am frunzărit puţin scenariul piesei, nu ştiu cît o fi trecut, pe urmă a sunat telefonul. Era Cyril... Cyril Kálecký, care mi-a spus ce s-a întîmplat...

— Aţi putea să vă amintiţi mai precis cuvintele lui ?

— Destul de vag. Mi-a spus că s-a întîmplat un accident şi că Jan a murit, să vin la studio...

— Asta a fost tot ?

— Da. Pe urmă a început să mă consoleze, deşi i se părea că sînt prea puţin surprinsă, prea puţin distrusă. Îşi închipuia că nu-l cred, dar am crezut tot ce mi-a spus şi de aceea m-am şi dus la studio.

— După cele afirmate de dumneavoastră, biletul se afla în plic. De ce l-aţi deschis, cînd nu avea nici o adresă ?

— Nu era lipit.

— Nu puteaţi şti ce cuprinde... nici că vă este adresat.

— Am aflat abia după ce l-am citit.

— Şi totuşi aţi scos biletul din plic ?

— Da.

— De ce ?

Doamna Faltys tăcu.

— Din curiozitate ?

— Da.

Suda reveni iar la întrebarea pe care o pusese mai devreme :

— Vă rog să mă iertaţi că vă întreb pentru a doua oară, cine a plecat ultimul aseară ?

— Nu ştiu, răspunse puţin iritată doamna Faltys. V-aş spune, nu am nimic de ascuns.

Se terminase prima transmisiune a ştirilor. Pe micul ecran apăruse, cu zîmbetul ei obişnuit, crainica televiziunii, Vostra-

ková. Suda învîrti butonul pentru a se auzi mai tare. Voia să afle în ce fel va fi explicată nefericita întîmplare din studio. Relatarea era însă foarte evazivă. Mai degrabă un necrolog, o tristă rememorare a calităţilor celui decedat, decît o ştire concretă, aşteptată cu nerăbdare de telespectatori. František cenzurase probabil ştirea dată de Strouhal, eliminînd orice referire mai concretă. Tinerii sînt prea scrupuloşi. Şi avea dreptate. Ştirea despre moartea lui Faltys continuă în acelaşi stil, dar Suda nu avu posibilitatea s-o asculte în întregime.

— Închideţi, vă rog !...

Doamna Faltys îşi strigase rugămintea cu atîta insistenţă încît Suda rămase uimit. Liniştea ei nu fusese decît aparentă, abia acum ieşise la iveală durerea reală provocată de moartea omului iubit.

17. Recuzitorul

În lipsa lui Suda, František continuase interogatoriile. Pe Tarantík însă nu-l mai invitase. O singură experienţă fusese de ajuns. Suda va înţelege desigur, doar e adeptul teoriei interogatoriului sub formă de convorbire amicală, sau al necesităţii de a face totul pentru a cîştiga încrederea celui interogat. Prezenţa lui Taraník însă, în timpul audierii lui Kálecký, avusese mai curînd un efect contrar. František se temea că nici în alte cazuri rezultatele n-ar fi mai bune.

Partea cea mai interesantă din declaraţiile lui Kálecký era aceea în care respinsese cu energie ideea sinuciderii. Era însă o impresie subiectivă, ce putea fi greşită. Va trebui să cunoască ultimele clipe din viaţa lui Faltys şi cu ochii altora, iar apoi să confrunte declaraţiile. În acest scop, František îl căută din nou pe Stanislav Adamec.

La magazia de recuzită era mare dezordine şi nu rămăsese decît puţin loc liber. Un smochin şi o scară dublă alături de macheta Turnului Eiffel, emblema planului cincinal şi portretul poetului Karel Hynek Mácha în tovărăşia a trei manechine de croitorie. În mijlocul bazarului acela, sub conul de lumină al unei lămpi ce se putea ridica şi lăsa după voie, stătea un bărbat

înalt, lat în umeri. Barba neagră, țepoasă, sublinia și mai mult severitatea obrazului său colțuros.

— Dumneata l-ai legat pe Faltys de fotoliu, nu-i așa ?

— Da.

— Ai fost deci ultimul care a vorbit cu el... înaintea morții.

— Da, încuviință Adamec, în pauza dinaintea actului al doilea.

— Cît timp a durat pînă l-ai legat ? Toată pauza ?

— Nu, am fost gata cît ai clipi din ochi.

— Și după aceea ?

— Pe urmă am avut o mulțime de alergătură. Domnul Hák și-a adus aminte că trebuie să țină în mînă o carte. Nu știa pe unde a pus-o și zicea că n-o găsește.

— I-ai găsit-o dumneata ?

— Da. Totul se găsește pînă la urmă.

— Cît a durat pauza ?

— Cam zece minute.

— Faltys a rămas singur legat de fotoliu, în tot timpul acesta ?

— Păi, ce era să facă altceva ?

— A vorbit cineva cu el în răstimpul ăsta ?

— Nu știu.

Adamec răspundea sigur pe el și la obiect, ca omul cu conștiința curată, care n-are nimic de ascuns.

— N-ai observat cumva niște fire pe jos, în apropierea fotoliului ?

— N-am băgat de seamă, dar se poate să fi fost, nu știu, cînd îl legam vedeam roșu, l-am și strîns număru unu ! De furios ce eram. Nu știam desigur ce o să se întîmple după aceea...

— Despre incidentul de dimineață n-ați vorbit ?

— Vă referiți la palma aia ?... A încercat el, Faltys, să aducă vorba, pesemne o fi înțeles și el c-a făcut-o de oaie, dar eu nu-s cîștigat la belciuge, așa că i-am spus de la obraz că am depus reclamație...

— Ce reclamație ?

— Păi, scrisă. La conducerea televiziunii. Eu, din întîmplare, l-am respectat întotdeauna pe tovarășul Faltys, pentru că știa meserie, și pe oricine care își stăpînește bine meseria

şi şi-o face cum trebuie, fie el ministru ori lăcătuş, eu îl respect. Iar Faltys, Doamne Dumnezeule, era un actor de mîna întîi ! Nu ca orice trepăduş din ăştia ce joacă la televiziune, de-ţi vine să plîngi, nu alta. Spuneam că l-am stimat mult pe Faltys, dar asta nu însemna că trebuia să suport orice din partea lui. Ş-apoi bătaia-i o rămăşiţă burgheză, fără discuţie.

František obiectă pe un ton mustrător :

— Nu trebuia şi dumneata să rîzi...

— Aşa-i, nu trebuia, dar am rîs niţel, ce-i drept e drept, numai că... atunci cînd s-a răsturnat fotoliul, abia se aşezase în el, s-a lungit pe podea aşa de caraghios ! Adamec îl întrebă cu franchețe pe František : Dumneavoastră n-aţi fi rîs ?

— Cred că nu.

Adamec ridică din umeri.

— Probabil aveţi alt fel de fire. Dar asta nu înseamnă că dacă ai o fire mai veselă trebuie să încasezi palme. În primul moment, am fost cît p-aci să-i întorc mîngîierea şi încă cu dobîndă, dar mi-am zis : Stando, stop ! Ai mîinile cît nişte lopeţi, dacă-i arzi una, îl ai pe conştiinţă. Aşa că m-am stăpînit şi am făcut reclamaţie în scris.

— Trebuia să fi văzut din timp că fotoliul e stricat.

Adamec zise oarecum iritat :

— Veniţi să vedeţi...

Vechiul fotoliu despre care era vorba stătea pe trei picioare, într-un colţ al magaziei. Cel de-al patrulea picior lipsea.

— Credeţi că aş fi lăsat să iasă de aici o vechitură ca asta ? La repetiţii fusese bun. Ieri, cînd l-am dus jos, la atelier, tot bun era, cu toate cele patru picioare la locul lor. Piciorul trebuie că s-a rupt aici jos... sau înainte de repetiţia generală.

— S-a rupt singur, nu ?

— Ei, nu singur, şi nici din întîmplare, l-a rupt cineva intenţionat.

František îşi dădu seama că ceva nu e-n regulă. Dacă Faltys şi-ar fi pregătit singur moartea, ar fi trebuit să ştie că fotoliul e rupt şi nu s-ar fi aşezat atît de stîngaci în el, ca să trezească ilaritatea celorlalţi. Trebuia prin urmare să renunţe la ipoteza sinuciderii. Un om care se pregătea să moară s-ar fi gîndit la lucruri mai serioase decît la o ceartă ridicolă, din cauza unui picior de scaun. Dar a recunoaşte că a fost o crimă i se părea tot un nonsens. Obiecţiile se ofereau singure, nici nu trebuia să te oboseşti să le construieşti. O trăsătură

firească a unui asasin este străduința ca fapta să-i rămînă cît mai multă vreme tăinuită de ochii lumii. De aceea, în nouăzeci și nouă la sută din cazuri, crima are loc în liniște, în întuneric, fără martori și în modul cel mai simplu, fără pregătiri complicate și fără ajutorul voit sau involuntar al altor persoane. De data aceasta, orice nou indiciu contrazicea principiile acestea binecunoscute.

— Ce-ai făcut cînd ai constatat că s-a rupt piciorul ?

— Am raportat.

— Cui ?

— Regizorului Glanc. Doar ca să respect regulamentul, că altfel nu mai era nevoie să raportez, doar văzuseră cu toții ce s-a întîmplat. M-am oferit imediat să-l repar pînă seara, dar au hotărît altfel. Ziceau că și așa nu se prea potrivea cu decorul piesei.

— Cine a propus schimbarea fotoliului ?

Adamec clătină din cap.

— Nu mai știu... au fost atîtea dezbateri și ședințe, și toate în ultima clipă, iar eu n-am participat la ele... Ar trebui să-l întrebați pe tovarășul Glanc, sau mai bine pe Zbyněk, Zbyněk Číž, asistentul lui. Glanc nu face un pas fără el. Pe el întrebați-l, trebuie să știe cine a venit cu propunerea. Precis. M-am dus împreună cu el acasă la Kálecký, ca să aducem fotoliul. Ne-a dat cheile.

— Arhitectul Kálecký n-a mers ?

— Nu. Doar noi doi. Eu și Číž.

18. Tînărul cu pulover negru

— Spune-mi, te rog, cine a hotărît ce fotoliu trebuie să aduceți de la arhitectul Kálecký ?

Číž răspunse imediat :

— Chiar el.

— Cum așa ?

— Înainte de a pleca, mi-a spus personal ce dorește.

— După ce trebuia să recunoașteți fotoliul ?

— Nu se punea problema să-l recunoaștem, eu îl știam dinainte. A fost de ajuns să-mi spună : acela cu blana albă, și gata. Altul asemănător nu se mai afla în casa lui.

Zbyněk Číž răspundea cu siguranță și fără ocolișuri. Era înalt, subțire, purta un pulover negru sport, cu guler pînă la bărbie, și pantaloni negri de doc, strînși pe picior. Nu avea nici douăzeci și cinci de ani și, cu toate că erau aproape de aceeași vîrstă, František se simțea pe lîngă el mai bătrîn cu cel puțin zece ani. Zbyněk Číž avea încă în priviri nesăbuința impetuoasă a tinereții și o expresie de naivitate, care-l putea face să-și vîre capul în tot soiul de încurcături, numai așa, din spirit sportiv și curiozitate. Era conștient că e inteligent, bine făcut și că are o viață întreagă înaintea lui. Comparîndu-se în sinea sa cu Zbyněk Číž, František își dădu seama că era dezavantajat. Față de acesta, era prea serios și meticulos, trăsături provocate de faptul că nimerise prea de timpuriu în caruselul unor sarcini atît de importante, a căror rezolvare cerea maximum de concentrare și încordarea tuturor forțelor.

— Cine a propus înlocuirea fotoliului ?

— Cine ? Číž îl privi uluit. Cred că arhitectul Kálecký, nu ? În magazia de recuzite a televiziunii rar se găsește ceva. La anul o să se introducă un sistem nou, inventarul se va tripla, așa că treaba o să meargă mai bine. Cui i-o fi dat prin minte ideea cu fotoliul nu știu, zău... eu îi aveam în circă pe actori. Și asta îți dă ceva bătaie de cap.

— Am auzit că dumneata l-ai propus pe Faltys să joace în rolul acela...

— Da.

— De ce ?

— Nu știu, pur și simplu așa mi-a venit, zîmbi Číž, avusesem greutăți cu distribuirea acestui rol.

— Ce fel de greutăți ?

— Primii doi pe care contasem ne-au lăsat cu buzele umflate. Faltys era de fapt a treia alternativă. Mă refer la ordinea propunerilor, nu la calitatea actorului. Nu credea nimeni c-o să primească.

— De unde îl cunoșteați pe Faltys ?

Číž răspunse puțin mirat :

— Îl cunoaște toată lumea... sau aproape toată...

František își preciză întrebarea :

— Mă refeream la relațiile dintre dumneata și el... dacă existau astfel de relații.

— Faltys mi-a fost profesor...

Răspunsul îl surprinse pe František.

— Nu știam că urmezi Institutul de teatru...

Číž dădu încurcat din cap.

— Am urmat... Tăcu. N-avea cu ce să se laude, dar își învinse în cele din urmă aversiunea față de această problemă și reluă : Am urmat numai un semestru, pe urmă mi-au făcut vînt. Ziceau că sînt un talent unilateral. Așa li se spune studenților cînd sînt invitați să părăsească institutul.

— Îi păstrai deci lui Falyts o amintire destul de proastă...

— Da de unde, răspunse Číž, scuturînd din cap în semn de protest. Atunci nu m-am simțit prea bine, mărturisesc, mă credeam un geniu nerecunoscut, dar e mai bine că s-a întîmplat așa. Au avut dreptate... Faltys și toți ceilalți. M-aș fi tîrît ca un diletant și un ratat pe la teatrele din provincie, pînă mi-aș fi dat singur seama.

Lui František această rapidă resemnare i se păru nepotrivită cu imaginea pe care și-o făcuse puțin mai înainte despre Číž.

— Și au avut dreptate ?

— Au avut, răspunse, de data asta fără ezitare, Číž. Pe Faltys, profesorul meu, îl iubeam orbește, și ca om, și ca artist. Cuvîntul lui era literă de lege pentru mine. Atunci cînd un profesor invită studentul să stea de vorbă cu el și adoptă o atitudine severă, un ton sever, ba pe lîngă toate astea mai ține și catalogul în mînă, atunci puteți să mă credeți, n-or să se înțeleagă de loc. Faltys însă, nu numai față de mine, ci de toți studenții din an, avea o atitudine camaraderească, pe deplin sinceră. În seara aceea, am pornit împreună, numai noi doi, prin toate restaurantele din Malá Strana, ne-am oprit la „Patron", pe urmă la „Glaubic", apoi la „Mecenas" și am terminat-o la ora trei și jumătate dimineața la „Barbara", la o ciorbă de vacă cu *knedliki* de carne. Am discutat despre toate, despre viață și despre femei, însă din punct de vedere filozofic. Știți cum vine asta, tot felul de adevăruri veșnice, general valabile. Eu eram însă un mucos, habar n-aveam de nimic. Am vorbit și despre artă, despre cine poate și cine nu poate fi artist. Am sporovăit o noapte întreagă pînă ce mi-a spus ce era mai important. După o asemenea peregrinare nocturnă, orice mi-ar fi spus n-ar mai fi venit ca din partea unui profesor, ci a unui frate sau camarad. Nici n-a sunat ca un verdict, ci ca un sfat. Un sfat pe care-l primești o dată sau de

două ori în viață și care nu poate fi plătit cu toate bogățiile pămîntului.

— Cît a trecut de atunci ? întrebă František.

— Vreo patru ani.

— De cîte ori v-ați mai întîlnit ?

— Nu prea des, doar din cînd în cînd... Avea probabil și pe alții cărora trebuia să le scoată din cap gărgăunii tinereții.

František rămînea neîncrezător.

— Un lucru nu pricep... Ai părăsit institutul, dar nu și teatrul... dacă nu în teatru, cel puțin printre actori. De ce ?

Číž ridică din umeri.

— Mă amuză.

— Nu regreți cîteodată ?

— Ce ? Scîndurile scenei care reprezintă o lume ? Nu, am depășit asta. Acum îmi încerc puterile în munca de regie, care presupune multe și ample cunoștințe.

— Vei urma iar institutul ?

— Azi se poate învăța la fără frecvență și la cursurile serale. Deodată, Zbyněk se opri. Își dăduse seama că vorbește prea mult despre planurile sale de viitor. Dădu din mînă și zîmbi sigur de el. N-aveți grijă, o să mai auziți de mine !

František mișcă din cap, lăsînd să se înțeleagă că e de aceeași părere, și reluă discuția de la celălalt capăt.

— Spune-mi, Faltys, cel pe care l-ai cunoscut altădată, și acum la televiziune, ar fi fost capabil să se sinucidă ?

Fața lui Číž luă o expresie serioasă.

— Dacă ar fi făcut asta, ar fi trădat tot ce ne-a spus nouă, elevilor săi. Nu-mi mai aduc aminte cuvînt cu cuvînt, dar știu că spunea : să nu vă intre niciodată în cap ideea importanței voastre, iar dacă vreodată veți ajunge să știți ceva, să nu vă ridicați din asta un monument pentru gloria voastră, ci pentru cei care au venit la teatru să vă asculte. De n-o să faceți așa, atunci vai de voi, publicul o să-și dea seama și o să înceteze de a vă mai iubi. Číž zîmbi timid. Sună destul de ridicol, nu ? Nu-l redau probabil întocmai, nu am nici vîrsta, nici experiența potrivită pentru a rosti astfel de sfaturi înțelepte, dar Faltys și le putea permite.

— Prin urmare consideri exclusă sinuciderea ?

— Da.

— Bănuiești pe cineva ?

Číž se arătă surprins de întrebare.
— Nu. Nu m-am gîndit la asta.
— E pentru prima dată cînd nu cred ce-mi spui, rîse František.
Číž zîmbi.
— Aveți dreptate. Cred c-a fost Ajm.
— Din ce cauză ?
— Avea motiv s-o facă. Un motiv serios. Nu mă gîndesc la ceva în legătură cu femeile. Și nici la o dragoste nefericită. Din așa ceva poate ieși un roman banal, dar niciodată o tragedie. Iar moartea unui om mare, de talia lui Faltys, este o tragedie. Nu mă pricep prea bine, dar cred că hotărîtoare în viața unui om este în primul rînd munca. Dacă bineînțeles faci ce vrei și ce-ți place. Ajm era însă împiedicat s-o facă. Faltys îi sufla de sub nas rol după rol. Să fii mereu al doilea, cel pentru care nu mai e loc, e lucrul cel mai greu pentru un actor. Cu atît mai greu cu cît actorul respectiv este bun, ca de pildă Vilém Ajm. Iar dacă știe că e bun și cu toate astea nu poate sui pe scenă, nu poate juca... și cît ar vrea, ce mult ar vrea, și totuși în lumina și strălucirea reflectoarelor sînt alții...
František i se băgă în vorbă întrerupîndu-l :
— De fapt asta înseamnă că și dumneata aveai un motiv tot atît de puternic s-o faci.
Tînărul păli.
— Glumiți, desigur...
František însă nu era sigur dacă a aruncat vorbele așa, în vînt, sau a gîndit serios ceea ce a spus.

19. Consătenii

Întorcîndu-se la studiourile televiziunii, Suda îi înmînă plutonierului Halík biletul lui Faltys pentru a cere analiza amprentelor la secția dactiloscopică. Cartonașul era învelit cu grijă într-o batistă. Suda îi atrase atenția să nu uite să-i înapoieze batista, pentru a nu da de bănuit soției sale că ar fi dăruit-o spre amintire vreunei domnișoare. La vîrsta lui, părea o glumă și chiar așa gîndise. La urmă îi mai zise :

— Spune-le să-i dea bătaie, că sîntem grăbiți...

Pe František îl găsi căscînd, în mijlocul unui grup de vreo cincisprezece persoane necunoscute, printre care și femei, îmbrăcate în rochii negre de doliu, cu baticuri negre de mătase pe cap. Bărbații erau și ei în negru, doar unul avea costum maro, drept care își prinsese pe mînecă panglica neagră de doliu.

Suda se opri în ușă și se frecă la ochi. La început crezu că e o iluzie optică, dar toți cumetrii și cumetrele acelea existau aievea. Aveau chipurile triste, cu o expresie liniștită, echilibrată și sinceră, fără nimic ascuns. Făcuseră roată în jurul lui František și nu-l observară pe Suda.

— El a fost singurul de la noi din sat care a ajuns cineva, tocmai spunea un om vînjos, cu obrajii roșii, cam de șaizeci de ani. Ne mîndream totdeauna cu el, adică și acum, chiar dacă... știți...

Deoarece din partea lui František nu se auzi nici încuviințare, nici vreo obiecție, continuă :

— Pe bătrînul Faltys, adică pe tatăl lui, l-am condus la locul de veci de sub castanii din deal anul trecut, în primăvară. Jan a venit și el de la Praga ca să-l conducă pe ultimul lui drum și cine ar fi zis atunci că și el, tînărul de la Praga, o să se sfîrșească așa de repede. Ultima dată a venit de ziua morților și atunci ne-a zis așa : vecine — noi de mult îi ziceam altfel, dar l-am lăsat să ne zică așa, dacă îi făcea lui plăcere, pesemne își amintea din alte vremuri. Așadar, ne-a zis : vecine, dacă se întîmplă vreodată ceva, aș vrea să mă întorc la voi, la Kresín, sub bătrînii castani... ții minte, Mácho ?

Unchiașul vorbăreț se întoarse spre cel de lîngă el.

— Da, așa-i, dădu din cap cu un aer serios Mácha, un om înalt și slab, doar piele și oase. Părea cel mai trist dintre toți, dar asta era probabil expresia lui obișnuită.

Vorbărețul se numea Vodička și nu era întrerupt de consătenii săi, fiind probabil recunoscut ca cel mai experimentat dintre ei în cuvîntări publice ; sau poate că, mînat de ambiție, își însușise singur acest drept.

— Venea la noi în fiecare an, uneori și de două ori, continuă Vodička, dar totdeauna singur, nu lua cu el nici pe nevastă-sa și nici vreo altă femeie... aproape că ne gîndeam : n-o fi avînd pe nimeni acolo, la Praga, cu care să schimbe o

vorbă şi aşa mai departe... Dar ai noştri îl iubeau... nu-i aşa, tovarăşi ?

Toţi încuviinţară în tăcere, doar Mácha confirmă cu glas tare :

— Da, aşa-i.

František dădu şi el din cap, deşi în acea clipă se gîndea la ce-ar face dacă ar începe să i se perinde prin faţa ochilor acele două milioane de spectatori care văzuseră moartea lui Jan Faltys. Şi cu toate că reflecţia aceasta era pur academică, îl cuprinse totuşi groaza. În timpul acesta, Vodička continua netulburat :

— A repetat cu noi, cu artiştii noştri amatori, *Maryša*. La început am fi dorit ceva mai actual, dar el ne-a explicat că Manon şi egoismul zac şi acum în sufletele oamenilor, la fel ca mai înainte, ba şi invidia. Invidia, mai cu seamă, scurmă în sufletul oamenilor. Eu jucam rolul lui Vávra, se făli Vodička, ăla căruia Maryša îi pune la urmă otravă de şoareci în cafea şi care după aia zicea, adică eu în rolul lui : Cum ne aşternem, aşa dormim. Era nevoie de asta ? Trebuia să se întîmple ? Cere-mi orice-ţi doreşte inimioara, nimic n-am să-ţi refuz.

Suda se temea că povestirea ar putea să mai dureze mult şi bine. De aceea, încercă s-o scurteze. Se apropie de grup şi salută, ceea ce le atrase atenţia asupra sa.

František fu bucuros că poate să-i predea iniţiativa lui Suda, care o preluă ca pe un lucru de la sine înţeles. La început îşi exprimă uimirea că au putut să vină la televiziune aşa, toţi deodată.

— Aţi sosit cu un autobuz ?

— Da de unde, la noi în sat aproape fiecare om are motocicletă. Dacă ar fi nevoie, am putea aduce aici tot satul. Asta a hotărît-o Josef, adică Mácha, ăsta de aici. Zi-i, Mácho, vorbeşte tu...

— Da, aşa-i.

Vodička îl îndemnă din nou să vorbească, dîndu-i cu cotul.

— Noi am venit, aşadar, să cerem ca ăl de purta ochelari şi care-i vinovatul să primească ce i se cuvine.

— Cine purta ochelari ? întrebă Suda.

— Unul care-l făcea pe contabilul... sau pe un funcţionar, cam aşa ceva...

— Adică Ajm, completă František răspunsul lui Mácha.
— Şi ce a făcut ? întrebă, la obiect, Suda.
— Ce-a făcut ? repetă uimit Vodička. Păi, am văzut toţi şi putem să depunem mărturie. În faţa oricui, chiar şi a lui !
— I-o spunem de la obraz, dacă-i nevoie, continuă Mácha. Încă de la început s-a purtat cam ciudat. Mereu se învîrtea pe lîngă scaun. Şi n-avea ce să facă atîta pe acolo. Ba s-a şi aplecat spre el.
— S-a aplecat ?
— Da. Cam ciudat. Precis că asta nu ţinea de piesă, ne-am zis îndată. Meşterea el ceva pe acolo, pesemne la legăturile alea. Dumneavoastră n-aţi văzut ?

Suda nu voi să recunoască în faţa celor din Kresín că a adormit în timpul piesei, ca să nu dea naştere la situaţii hazlii, nepotrivite în cazul de faţă. Îşi aminti însă că Strouhal i-a promis proiecţia imprimării la telerecording a spectacolului. Îl trimise, aşadar, pe Halík să vadă dacă totu-i pregătit. Proiecţia era gata de o jumătate de oră. Se aştepta doar întoarcerea lui Suda de la doamna Faltys.

Suda şi František intrară singuri în sala de proiecţii. Pe drum František îl informă pe Suda despre rezultatul experienţei cu Tarantík şi despre interogatoriile lui Kálecký, Adamec şi Číž. Declaraţiile lor nu cuprindeau însă nimic deosebit, ceva care să constituie un punct de sprijin în viitoarea lor activitate.

Suda nu mai avu timp să-i spună lui František ce a aflat acasă la Faltys. Aşa se face că František află abia mai tîrziu despre analiza dactiloscopică a scrisorii de adio lăsate de Faltys.

20. Un om poate fi omorît doar o singură dată

Un snop de lumină unea micuţa fereastră a cabinei de proiecţie cu ecranul pe care cinci actori reprezentau cinci asasini. František îi cunoscuse pe toţi în particular, acum îi vedea pentru prima oară machiaţi şi îmbrăcaţi în costumele cerute de rolurile lor. Ajm, Jindřiška, Hák, Škáloudová şi Plátenik. Doar Faltys nu apăruse. Îl aşteptau, îşi aşteptau victima.

Primul asasin era interpretat de Emil Hák. Purta un smoching negru și ținea în mînă o carte pe care o frunzărea mereu. Jindřiška, în rolul ei, se schimbase cel mai mult, devenise un mic huligan datorită coafurii și îmbrăcămintei. Cel de-al treilea asasin era îmbrăcat așa cum se prezentase la interogatoriu actrița care-l interpreta. Irena Škáloudová își strîngea mereu la gît reverele halatului. Plátenik, în pantaloni de doc, cu genunchii cîrpiți și cu un metru de tîmplărie în buzunarul bluzei albastre, interpreta rolul unui mecanic de la întreprinderile comunale. Al cincilea și ultimul era Ajm. Rolul îi cerea să se transforme într-un birocrat înrăit, cu pince-nez și mînecuțe negre de bumbac.

František îi suflă lui Suda :

— Pe ecran sînt mai naturali ca în viață.

Suda era de aceeași părere :

— Probabil că-i mai ușor să joci rolul unui asasin decît să-l trăiești în realitate.

Între timp, piesa se desfășura în continuare. Acțiunea ei era destul de neinteresantă. Era clădită de altfel pe o situație absurdă, așa cum îi relatase mai înainte Strouhal lui Suda.

Într-o locuință străină, pătrund, pe rînd, cinci persoane. Din discuțiile lor reiese că nici una nu locuiește aici. Îl așteaptă pe Xaver cu care toți intenționează să se răfuiască. Din cauza caracterului său intransigent, fiecare din cei prezenți are cîte o socoteală cu el. De aceea, s-au hotărît să-l suprime. Fiecare dintre ei avusese această intenție și numai fantezia autorului îi făcuse să se întîlnească toți în același loc și la aceeași oră. Doar domnul Xaver nu sosise încă. Așteptarea îi enervează pe asasini. Încep să se certe între ei care este cel mai îndreptățit să aducă la îndeplinire hotărîrea. Comicul situației e amplificat de faptul că motivele lor sînt foarte neînsemnate.

În sala de proiecții încăpeau circa douăzeci și cinci de spectatori. Suda și František se aflau însă singuri. Cuvintele pronunțate pe ecran nu purtau încă amprenta evenimentului care avea să întrerupă brutal această comedie. Din această cauză, orice intenție de glumă părea acum ridicolă.

1 : — Poate că nu vine...

2 : — Eu știu o piesă, fraților, în care, tot așa, doi oameni așteaptă... și așteaptă... și așteaptă...

3 : — Pe cine ?

2 : — Nu știu, că n-a venit.
3 : — Asta te lasă cu gura căscată, nu alta.
5 : — Atunci, la drept vorbind, o piesă destul de proastă, nu ?
2 : — Îhî, de Beckett.
5 : — N-o să ni se întîmple și nouă asta ?
1 : — Nu, nouă nu. Doar jucăm după cum scrie în titlu.
4 : — Ce anume ?
1 : — O istorie cu cinci asasini.
5 : — (După o scurtă pauză) N-a prea nimerit-o...
4 : — Cine ?
5 : — Autorul nostru.
4 : — De ce ?
5 : — Păi, de fapt, de cîte ori poți omorî un om ?
2 : — Unul singur ?
5 : — Da.
1 : — După cîte știu, un om poate fi ucis o singură dată.
5 : — Iar noi sîntem cinci.
1 : — Cinci asasini !

În acel moment, telefonul de pe măsuța din colțul întunecat al sălii sună. Suda se ridică imediat. Silueta lui neagră umbri o parte a ecranului, dar numai pentru o clipă, deoarece pe urmă, Suda își făcu loc, cu spinarea încovoiată, printre scaunele goale, pînă la telefonul care suna nerăbdător.

— Da, ascult...

František nu bănuia încă importanța acestei convorbiri telefonice. Pe ecran dialogurile se succedau la fel de absurd :

1 : — Orice asasin are nevoie de o victimă. Fără ea nici n-ar fi asasin.
2 : — Nu cumva, fraților, jucăm degeaba piesa asta ?
3 : — Asta te lasă cu gura căscată, nu alta !
5 : — Prin urmare, la drept vorbind, pentru cinci asasini, e nevoie de cinci morți, nu încape discuție.
4 : — Și unde-i găsim ?
1 : — Doar printre noi.

— Mulțumesc, mai spuse Suda și puse telefonul în furcă.

František se grăbi să aprindă un chibrit pentru a-i lumina drumul.

— A vrut cineva să ne ducă, František. Pe scrisoarea de adio a lui Faltys s-au găsit doar amprentele unei femei. Cred

că aparţin doamnei Faltys. Cel puţin aşa a recunoscut mai înainte...

— Prin urmare ea a ticluit scrisoarea.

— Sau altcineva, mai prudent decît ea.

În clipa aceea František îşi fripse degetele cu capătul chibritului ars, pe care-l aruncă înjurînd în scrumieră.

Se făcu întuneric, convorbirea din sală se întrerupse, cea de pe ecran continua.

5 : — Ce-ar fi să numim altfel piesa noastră ?

2 : — Bineînţeles că mi-ar plăcea mai mult să joc într-o comedie.

3 : — Sau să încropim ceva de dragoste, ceva care să te lase cu gura căscată, nu alta...

1 : — Pentru asta-i prea tîrziu acum. Cu autorul ne-am fi putut înţelege înainte de începerea spectacolului. Acum, la jumătatea lui, e greu să-i mai schimbi titlul, prea s-ar naşte multe încurcături. Trebuie să jucăm ceea ce scrie în programul televiziunii.

2 : — Sîntem în emisie ?

1 : — Fiecare din noi avem dinainte stabilite împrejurările, criza şi propria catastrofă. Nu se poate face nimic. În teatru asta se cheamă legea dramaturgiei.

5 : — Iar în viaţă, legea destinului.

Abia termină de rostit aceste vorbe, şi Ajm se plecă, cu spatele către ecran, deasupra fotoliului.

František remarcă cu glas tare :

— Mácha a avut, se pare, dreptate... omul ăsta se poartă cam ciudat.

Suda nu zise nimic.

În clipa următoare imaginea fu prinsă de o altă cameră.

2 : — Eu, una, fraţilor, nu cred în destin.

3 : — Auzi, vine...

4 : — El ?

2 : — Fraţilor, cînd o să intre, am să-l izbesc cu Beethoven în cap... pe urmă îl legăm de fotoliu, da ?

Jindřiška luă de pe bibliotecă bustul de ipsos al lui Beethoven şi toţi îi aprobară intenţia. Pe pînză apăru cunoscuta caricatură stîngace a lui Neprakta şi sub ea, cu litere strîmbe : Cei cinci asasini au pauză. Fiecare din cei cinci actori, repre-

zentați în caricatură, avea altă armă : un revolver, o sticluță cu otravă, o frînghie cu laț, un pumnal și o măciucă solidă.

În sală se făcu lumină și Tarantík, de la ferestruica pătrată a cabinei de proiecție, văzu cum František și Suda se ridicară în picioare ca să-și mai dezmorțească oasele. Îl mai auzi apoi pe František spunînd :

— Ajm ăsta ar trebui luat zdravăn la refec !

În același timp, tînărul operator, îmbrăcat în pantaloni de *cow-boy* și cămașă ecosez, i se adresă lui Tarantík :

— Dăm imediat și partea a doua, nu-i așa ?

— Așteaptă puțin...

Tînărul se arătă nemulțumit :

— Așteaptă, așteaptă, cum așa ? Eu mi-am terminat lucrul la ora douăzeci și trei fix. Ia priviți la ceas, să vedeți cît arată acum !

Tarantík însă dispăruse din cabină.

Puțin mai tîrziu se auzi un ciocănit la ușa sălii de proiecție și Tarantík își făcu apariția. Înțelese imediat, după expresia fețelor lui František și Suda, că a picat într-un moment nepotrivit.

— Iertați-mă, de data asta mă aflu aici ca autor... în adevăr... aș vrea grozav să știu : fără glumă, ce impresie v-a făcut ?

Suda ridică din umeri.

— Dacă-i fără glumă, atunci am să vă spun că glumiți cu lucruri cu care de obicei nu se glumește...

— Dar a fost cel puțin bună... gluma aceasta ?

František avea alte griji pe cap ca să se mai gîndească și la calitățile artistice ale piesei. După întrebarea lui Tarantík, își dădu seama că nici n-ar fi putut să-i răspundă așa de ușor. E drept că nu rîsese niciodată, dar era greu să dea vina pe lucrare sau pe lipsa lui de umor. Pentru o comedie era nevoie, în primul rînd, de crearea unei atmosfere prielnice și de stabilirea contactului dintre spectatori și actori. De așa ceva nu putea fi vorba, în nici un caz, în clipa de față. František fu bucuros să-l audă pe Suda vorbind cu Tarantík despre aceasta,

deși se părea că și el era cam încurcat. Își scosese luleaua, pe urmă însă se răzgîndi și o băgă la loc, în buzunar.

— Crezi într-adevăr că toți cei cinci asasini ai dumitale aveau motive să-l omoare pe Jiři Xaver ?

Tarantík îi răspunse foarte serios.

— Cred că nici un motiv nu poate fi atît de grav, încît să justifice moartea unui om.

În fața unei asemenea convingeri nu mai puteau fi făcute nici un fel de obiecții, iar discuțiile n-aveau rost. Suda fu aproape bucuros că discuția a luat sfîrșit, așa că bătu cu degetul în ferestruica pătrată a cabinei de proiecții. Încăperea se scufundă iar în întuneric.

Același întuneric era și pe ecran. Se auzeau voci :

1 : — Că nu e bună bună moartea
O știm chiar de la zei,
Căci de-ar fi fost frumoasă,
Ar fi murit și ei.

x : — Cine a spus asta ?

1 : — Cînd ? Atunci ? În vechea Grecie ?

x : — Nu. Aici...

1 : — Eu.

x : — Mă doare capul... Aprindeți lumina !

3 : — Lumina nu ajută. Vă dau, mai bine, un antinevralgic.

x : — Aprindeți lumina !

În același timp cu străfulgerarea luminii țîșni un țipăt. În fotoliu, într-o poziție nefirească, crispat, ședea Faltys. Fața nu i se vedea.

1 : — De ce nu zîmbești, Jiři Xaver ?

În jurul fotoliului stăteau cinci persoane. Trei bărbați și două femei : Ajm, Hák, Pláteník, Škáloudová și Jindřiška. Pentru că prima dată nu primi replica așteptată, Hák își repetă întrebarea, puțin neliniștit :

1 : — De ce nu zîmbești, Jiři Xaver ?

Din nou tăcere.

— Sfîntă Fecioară ! țipă speriat un glas de femeie, de undeva, din depărtare. I s-a întîmplat ceva !...

Și deodată în jurul fotoliului se adună o grămadă de oameni, unii în combinezoane de lucru, alții în halate albe. Se

aflau printre ei şi bătrînul Navrátil, arhitectul Kálecký, operatorul Kejř, domnişoara Olga Vágnerová, Robert Roch, recuziterul Adamec şi mai apoi Tarantík care, cu faţa întoarsă spre obiectivul camerei, rosti :

— Oameni buni, aici s-a săvîrşit o crimă !

Cu asta, materialul înregistrat pe telerecording luă sfîrşit şi lumina se aprinse iar.

Un timp se aşternu o tăcere apăsătoare.

Suda îşi frecă ochii obosiţi.

— Ţi-ai rostit foarte firesc replica. Scriseseşi episodul acesta pentru dumneata încă de mai înainte, sau a fost doar o improvizaţie de moment ?...

František se aştepta ca Tarantík să sară iar în sus, dar de astă dată totul decurse în linişte.

Tarantík tăcea. Avea, ce-i drept, o mină de om învinuit pe nedrept, dar expresia aceasta nu era nouă, făcea parte din personalitatea lui, întocmai ca şi cămaşa de flanelă şi scurta de piele.

— După ziua de azi văd că am fost doar un cîrpaci banal, de duzină. Niciodată n-aş fi fost în stare să scriu ceva atît de fantastic ca cele petrecute azi în faţa mea...

Era ceva adevărat în toate acestea. Adevărul vieţii fusese de astă dată destul de crud. Tarantík se ridică de pe scaun încredinţat că vor pleca cu toţii din sală.

— Vă puteţi imagina, se întoarse el spre Suda, ce-ar fi scos din situaţia asta o Agatha Christie, un Van Dine, o Sayers sau chiar Fiker al nostru ?

Întrebarea fusese pusă doar de dragul oratoriei, Tarantík nu aşteptă răspunsul şi continuă :

— Ştiţi ce mă doare cel mai mult ? Faptul că am patruzeci de ani şi că în urma mea n-am nimic, decît un gol. La vîrsta mea alţii aduseseră pe lume un comisar Maigret, un Philo Vance, un Hercule Poirot, pe rotofeiul Klubicek, sau... Tarantík se opri deodată şi-l privi tăcut pe Suda.

— Mă uit la dumneavoastră şi constat că aveţi toate calităţile pentru a deveni un personaj literar, da zău, fără glumă... şi tovarăşul Koval le va avea cu timpul !

Suda respinse ideea rîzînd :

— Da de unde, domnule Tarantík, n-am să admit să facă nimeni din mine un Sherlock Holmes.

În fiecare om există însă puțină vanitate, și Tarantík conta pe asta.

— Mușcați mereu luleaua goală, vă dați seama ce detaliu splendid e acesta pentru caracterizarea personajului ? În viață nimeni n-ar remarca, în mod normal, un astfel de amănunt, dar cînd citești așa ceva, atunci îl remarci, nu zău, fără glumă...

Nici František nu luase în serios propunerile lui Tarantík, dar era dispus să vorbească despre ele.

— Ei, puțină reclamă n-ar strica, la urma urmei se lucrează mai bine după aia. Vinovatul se teme și face greșeli inutile.

Tînărul operator în pantaloni de *cow-boy* apăru respectuos în ușă.

— Pardon, iertați că vă deranjez, aș vrea doar să știu dacă vreți să mai pun o dată filmul, ca să-mi aranjez materialele.

Suda îi mulțumi, dar îi spuse că nu mai are nevoie de film. Tarantík remarcă :

— Începeți cu Ajm, nu ?

— De ce crezi dumneata asta ? Suda deveni atent.

— ... păi, dacă scrisoarea de adio a lui Faltys a fost doar o farsă...

— Cine ți-a spus ?

— Dumneavoastră. Tarantík zîmbi jenat. Am venit în timpul proiecției și n-am vrut să vă deranjez... Din cabină însă se aude orice cuvînt rostit mai tare...

Suda nu-l lăsă pe Tarantík să continue :

— În condiții normale, ați putea fi un interlocutor foarte bun, acum însă îmi călcați pe nervi.

Tarantík plecă trist, fără să mai spună nimic.

După plecarea lui, František îl întrebă pe Suda :

— Începem chiar cu el ?

— Cu cine ?

— Cu Ajm.

Primi însă un răspuns neașteptat.

— Nu, începem cu tine, František.

21. *Prima evaluare a faptelor*

Mai întîi Suda îl rugă pe sergentul Halík să ceară trei cafele. Pe urmă, în prezența lui tăcută, František și Suda începură să cerceteze materialul strîns. În cele trei ore de lucru se adunase destul. Acum trebuiau să separe lucrurile esențiale de cele neesențiale și să așeze diferitele fapte într-o succesiune logică, să stabilească legăturile dintre ele. František spera să afle acum tot ce descoperise Suda după vizita la Faltys acasă.

Punctul de plecare pentru cercetările următoare era în primul rînd falsa scrisoare de adio a lui Faltys. După expertiza dactiloscopică, în urma căreia nu se găsiseră pe hîrtie amprentele necesare, era neîndoios faptul că un necunoscut, probabil asasinul lui Faltys, încercase prin această scrisoare, să orienteze cercetările pe o pistă greșită. Cu această ocazie František atrase atenția și asupra altei împrejurări care, la fel ca și lipsa amprentelor, înlătura posibilitatea sinuciderii. Era vorba de întîmplarea cu scaunul căzut din cauza unui picior rupt, fapt care îl pusese pe Faltys într-o situație atît de ridicolă încît niciodată nu și-ar fi putut-o pregăti singur. Asasinul n-a prevăzut probabil această complicație întîmplătoare, care s-a sfîrșit cu o palmă pe obrazul lui Adamec. Îndoielile lui Zbyněk Číž mai cu seamă, apoi ale lui Tarantík, Kálecký și ale altor cîțiva, care excluseseră posibilitatea sinuciderii, s-au dovedit deci îndreptățite. Suda își scoase luleaua cu capătul ros, pregătindu-se, pe cît se părea, pentru o meditație mai îndelungă. Unele probleme rămăseseră încă nerezolvate.

— Dacă asasinul a vrut să simuleze sinuciderea, atunci a făcut-o destul de stîngaci, reflectă Suda. Nu pricep cum de a putut uita amprentele. Fără ele, oricînd se poate constata că nu Faltys a scris scrisoarea, ci altcineva. A fost o neglijență gravă din partea asasinului, pentru care încerc, deocamdată fără sorți de izbîndă, să găsesc o explicație logică. A inventat atîtea detalii complicate, și-a pus la punct întregul plan al acțiunii, astfel încît diferitele ei părți să se îmbuce ca zimții unei roți ; să fi uitat tocmai un lucru atît de important ?

Lui František i se părea exclus :

— Tocmai în elaborarea unui plan atît de complex putea foarte ușor să-i scape unul din detaliile esențiale. Sau poate că greșeala s-a comis în timpul aducerii la îndeplinire a planului.

Deocamdată, Suda nu discuta în contradictoriu cu František. Lăsase la o parte toate supozițiile incerte plecînd doar de la fapte cunoscute. Așadar, falsa scrisoare fusese lăsată pe masă de unul din cei care participaseră la consfătuirea din ajun în biroul lui Faltys. Suda aflase numele lor de la doamna Faltys și acum le repeta ca să le rețină mai bine. Fuseseră în total opt. Regizorul Glanc, asistentul lui, Zbyněc Číž, Škáloudová, Tarantík și secretarul literar Vorliček, pe care nu-l cunoscuseră și nu-l întîlniseră pînă acum, pe urmă arhitectul Kálecký, domnișoara Vágnerová și Robert Roch, care venise însă mai tîrziu. Se părea că ăștia sînt toți. Suda își aminti apoi că printre suspecți se afla și Ajm care, ce-i drept, venise abia a doua zi dimineață, în împrejurări cam neverosimile, dar care, la fel cu toți ceilalți, avusese prilejul să lase scrisoarea falsă pe birou. František n-o ștersese de pe lista suspecților nici pe doamna Faltys. Pe scrisoare rămăseseră amprentele ei, deși acestea putuseră fi lăsate ulterior, după găsirea ei. Suda obiectă, susținînd că printre suspecți pot fi incluse doar acele persoane a căror prezență în ambele locuri, vineri seara la Faltys acasă și sîmbătă dimineața și seara în studiourile televiziunii, fusese dovedită. Doamna Faltys nu participase la emisiune, nu fusese pe platou în momentul crimei, și nici chiar în clădirea televiziunii.

În același fel putea fi scos din cauză, de pildă, și recuzitorul Adamec și maiștrii de lumini Haukvic și Brdečka. Ca de altfel toți operatorii : Mařas, Kejř și Pangrác, chiar dacă acesta din urmă se certa rău cu Faltys pentru orice fleac. Nici unul din ei nu participase însă la consfătuirea de aseară de la Faltys. Dintre actori, aveau un alibi doar trei : fata de șaptesprezece ani, Jindřiška, Emil Hák și cel care plecase la Kroměřiže. František nu-și putea aminti numele lui.

În acel moment, plutonierul Halik îl întrerupse pe František pentru a raporta ce aflase în legătură cu actorul Plátenik și călătoria lui la Kroměřiže. După declarația sa, urma să locuiască la hotel „Central". La Kroměřiže nu exista însă nici un hotel „Central" și nici nu se știa nimic deocamdată despre vreun spectacol de estradă al artiștilor praghezi. Plátenik, după cît se pare, mințise, și ei îl crezuseră.

Suda înclină zîmbind capul. Îi spuse apoi lui Halik să găsească adresa lui Plátenik din Praga și să-l cheme la un interogatoriu suplimentar.

František era de părere că Plátenik știa ceva important și că nu vrea să vorbească pentru a nu fi amestecat. De aceea vrusese probabil să dispară așa de repede.

Nu avea sens să se ocupe în mod amănunțit de toți, ci pentru început numai de cei în cauză. Se părea că vor trebui să-l șteargă de pe lista celor suspecți și pe secretarul literar Vorlíček, care, deși participase la întrunirea de la Faltys, nu fusese în studio în timpul emisiunii și nu putuse prin urmare să pregătească asasinatul. S-ar fi zis că nici regizorul Glanc nu intrase în momentul critic pe platou, dar în privința lui nu erau prea siguri.

Prin eliminare treptată, cercul suspecților se strîngea din ce în ce.

— Ajm, Škáloudová, Tarantík, Kálecký, Zbyněk Číž, machiorul Roch... și Vágnerová ; František nu uitase pe nimeni, îi numise în adevăr pe toți.

Suda făcu o pauză pentru a-și bea cafeaua.

— Cred că Vágnerová nu poate fi socotită suspectă, continuă el după o clipă. Spun : cred, deoarece va fi nevoie să mai verificăm. Vágnerová aproape că nu-l cunoștea pe Faltys, abia vorbise de cîteva ori cu el. Jan Faltys lucra pentru prima dată la televiziune. Mă îndoiesc că relațiile dintre ei ar fi depășit vreodată cadrul strict profesional. Olga Vágnerová nu e tipul vampei pentru care bărbații își pierd capul, cu atît mai puțin Faltys, iar alte relații nu puteau avea.

— Dar Tarantík ? obiectă František.

Suda înclină aprobator capul.

— Tarantík se află în aceeași situație. Spune că nu-l cunoștea pe Faltys dinainte și ăsta-i probabil adevărul. M-am gîndit la el. Deocamdată e suspect, pentru că ni se bagă mereu în ochi. Își explică, e drept, intervențiile foarte active prin faptul că vrea să-l scoată pe bietul Ajm basma curată. Eu însă nu cred să-i pese prea mult de prieteni. Sîrguința lui mi se pare că are cauze mai egoiste. Speră mai degrabă să stoarcă din afacerea asta un material palpitant pentru noul său roman.

František completă îndoielile lui Suda cu alte amănunte. Se gîndea că dacă Tarantík ar fi vrut să prezinte asasinarea lui Faltys ca pe o sinucidere, atunci probabil n-ar fi uitat un lucru atît de esențial ca amprentele. Doar ele joacă un rol important în orice carte cu detectivi și desigur că și în romanele lui polițiste.

Dar chiar dacă toate aceste amănunte ar fi corespuns, principalul tot ar fi lipsit: motivul crimei. Faltys și Tarantík aveau desigur relații firești de politețe, impuse de regulile conviețuirii în societate, dar personal nu nutreau unul față de celălalt decît indiferență. Nu se deranjau în nici un fel unul pe celălalt, nu luptau să obțină același lucru: o funcție, o femeie sau un bun material, pur și simplu între ei nu exista nici un motiv de dispută. Ba mai mult, Tarantík, prin moartea tragică a lui Faltys, ratase succesul premierei sale, în care își pusese desigur multe speranțe.

Pentru Irena Škáloudová, moartea lui Faltys era destul de nefolositoare, ba mai mult chiar. Prin ea, nu numai că pierdea un venit regulat, foarte necesar față de cheltuielile ridicate ale modului ei costisitor de viață, dar era lipsită și de intervențiile la fel de regulate ale lui Faltys, fără de care numele Irenei Škáloudová ar fi repede uitat și distribuirea ei în roluri ar fi foarte limitată. Suda caracteriză foarte bine această situație. Moartea fizică a lui Faltys ar putea însemna moartea socială a Irenei Škáloudová.

În plus, František se îndoia că Škáloudová ar fi avut destul talent și imaginație pentru a juca un rol atît de complex. Aici se vedea însă din nou o anumită subapreciere a inteligenței feminine, caracteristică lui František.

Așa că Suda rîse, iar František pricepu că a luat-o razna. Discuția continuă.

— Cine a mai rămas?

Pentru verificare, Suda pusese în fața lui František lista inițială întocmită de bătrînul Navrátil, din care tăiaseră pe rînd numele diferiților oameni cercetați. Băuseră de mult cafeaua, dar discuțiile în legătură cu cei suspecți continuau. Doar patru nume rămăseseră nebifate și František le citi cu glas tare:

— Zbyněk Číž, arhitectul Kálecký, Roch... și Ajm. Cel mai puțin suspect părea fără îndoială Zbyněk Číž. František nu putea uita mai ales pledoaria înflăcărată prin care apărase concepția optimistă despre viață a lui Faltys și negarea oricărei posibilități de sinucidere. Dacă el ar fi fost asasinul, și-ar fi tăiat singur craca de sub picioare. S-ar mai fi putut întîmpla desigur ca toate acestea să nu fie decît o manevră de camuflare. Al doilea care respinsese cu energie ideea

sinuciderii, şi care rămăsese totuşi printre cei patru suspecţi, era arhitectul Cyril Kálecký.

Deodată îi trecu ceva prin minte, făcîndu-l să sară în sus şi să se plimbe nervos prin birou. Dacă făptaşul n-a fost singur, dacă au fost doi? Dacă s-au înţeles între ei? Nu voia însă să vorbească despre asta cît timp nu era sigur că apreciase just toate consecinţele reale ale acestei probabilităţi.

Suda îl observa amuzat. Ştia precis ce-l frămîntă şi, pentru că tăcerea lui František dura prea mult, vorbi el în locul lui:

— Nu cumva doamna Faltys şi arhitectul Kálecký s-or fi înţeles să-şi facă servicii reciproc?

Surprins, František se opri locului, privindu-l cercetător pe Suda.

— Şi tu crezi asta?

Suda clătină negativ capul:

— Eu nu, tu.

— M-am gîndit la asta, recunoscu František, dar se pare că n-am dreptate. Declaraţiile lor sînt prea diferite atît în problemele esenţiale cît şi în detalii. Dacă ar fi fost înţeleşi, n-ar fi spus unul ceva şi altul altceva.

— Poate că dimpotrivă, zîmbi Suda, dacă ar fi vorbit amîndoi la fel, atunci oricine şi-ar fi dat seama că sînt înţeleşi.

František trebui să-i dea dreptate lui Suda. Abia acum începu să aprecieze logica precisă a raţionamentelor sale.

— Declaraţia lui Kálecký nu corespunde cu cea a doamnei Faltys în două puncte: posibilitatea sinuciderii şi caracterizarea convorbirii lor telefonice, continuă Suda. Kálecký a afirmat că doamna Faltys a fost surprinsă şi profund consternată de vestea morţii soţului ei; doamna Faltys însă a declarat că a ştiut mai dinainte, de cînd luase cunoştinţă de scrisoarea de adio a lui Faltys, şi că vestea telefonică i-a confirmat doar ceea ce aştepta să se întîmple. Kálecký a negat că ar nutri pentru doamna Faltys vreun sentiment intim, fapt pe care însă ea nu l-a negat. Mai degrabă îmi vine să cred că s-au înţeles între ei în ce privinţe anume să difere declaraţiile lor, pentru ca să nu-i bănuiască nimeni că ar fi înţeleşi.

František merse mai departe decît Suda cu raţionamentul, gîndindu-se şi la motivul pe care l-ar fi avut.

— Doamna Faltys nu era prea fericită în căsnicie...

— Nu te pripi, František, nu te pripi, îl potoli repede Suda. Problemele triunghiului se rezolvă pe o cale mai puțin complicată, fără scaun electric și fără un public de milioane.

František se gîndi în clipa aceea că nu mai pricepe nimic.

— Asta înseamnă că ne-ar mai rămîne doar Ajm...

— ...și Robert Roch, îl completă Suda. Dar n-au rămas la urmă, ci mai degrabă la început, František...

Suda se întoarse apoi spre plutonierul Halík, rugîndu-l să-l introducă pe Vilém Ajm.

22. *O prietenie tristă*

— De ce v-ați dus la Faltys ? Mă refer la dimineața de azi...

Fața lui Ajm purta acum urmele unei oboseli și mai evidente. Trosnetul încheieturilor nu mai era un obicei, ci o manifestare a nervozității.

— Mi-a telefonat astă-noapte, acasă.

František îi prinse vorba din zbor.

— De unde ?

— ...de undeva din oraș. Probabil dintr-un restaurant.

Cealaltă întrebare o puse Suda :

— Ce vă face să credeți că a telefonat dintr-un restaurant ?

Ajm tăcu o clipă și František nu era sigur dacă își caută abia acum justificarea impresiei avute sau încearcă să-și amintească împrejurările.

— Îl auzeam slab, spuse în cele din urmă. Pe lîngă asta, mai urla în aparat și un disc cu mambo, mambo cucu... și apoi a spus ceva în afara receptorului : Domnule frac, fă-mi socoteala !

— Cam cît era ?

— ...ceasul ?

— Da.

— Aproape miezul nopții.

— Unde v-a telefonat ?

— Acasă... dormeam de mult. M-a trezit. Așa că n-aveam nici o poftă de conversație în clipa aceea, nici chiar cu oameni mai simpatici decît Faltys.

— V-a spus de ce trebuie să-l vizitați ?
— Nu.
— Dar ce v-a spus ?
— Aproape nimic... doar că vrea să vorbească cu mine. A insistat foarte mult. M-am dus la nouă și l-am așteptat aproape o oră.
— V-a spus cînd urma să vă întîlniți ?
— Zicea că dimineață, înainte de repetiția generală. A fost o glumă proastă din partea lui, nu înțeleg pur și simplu ce rost a avut. Glanc m-a făcut cu ou și cu oțet pentru că din cauza mea a întîrziat repetiția.
František observă că vorbise fără nici o poftă despre asta.
— Nu cumva vă amintiți, continuă Suda, ce se afla pe biroul lui Faltys ?
— Nu, nu-mi amintesc.
De astă dată Ajm răspunse cu o grabă inutilă. Ambii anchetatori observară acest lucru, de care chiar și Ajm își dădu seama, căci păru stînjenit. Aruncă o privire speriată plutonierului Halík care ședea deoparte și manevra magnetofonul ce înregistra interogatoriul cuvînt cu cuvînt.
— Am să vă dau o mînă de ajutor, zîmbi Suda. Se afla *Peer Gynt*, vă amintiți ?...
Ajm tăcu.
— Mai era un scenariu de televiziune, continuă Suda.
— Scenariul piesei de azi.
— Da. Se poate...
— Și încă ceva...
— Ce ?
— Nu juca teatru cu noi, domnule Ajm, n-are nici un sens, fii rezonabil...
Ajm zîmbi acru :
— Și dacă nu sînt ?
Suda i se adresă pe un ton părintesc, de dojană.
— Ba da, ești... iar prietenii te iubesc. De cîte ori are prilejul, Tarantík pune o vorbă bună ca nu cumva să nedreptățim un om atît de bun ca dumneata. Vorbește cu atîta convingere încît eram cît pe-aci să-ți dăm crezare, dacă n-ai fi stricat singur totul.
Ajm protestă mînios :
— N-am rugat pe nimeni să-mi fie avocat.
Suda îl cuprinse pe Ajm cu mîna pe după umeri :

— Credeam că sînteți prieteni...

— Iertați-mă, desigur, asta-i din cauza nervilor, spuse abătut Ajm. Mă doare cumplit capul, da, bineînțeles, sîntem prieteni. Dar, cum să vă spun, e o prietenie dictată de împrejurări, de compasiune. Ca să ne consolăm. Cînd doi oameni nebăgați în seamă se adună împreună și încep să se lingușească unul pe altul, atunci amîndurora le va fi mai rău. Am vrut să fac mai mult decît am realizat pînă acum, dar probabil că niciodată nu voi putea face ce am vrut și ce mi-am promis mie însumi. Cred că la această conștiință a propriei sale nerealizări ajunge orice om, sau aproape oricine. Cît sîntem copii, ne facem planuri să atingem luna de pe cer, dar pînă la urmă sfîrșim tîrîndu-ne pe jos, ca vînzători de țigări, coșari... sau artiști mediocri. Tarantík e în aceeași situație. Între noi există totuși o deosebire, nu știu cum să spun... eu nu mă cramponez, ca el, nu alerg și n-am alergat niciodată după glorie, am prețuit întotdeauna munca, prilejul de a munci bine, asta m-a interesat în primul rînd.

— Dar pe Tarantík ?

Ajm se opri, tăcu o clipă, după care, renunțînd la îndoielile anterioare, spuse :

— Și pe el, desigur... nu știu ce rost au toate astea.

— De cînd vă cunoașteți ?

— Cam de doi ani... destul de mult și totuși socot că nu ne cunoaștem. Nu ne potrivim sau cel puțin așa cred. Ascunde în el destul de multe lucruri... ca și mine de altfel. Dacă cineva a reușit sau nu să ajungă sus, asta, vă rog să mă credeți, nu se datorește vreunor cauze obiective și nici socialismului. E greu să dai vina pe altcineva și Petr, adică Tarantík, n-a vrut niciodată s-o înțeleagă...

— Trebuie să remarc că Tarantík a vorbit mai frumos despre dumneata... și despre prietenia dumneavoastră, spuse mustrător František.

Suda îi reproșă și el :

— În multe privințe sînteți sincer, dar în altele nu.

— Nu știu la ce vă referiți.

— Ați văzut pe biroul lui Faltys *Peer Gynt*, după cum ați recunoscut, precum și un scenariu pentru televiziune, lucru pe care de asemenea l-ați recunoscut... dar mai era ceva, spuneți-ne ce anume !

Ajm ridică din umeri și tăcu.

— Nu cred că n-aţi văzut nimic. Suda ridicase glasul şi accentua cuvintele. Era pentru prima oară de la începutul anchetei cînd Františck îl vedea atît de nerăbdător.

— Ce ar fi trebuit să văd, după părerea dumneavoastră ?

— Un plic.

Ajm clătină capul, în semn că nu văzuse nimic.

— Un plic alb, obişnuit, ia aduceţi-vă aminte, nu era lipit... ştiţi că era acolo şi ştiţi ce conţinea.

— Ba nu ştiu.

Suda oftă obosit.

— În plic era o scrisoare care conţinea exact ceea ce dumneata încerci să ne faci să credem. Scrisoarea de rămas bun a lui Faltys. Sinuciderea.

Ajm tăcea.

— Aţi rămas singurul care susţine această variantă, sau cel puţin o credeţi, altă explicaţie nu am : fie că aţi dat crezare falsei scrisori şi acum vă este jenă să recunoaşteţi că aţi citit o corespondenţă străină, fie că... Suda făcă o pauză, sporind prin aceasta dramatismul situaţiei : Fie că scrisoarea de adio a lui Faltys aţi scris-o chiar dumneavoastră.

Ajm nu răspunse nici de data aceasta nimic, ci doar îşi sprijini fruntea în palme şi abia după o clipă oftă sfîşietor.

— Mă doare cumplit capul.

Făcea impresia că se afla la capătul puterilor, dar interogatoriul nu se sfîrşise încă.

— Despre firul acela ce aveţi de declarat ?

— Despre care fir ? Ajm clătină iar din cap. Nu ştiu nimic despre nici un fir.

— L-aţi legat de piciorul scaunului.

Ajm repetă cele spuse mai înainte :

— Nu ştiu nimic despre nici un fir.

Trebuiră să-l invite în sala de vizionare şi să proiecteze din nou, special pentru el, o parte din imprimarea pe telerecording a adaptării pentru televiziune.

Ajm privea rătăcit ecranul. Ştia dinainte ce va urma. Hák, în smoching, răsfoind cartea în joacă, rosti :

— Fiecare din noi avem dinainte stabilite împrejurările, criza şi propria catastrofă. Nu se poate face nimic. În teatru asta se cheamă legea dramaturgiei.

Ajm, în rolul contabilului, încuviinţă din cap.

— Iar în viață, legea destinului. Abia termină de spus aceste cuvinte, că, deodată, întors cu spatele spre cameră, se plecă deasupra scaunului, de parcă ar fi căutat ceva pe jos. În clipa următoare, imaginea fu preluată de o altă cameră și se auzi glasul Jindřiškăi :

— Eu una, fraților, nu cred în destin...

František nu urmărea proiecția. Nu-și desprindea nici o clipă privirea de pe fața lui Ajm.

— Dumneata erai cel care te-ai aplecat ?

Ajm tăcu. Era de altfel doar o întrebare retorică, ce nu aștepta răspuns.

— Ce căutai pe jos ?

— Pieptenul.

— Pieptenul ? Cum așa ?

— Mi-a picat... din buzunar.

Următoarea întrebare o puse Suda :

— Așa era rolul ?

— Nu... a fost o întîmplare.

— Întîmplare ? Frantisek clătină capul. Îi era milă de Ajm, avea impresia că nu se va putea descurca din plasa aceasta de întrebări.

— Da, o întîmplare, repetă cu încăpățînare Ajm, credeam că sînt în afara obiectivului.

— Și noi credeam că ți-ai închipuit așa ceva, dar asta nu explică nimic.

— Ce să explice ?

— De ce te-ai aplecat...

— Pentru pieptene.

Refrenul se repeta, așa că Suda întrerupse discuția.

— Nu fi naiv, domnule Ajm, nu putem crede asta, zău așa. Nu ne privi cu atîta amărăciune, doar nu-ți tăiem capul. Cu toate protestele tovarășului Tarantík, va trebui deocamdată să te consideri... reținut.

23. *Întrebări fără răspuns*

Nici cel de-al doilea interogatoriu nu decurse ușor. Robert Roch luase o atitudine obraznică, deoarece nu bănuia că Suda și František știu destule despre el. Fața și așa asime-

trică a lui Roch era strîmbată de o grimasă răutăcioasă. Semăna cu Quasimodo, clopotarul de la Notre Dame, al lui Hugo. Nu răspundea decît la anumite întrebări, la altele pur şi simplu tăcea.

— Dă-ţi seama, omule, eşti singurul amestecat în istoria asta care n-ai spus adevărul.

— Asta o spuneţi fiecăruia.

— De unde ştii ?

— Îmi închipui, şi se strîmbă din nou. František admira răbdarea fără margini cu care Suda conducea interogatoriul. El nu s-ar fi putut stăpîni şi l-ar fi zvîrlit pe uşă afară.

— Ce ai căutat la Faltys acasă ?

— O carte.

— Ce fel de carte ?

— De citit... După o clipă Roch îşi dădu el însuşi seama că răspunsul lui e mai curînd penibil decît spiritual şi adăugă : Zvonokosy...

— De ce Zvonokosy ?

— Cică are acolo nişte chestii nostime.

— Faltys ştia ?

— Pesemne că da, de vreme ce m-a chemat.

— Cînd trebuia să te duci după carte ?

— Aseară.

— De ce ai aşteptat să plece toţi ?

— N-am aşteptat nimic, m-am dus cînd m-am dus, asta-i tot.

Următoarea întrebare i-o puse František, care se afla în spatele lui.

— Doamna Faltys a mers cu dumneata ?

— Unde ?

— În biroul lui Faltys.

— Nu. Dar de ce vă interesează ?

— Pentru că este important.

Roch sări de pe scaun şi începu să se agite, strigînd furios :

— Aha ! I s-a furat ceva ! Ceasul deşteptător ? Ori perciclele ?

Suda nu luă în seamă enervarea lui Roch.

— Nu-ţi aminteşti ce se afla pe birou ?

Dacă văzu că enervarea sa nu-şi face efectul, Roch se aşeză la loc.

— Pe un birou se află totdeauna cîte ceva.
— Spune-ne mai precis ce anume.
— Probabil nişte hîrtii, nu ?
— Îţi aminteşti ce fel ?
Roch, cu atenţia trează, răspunse la întrebare cu o altă întrebare :
— Ce mă interesează pe mine, asta-i iar vreo întrebare de încuietoare, nu-i aşa ?
— Nu, e numai un exerciţiu de memorie pentru dumneata.
— Am o memorie proastă.
— Asta se vede.
Roch se strîmbă cu un aer de îndoială.
Ştiau însă şi altele despre el, un lucru mai sigur decît faptul că are memorie slabă. Asta datorită plutonierului Halík. Acesta luase interogatoriul tuturor celorlalte persoane care nu erau suspectate direct. Dacă ar fi lucrat superficial, ar fi rămas tăinuit un indiciu extrem de important. Decoratorul Antonin Skrbek îl înştiinţase pe Halík că Roch îi dăduse joi şapte mii de coroane, ca rest din suma stabilită ce trebuia achitată pentru materialul necesar construcţiei unei cabane personale. Skrbek era maistru tîmplar şi în timpul liber, sîmbăta şi duminica, lucra cu încă un coleg al lui la ridicarea unei cabane pentru Roch, în apropierea barajului de la Slapy. Banii îi fuseseră daţi joi, deci cu o zi înaintea crimei şi o zi înainte de cearta dintre Robert Roch şi Faltys, în care se pomenise despre o sumă de bani — zece mii — pe care Roch trebuia să i-o înapoieze lui Faltys. Nici n-a mai fost nevoie să fie chemat Antonin Skrbek pentru confruntare. A fost destul să i se pomenească numele, că Roch şi-a şi dat seama cum stau lucrurile. I se citea asta pe faţă. Expresia răutăcioasă şi aroganţa dispăruseră, făcînd loc unei spaime pe care nici nu încerca să şi-o ascundă.
— Banii pe care i-ai dat joi lui Antonin Skrbek erau de la Faltys, nu-i aşa ?
— Nu.
— Dar ai cui erau ?
— Ai mei.
Roch continua să mintă, deşi, dacă s-ar fi gîndit cît de cît, ar fi putut să-şi dea seama că nu-l crede nimeni.
— Cum i-ai obţinut ?

— Am făcut economii.

— Dar cele zece mii de coroane necesare cumpărării parcelei de lîngă Slapy ? Tot din economii le-ai obținut ?

— Da.

— La ce casă de economii îți faci de obicei depunerile ? îl persiflă František. M-ar interesa și pe mine.

Roch tăcu considerîndu-se jignit. Se auzi însă din nou glasul lui Suda. El și František puneau întrebări cu rîndul, cînd unul, cînd altul.

— Sau i-ai moștenit de la bunica ?

Roch continua să tacă, dar nu mai zîmbea.

— Nu cumva i-ai cîștigat la loterie ?

Din nou nici un răspuns.

— Ori ți i-a dat cineva ?

Tăcere.

— Nu-i așa că ți i-a împrumutat Faltys ?

Roch se încăpățîna să tacă.

— Azi-dimineață ți-a cerut banii înapoi, nu-i așa ? De ce ?

Cel anchetat rămase și de astă dată mut.

— Oare într-adevăr te-ai dus ieri la Faltys doar pentru cartea aceea ?

Tăcerea continua.

— Nu vrei să vorbești, nu-i nimic, avem timp. Suda nu-și pierduse calmul său zîmbitor. Fii însă amabil și ia cunoștință de faptul că ești reținut...

24. *Joc cercetășesc*

Suda îi atrase atenția lui František asupra unui amănunt semnificativ, la ambele interogatorii. Nici Ajm, nici Roch nu au vrut să recunoască că au văzut un plic pe biroul lui Faltys. S-ar fi putut întîmpla desigur ca printr-un concurs de împrejurări să le fi scăpat atenției, dar amîndoi rămăseseră destul de mult timp în încăpere, astfel încît această posibilitate părea puțin probabilă. Îl surprindea însă mai ales atitudinea lui Vilém Ajm. Doar el fusese ultimul care intrase în camera lui Faltys. Prin declarația sa, atrăsese bănuielile mai cu seamă asupra sa și doamnei Faltys, care putea intra oricînd în biroul soțului ei și, prin urmare, ar fi putut ori-

cînd pune pe masă presupusa scrisoare de adio. Din felul în care Suda și František conduseseră interogatoriul, Ajm și-ar fi putut da seama că posibilitatea unei sinucideri este exclusă și că scopul cercetărilor era doar acela de a-l descoperi pe asasin. Iar dacă asasinul ar fi fost Ajm, s-ar fi gîndit în primul rînd la un alibi și n-ar fi atras atenția asupra sa, ci mai degrabă asupra altcuiva. În cazul unei comportări contrarii, se puteau emite două ipoteze: fie că în loc de zece suspiciuni vagi, Ajm se hotărîse pentru una singură și voia să atragă atenția asupra doamnei Faltys și a omului care o ajutase, fie că nu era el asasinul. Dar chiar dacă nu el este asasinul, ar fi putut la fel de bine să fi mințit sau să fi spus adevărul cînd a afirmat că n-a văzut scrisoarea cu pricina. Dacă a mințit, a făcut-o pentru că i s-a părut penibil să-și dezvăluie indiscreția și să recunoască faptul că a citit pe ascuns o scrisoare care nu-i era adresată. I-ar fi fost penibil și pentru că, în felul ăsta, s-ar fi explicat perseverența cu care a apărat teza sinuciderii lui Faltys, de vreme ce această teză nu se sprijinea de fapt pe trăsăturile de caracter ale lui Faltys, ci doar pe confuzia provocată de falsa lui scrisoare de adio. Dacă însă n-a mințit și e adevărat că n-a văzut scrisoarea, atunci ar fi posibil ca aceasta nici să nu se fi aflat încă pe masă, ci s-o fi pus mai tîrziu doamna Faltys.

František îi spuse lui Suda că-și scoate pălăria în fața logicii lui și chiar acesta era adevărul.

Suda însă îi răspunse în glumă să-și lase deocamdată pălăria pe cap, pînă ce vor fi în situația să-l vîre în ea și pe asasin.

În continuarea cercetărilor, Suda se gîndi că lucrul cel mai interesant ar fi să afle dacă vreunul din cei care au participat la întîlnirea din seara precedentă a observat plicul de pe masă. În acest fel, declarațiile lui Roch și Ajm ar putea fi privite în altă lumină și amîndoi ar înceta să mai fie suspecți. Asta însemna conducerea și confruntarea a șase interogatorii. Suda începu cu Tarantík. Îl interesa în primul rînd ceea ce nu aflase de la doamna Faltys. Voia să știe cine a plecat ultimul de la întîlnirea din seara precedentă.

— Vreți să spuneți din încăpere?

Întrebarea fusese destul de neașteptată și Tarantík avu nevoie de timp ca să se orienteze. Își chinui memoria atîta, încît lui Frantisek i se păru puțin cam nefiresc.

— ...ultimul din încăpere? Nu, nu știu, zău, fără glumă, habar n-am.

Suda puse aceeași întrebare și Irenei Škáloudová, atrăgîndu-i atenția că s-a adresat și lui Tarantík și doamnei Faltys, fără rezultat însă.

— Nu mă miră, răspunse cu un zîmbet ușor Škáloudová, ba chiar o înțeleg pe doamna Faltys că nu-și amintește. Ultimul a plecat arhitectul Kálecký.

Kálecký nu negă.

— Da, m-am întors după mănuși.

— De unde?

— Din vestibul. Îmi pusesem haina cînd am constatat că-mi lipsesc mănușile. Eram chiar pe punctul de plecare. Glanc mi-a spus că le-a văzut pe birou...

— Și erau acolo?

— Da, lîngă scenariu. Nu pricep cum de nu le zărisem mai înainte.

Lui František situația i se păru ciudată. Un musafir nu-și lasă de obicei mănușile pe birou, într-o locuință străină, ci le pune alături de palton, în vestibul. Kálecký recunoscu justețea observației, dar nu găsi nici o explicație valabilă.

— Nu știu cum s-a întîmplat... nu-mi amintesc să fi lăsat mănușile pe masă, dar din moment ce erau acolo, așa trebuie să se fi petrecut lucrurile. Întrebați-l pe regizorul Glanc, el mi-a atras atenția.

Suda însă nu-l lăsă pe Kálecký să plece.

— Spuneați că mănușile se aflau lîngă scenariu... Se mai afla ceva acolo?

— Nu știu, le-am luat aproape fără să mă uit. Înțelegeți, ceilalți așteptau afară pe scări și toți erau grăbiți, îl auzeam pe Vorlíček cum mă strigă...

— Mănușile vi le-ați pus în cameră, sau afară pe scări?

— Pe drum.

— Cînd i-ați ajuns pe ceilalți aveați deci mănușile în mîini?

— Nu sînt sigur, dar cred că da.

— Înainte de asta n-ați observat pe masă o scrisoare sau un plic ?

— Nu, atunci n-am văzut nimic.

— Dar cînd ?

— De fapt, niciodată. Kálecký se văzu pus deodată într-o evidentă încurcătură. Dar... mi-a telefonat doamna Faltys. Mi-a spus azi la telefon că se afla acolo o scrisoare.

*

Regizorul Glanc confirmă declarația arhitectului Kálecký cu privire la mănuși și la alte amănunte lipsite de importanță.

— Da, am văzut mănușile cînd plecam, mi-am luat de pe masă pachetul de țigări și chibriturile...

— Așadar ați observat mănușile abia la plecare ?

— Da.

— Unde erau mai înainte ?

— Înainte ? Habar n-am. Glanc adoptase atitudinea lui de om superior și absent la cele din jur — probabil acolo unde fuseseră tot timpul. Pe masă.

— Ce mai era pe masă ?

Glanc se arătă ofensat.

— Știți, eu am în cap destule alte lucruri, mai importante decît acela de a băga de seamă ce se afla pe biroul lui Faltys.

— Da, bineînțeles, încuviință Suda, ați vrut desigur să spuneți că în istoria asta v-ați aflat în afara jocului, nici măcar n-ați pus piciorul, fie și o clipă, acolo unde s-a comis crima...

Glanc nu remarcă ironia din glasul lui Suda, dădu țeapăn din cap și adăugă :

— Da, exact, asta voiam să spun...

Suda tăcu, își scoase luleaua și începu să-i roadă muștiucul. Glanc se folosi de pauză, ca să întrebe :

— Pot pleca ?

— Da, dar peste o clipă... mai întîi spuneți-mi : ce se afla pe biroul lui Faltys ?

Glanc ridică sprîncenele cu un aer de martir.

— Întrebările astea îmi amintesc de un joc cercetășesc. Comandantul detașamentului ne lăsa să privim zece obiecte, timp de un minut, și apoi le acoperea cu un lighean și ne punea să le numim, notîndu-ne pe fiecare după numărul de obiecte corect amintite.

Suda zîmbi.

— Încercați în acest caz să vă întoarceți la anii cercetășiei.

Glanc ridică din umeri și, pentru a sublinia ridicolul situației, începu să recite cu glas monoton, ca un elev scos la lecție :

— Îmi amintesc că se afla *Peer Gynt*, ediția broșată din patruzeci și opt, în traducerea lui Bohumie Máthesius...

— De ajuns. Și altceva ?

— Cred că nimic altceva... doar țigările mele, pe care le-am luat și le-am băgat în buzunar.

— Nu se mai aflau cumva mănușile arhitectului Kálecký ?

— Ba da, desigur.

— Și scenariul ?

— Da, era și scenariul acolo.

— Și pe el un plic alb, nu-i așa ?

— Un plic ? Nu știu. Ce fel de plic ?

Nici Zbyněk Čiž nu-și amintea să se fi aflat ceva deasupra scenariului.

— L-am luat de la Tarantík și l-am pus pe birou. Ce s-a mai întîmplat nu știu, m-am dus în hol după palton, ceilalți se ridicaseră în picioare...

— De ce toți deodată ?

— Îl mai așteptau de fapt numai pe Tarantík, care îi ținea pe loc. Mai făcuse unele tăieturi și se moșmondise cam mult cu asta. Trebuia să fim de mult la „Mecenás". Stabilisem să ne întîlnim acolo : Ajm, Hák, Jindřiška și încă vreo cîțiva din echipă, de aceea se și grăbea Faltys atîta. Dacă ar fi știut că la „Mecenás" ne aștepta doar Hák, probabil n-ar mai fi plecat nicăieri.

— Nu voia să-l întîlnească ?

Čiž ridică din umeri.

— Nu prea-și aducea aminte de numele lui. La „Mecenás" nici nu și-au dat bună seara.

— De ce ?

Čiž dădu din mînă.

— În privința asta, adresați-vă mai degrabă unor buni cunoscători ai vieții, ca de pildă Tarantík, Kálecký sau analiticul Vorlíček.

La următorul interogatoriu nu fu însă invitat nici unul din cei trei propuși mai sus, ci numai domnișoara Olga Vág-

nerová. Încă de la început, văzînd-o palidă și nervoasă, Suda încercă s-o liniștească.

— Nu vă fie teamă, vrem doar să vă punem o întrebare pe care am adresat-o și celorlalți. Încercați să vă amintiți cine a plecat ultimul de la ședința de aseară din casa lui Faltys.

— De aseară? întrebă Vágnerová, mușcîndu-și buza de jos, poate de alaltăseară. Azi e duminică, ora două după miezul nopții...

În meticulozitatea aceasta contabilă se vădea nu numai profesia ei, ci și dorința de a cîștiga timp pentru a se calma. Lui Suda îi trecu prin minte că poate s-a înșelat, subapreciind-o pe fata aceasta.

— Nu știu cine a plecat ultimul, în prag m-am ciocnit de Vorlíček, care mi-a făcut loc să trec.

— Faltys mai era în birou în acel moment sau vă aștepta în hol?

Olga Vágnerová încercă să-și amintească.

— Nu știu unde era, poate în cameră, lîngă cuier l-am întîlnit pe Číž și încă pe cineva, cred că pe Tarantík...

— Am auzit că Tarantík mai făcuse încă unele modificări în scenariu în seara aceea.

— Da, din cauza asta ne-am și întîlnit de fapt acasă la Faltys. Modificările se refereau chiar la rolul lui Faltys. Le propuseseră Vorlíček și Číž, dar lui Tarantík nu-i prea reușea lucrul, probabil pentru că îl chinuia un guturai, ținea într-una o batistă în mînă.

— Erau multe modificări?

— Destule. Ba mai și glumea, spunînd că lucrează doar așa, fiindcă e dispus s-o facă, pentru că de fapt ar fi putut refuza să lucreze, mai ales că avea banii în buzunar.

— Da, îmi amintesc, dădu Suda din cap a încuviințare, i-ați plătit dinainte drumul cu avionul pînă în Bulgaria.

Vágnerová plecă jenată capul.

— Da... dar nu cu avionul. Spunea că se duce prin Viena unde se oprește o zi, de acolo pleacă la Sofia pentru trei zile și apoi la mare. A promis să-mi trimită o ilustrată...

— După ce a terminat corecturile, le-a mai văzut cineva? Faltys, Glanc sau măcar Vorlíček?

— Cred că nu. Ne grăbeam cu toții. De fapt el nu făcuse decît modificările asupra cărora căzuse de acord împre-

ună cu ceilalți. Fiecare propozițiune și fiecare cuvînt susci-taseră discuții îndelungi. Cel mai mult insistase Vorlíček, doar el este secretar literar, e de datoria lui, așa că nu-i de mirare...

— Cine dintre dumneavoastră a avut pentru ultima oară scenariul corectat în mînă?

— Nu știu... pe urmă l-am văzut pe masă, alături de o altă carte, atîta îmi amintesc.

— Se mai afla ceva pe birou?

Fata dădu semne de neliniște:

— La ce vă referiți?

— De exemplu la un plic, un plic de corespondență...

— Alb?

— Da, alb, încuviință Suda.

— Nu, n-am văzut.

— Dar un altfel de plic?

— Nu, n-am văzut nici un fel de plic, și încurcată se înroși la față.

Lui Suda i se păru puțin caraghios, dar nu mai întrebă nimic.

După Vágnerová, Suda îl invită din nou pe Tarantík, care veni liniștit, ba chiar zîmbitor. Întrebările se repetau, așa încît și răspunsurile erau asemănătoare.

— Au fost destule corecturi, explică cu amabilitate Tarantík, care se refereau mai ales la a doua parte a scenariului, cea care pînă la urmă nici nu s-a jucat. Altă dată aș fi fost gata în zece minute, dar, ca de obicei, cînd te grăbești, nu merge treaba...

— Dumneata te grăbeai??

— Eu nu, protestă Tarantík, ceilalți: Vorlíček, Faltys, Škáloudová... trebuia să mergem, după cum știți, la restaurantul „Mecenás". Așa ne înțeleseserăm. La început m-au așteptat pe mine, dar în cele din urmă cel mai mult ne-a întîrziat Kálecký.

— Din cauza mănușilor, așa-i?

— Da.

— Ultima oară nu ne-ați vorbit despre asta, observă cu asprime în glas František.

— Am uitat. Mi se întîmplă uneori să am cîte un gol în memorie, nu zău, fără glumă, probabil nervii sînt de vină.

Suda îl privi bănuitor.

— Am avut impresia că dumneata ești sănătos și tare ca piatra.

— N-aș vrea să vă amăgesc în nici o privință, și prin urmare nici în-asta, zîmbi Tarantík. Așadar, despre ce vom discuta ? Despre sănătate, vreme sau mănuși ?

Suda îi răspunse cu același zîmbet :

— Dacă îmi dai voie să aleg, atunci despre mănuși...

— Probabil cunoașteți totul. Kálecký s-a întors după ele, iar noi l-am așteptat pe scară. În fața casei însă ne-a spus că nu merge nicăieri. Și nici n-a mers cu noi decît pînă la tramvai... S-a dus acasă. Nu știu ce i-o fi venit așa, deodată.

— A plecat cu tramvaiul ?

— Nu știu... l-am lăsat pe refugiu în stația Carmelitelor...

Interogatoriul luă dintr-o dată altă întorsătură, care însă nu-l scoase pe Tarantík din calmul său.

— Ce știi despre Olga Vágnerová ?

Tarantík închise un ochi :

— Vreo bîrfă privind viața ei particulară ?

— Să zicem.

— Prea multe nu vă pot spune. Tarantík ridică din umeri. Se uită cu un respect profund la frumosul Hák, dar ca să... mă înțelegeți, pentru asta este prea virtuoasă, îmi închipui...

Suda se ridică în picioare :

— Am o rugăminte...

— Ce anume ? întrebă Tarantík acceptînd cu anticipație.

— N-ai vrea să mergem la bodega de ieri ? Cum spuneai că se cheamă ?

25. *Oberchelnerul stinge lumînările*

Bodega care îl interesa pe Suda se numea „La Mecenás". Prin tavanul său boltit, interiorul dădea impresia de vechime. Mobilierul era însă nou, modern.

— Domnule Kubernát, de două ori două sute grame de Cabernet!

Un chelner nu prea înalt, rotofei, cu niște mustăți ca de morsă, tocmai strîngea fețele albe de pe mese. Se uită mustrător la noii veniți.

— Nu mai servesc nici o picătură, zise, continuînd să strîngă fețele de masă. E ora închiderii.

Suda trebui să-i arate legitimația.

— Bine, tovarășe, rosti Kubernát, continuînd să bombăne, dar și dumneavoastră, s-avem iertare, închideți totdeauna conform regulamentului.

Suda nu avea însă chef de glumă:

— Îți amintești de clienții de ieri?

— Dacă nu dau prea rar pe aici... de cine-i vorba, s-avem iertare?

— De Faltys.

Chelnerul se îndreptă ca să strîngă fața de masă.

— Dacă vreți să vorbiți cu el, avea azi program la televizor... De fapt a avut, acum trebuie că sărbătoresc pe undeva premiera. Credeam că vor veni cu toții la noi.

— Aveați ceva aranjat?

— Nu, dar eu, s-avem iertare, credeam că-i lucru sigur. Chelnerul repetă operația împăturirii celor douăsprezece fețe de masă și începu să stingă lumînările din sfeșnicele de lemn. Pe fiecare masă se afla cîte unul. Își umezea mai întîi degetul mare și arătătorul, după aceea strîngea pe rînd fitilele aprinse ale lumînărilor. Era întors cu spatele spre Suda și Tarantík, care rămăseseră în picioare în mijlocul localului, fără să dea însă semne de plecare.

— Dar ieri?

— Ieri au fost aici.

— Au stat mult?

— Nu toți. Domnul Hák și o duduie au plecat înainte de miezul nopții. Curînd după ei a plecat și tînărul cu barbă.

Suda se întoarse întrebător spre Tarantík:

— Tînărul cu barbă?

— Secretarul Vorlíček, îl informă amabil Tarantík, a lucrat cu mine încă de la prima variantă la nenorocitul ăsta de scenariu.

— Aud destul de des numele lui, ce fel de om este?

— Unul din puținii care nu-și poartă degeaba capul pe umeri. Vorbește uneori, după cum spunem noi, în a patra dimensiune, adică puțin alături cu drumul, dar ne-am înțeles întotdeauna foarte bine. Avem aceleași preferințe literare. Tennessee Williams, Dürrenmatt, Franz Kafka. Nu zău, fără glumă, sper că prin asta nu i-am stricat dosarul de cadre.

Suda îi rămase dator cu răspunsul.

— Ceilalți au mai rămas?

— Nu prea mult. N-a fost cine știe ce, după cum v-am spus.

— Ți-aduci aminte ca Jan Faltys să fi telefonat cuiva de aici?

Kubernát nu trebui să se gîndească mult.

— Mereu telefona cîte cineva... domnul Faltys, domnul Glanc. Și domnul Hák a sunat undeva înainte de a pleca, chelnerul îl privi pe Tarantík, și dumneavoastră, cred, ați telefonat.

Fără să se piardă, Tarantík încuviință:

— I-am telefonat arhitectului Kálecký.

Suda se interesă de ce.

— Zbyněk Číž a avut ideea ca o scenă să se joace în oglindă și voia să discute despre asta cu Kálecký.

— Dar regizorul ce părere a avut?

— Vă referiți la Arnost Glanc? Plecase, urma să-l spunem a doua zi.

— Și Kálecký?

— Nu era acasă...

— Cum asta? Spuneai că a plecat acasă...

Tarantík înălță din umeri.

— Poate că tramvaiul n-a venit, sau...

— Sau ce?

— Sau s-a dus în altă parte.

Kubernát se afla în fața ultimei luminări care mai lumina cu flacăra sa pîlpîitoare sala mare a restaurantului. Fîșii de lumină venind prin ușa întredeschisă a bucătăriei și a barului mai alungau puțin întunericul. Cu tot semiîntunericul ce domnea în sală, Suda descoperi într-un colț un tonomat.

— Ce discuri aveți?

— Doar ultimele șlagăre... *Pygmalion*, *Bunicuțo, învață-mă charleston*, *Mackie Messer*, *Stingeți lampioanele*...

— *Mambo Cucu* l-ați scos?

— Da, l-am scos, dădu din cap Kubernát, dar pe urmă, s-avem iertare, l-am băgat la loc. Doamnei Škáloudová îi place foarte mult placa asta.

— Ați pus-o și ieri?

— Da.

— La ce oră?

— Asta, să-mi fie cu iertare, nu știu... cam înainte de miezul nopții.

— În ce dispoziție se afla Faltys? întrebă Suda.

— Mizerabilă, ca toți ceilalți... Domnul Hák i-a așteptat aproape o oră pînă să vină, dar numai ce-a picat domnul Faltys că s-au luat la ceartă și au plecat. Nici domnul regizor Glanc nu era în apele lui, de cîteva ori și-a pus haina, dar pînă la urmă l-au convins să nu plece.

— Ziceai că Faltys s-a certat cu Hák. Din ce cauză?

— Asta, fie-mi iertat, nu pot să spun... nu știu.

Suda se întoarse atunci spre Tarantík.

— Era de fapt vorba de-o prostie, își dădu cu părerea acesta. Cînd Faltys a adus-o pentru prima oară pe Jindřiška la repetiția după lectură, ca s-o prezinte lui Glanc, ne-a declarat că fata se află sub oblăduirea lui părintească și că nu va permite nimănui să se atingă de ea. De altfel ne suspecta pe toți. Dar mai ales pe Hák. Avea impresia că ar fi ceva între el și fată, dar nu cred că era adevărat...

— De ce rîzi? îl luă Suda din scurt pe chelner.

— În chestia asta, e greu să garantezi pentru domnul Hák, răspunse Kubernát. Știți doar că între cunoscuți i se spune, s-avem iertare, „fluturașul care zboară din floare în floare".

Suda îl puse la punct numaidecît.

— Vorbește invidia din dumneata.

— Invidia? Ferească sfîntul! N-am ce invidia. Femeile îți dau totdeauna de furcă, obiectă Kubernát atotștiutor. E de-ajuns să vă gîndiți la doamna Škáloudová.

— Ce-i cu ea?

— S-a supărat și a plecat.

— De ce?

— Pentru că domnul Faltys nu s-a certat cu domnul Hák din cauza ei, ci pentru cealaltă, mai tînără.

— Faltys a lăsat-o să plece ?

— Da, n-au schimbat nici măcar o vorbă.

Tarantík completă cele spuse de Kubernát cu informații mai precise.

— Am condus-o o bucată de drum, ca s-o calmez. Mi-era teamă că-mi lasă rolul baltă a doua zi, că n-are să vrea să joace cu Faltys, iar asta putea să dea peste cap toată emisiunea. Mi-era grozav de frică, orice punere în scenă originală necesită o grămadă de cheltuieli, nu-i ca transmisia unui spectacol de teatru sau ca o emisiune de două parale.

— Ce s-a întîmplat mai departe ? se adresă Suda din nou lui Kubernát.

— Nimic, răspunse chelnerul. Domnul Faltys nu era în apele lui, bea doar vodcă gruzină, dar tot nu-i ajuta prea mult.

— Cam cît era cînd a făcut plata ?

Kubernát răspunse încurcat :

— Cu iertăciune, dar știți, ieri nici n-a plătit. Și-a adus deodată aminte de ceva și mi-a spus să chem un taxi. Se grăbea... și în graba aia n-a mai fost vorba de plată. A uitat.

Suda se întoarse spre Tarantík :

— Nu mai erai aici ?

— Nu, plecasem cu doamna Škáloudová. Rămăsese doar Zbyněk Číž...

— Dar nu pentru multă vreme. Domnul Číž a plecat curînd după dumneavoastră. L-ați părăsit toți, zise, cu o umbră de reproș în voce, Kubernát. A fost și el puțin de vină, era mai nervos și mai certăreț ca altădată.

— Dumitale îți spune „domnul Frac", nu-i așa ?

— Da.

— În afară de Faltys, îți mai spune cineva așa ?

— Nu. Deocamdată. Vorba asta, să fie cu iertăciune, n-a prins.

— De unde ai chemat taxiul ?

— Din stația din fața Besedei... în piața Malá Strana.

*

Şoferul taxiului dormea, cu gura deschisă şi ceafa sprijinită de spătar. În staţie se afla doar maşina lui. Lui Suda nu-i rămase altceva decît să-l trezească.

— Încotro mergem? întrebă şoferul, clipind somnoros.

— Nicăieri, îl dezamăgi Suda, am venit doar să stăm puţin de vorbă.

Şoferul îşi împinse şapca pe frunte.

— Ce glume proaste-s astea, să trezeşti omul din somn...

— Ai fost de serviciu ieri noapte?

— Nu, lucrăm cu schimbul, răspunse şoferul căscînd zgomotos. O dată ziua, o dată noaptea. Trebuie c-a fost cineva din echipa ailaltă. Probabil Bažant. Sînteţi de la miliţie, nu-i aşa? A fost pesemne Bažant, Jirka Bažant, sau Vejvoda, Machovsky, Korejs ori Medek, da mai degrabă Bažant, ăsta are mai la fiecare drum cîte o încurcătură cu miliţia... A intrat la apă?

Întrebarea rămase fără răspuns.

Suda traversa piaţa goală urmat de Tarantík.

26. *Singura avere mi-e capul...*

Într-una din nişele podului Carol, Suda şi Tarantík stăteau sprijiniţi de balustrada de piatră. Deasupra Vltavei se rostogoleau ceţurile dimineţii. La orizont Vyšehradul prinsese contur pe fondul bolţii cereşti, de pe care întunericul se destrămase. La ora aceea, podul Carol era gol şi pustiu. Suda şi Tarantík se aflau în societatea mută a statuilor de piatră ale sfinţilor. Ei înşişi tăceau.

Tarantík scoase o ţigară şi căută chibriturile prin buzunare. Suda îşi scosese şi el luleaua cu muştiucul ros, dar pe urmă se răzgîndi, o puse la loc în buzunar şi-i ceru lui Tarantík o ţigară.

Acesta fu surprins.

— Credeam că nu fumaţi...

— Nu fumez, încuviinţă Suda cu un zîmbet, dar aici sîntem singuri şi dumneata n-ai să mă trădezi, nu-i aşa?

Trase fumul în piept, cu voluptate. Tăcerea continua.

— La ce vă gîndiți? întrebă după un timp Tarantík.

— Cam cît timp ți-a trebuit s-o consolezi pe Škáloudová după plecarea de la „Mecenaš“ ?

— N-am stat prea mult cu ea. Am condus-o doar pînă la marginea porticului. Vorbea într-una despre bătrînețe, despre cîți ani are și despre sentimentul că tot ce-i mai bun a lăsat în urmă. Apoi, a debitat o teorie destul de ridicolă după care calitatea interpretării actoricești ar fi în legătură cu influența erotică, sexuală, a actriței asupra publicului. Se gîndea la popularitatea Lolobrigidei, a Brigittei Bardot sau a Luciei Bosé. Ea însă, pe cît spunea, se simțea obosită, sleită. Conta precis pe protestele mele, dar n-am avut timp să le formulez. Chiar lîngă cabina telefonică de la capătul porticului stătea, fumînd, Vorlíček, cu spatele sprijinit de perete. Aștepta probabil pe cineva, nu pe noi, desigur.

— A spus că așteaptă pe cineva?

— Nu. Ne-am oprit lîngă el și doamna Škáloudová a făcut deodată semn unui taxi care tocmai trecea pe lîngă noi și s-a urcat în el. Era gol și fără îndoială altul decît cel care l-a luat pe Faltys. Am mai sporovăit cîtva timp cu Vorlíček despre teatru, despre scena Semaforului și Balustradei, l-am condus pe urmă pînă la stația Kárlovy lázne și el a plecat.

La celelalte întrebări ale lui Suda, Tarantík răspunse că locuiește în cartierul Vinohrady, iar Vorlíček în Podolí, pe undeva pe lîngă Ștrandul galben. După plecarea lui Vorlíček, s-a dus pe jos acasă, nu-i era somn, era și puțin agitat în ajunul premierei din ziua următoare, iar acasă oricum nu-l aștepta nimeni. Ducea o viață de holtei, nu dintotdeauna, bineînțeles, dar de multă vreme, încît s-a obișnuit cu asta. Vorlíček îi spusese că în cursul după amiezii își condusese soția la maternitate.

— Așa că amîndoi așteptam ceva de la ziua următoare: eu premiera, el un băiat. Pe fața lui Tarantík se ivi un zîmbet abia perceptibil: Și ca să vedeți, în balamucul de azi am uitat să-l întreb dacă i-a născut nevasta.

— Ai vorbit azi cu el?

— Nu, am vrut să spun că nu i-am telefonat, am numărul lui, dacă doriți...

Suda însă n-avea nevoie de numărul de telefon. Continuă să-i pună lui Tarantík întrebări referitoare la viața

sa particulară. Era destul de banală. Soția îl părăsise cu ani în urmă. Din cele spuse de el, femeia îi reproșase că avea prea puțin spirit practic și nu reușea să cîștige destui bani, ca alții. Asta fusese pe vremea cînd plecase de la ziar. Acum scrie din cînd în cînd și recenzii la cărți sau la premiere teatrale, dar de fapt lucrează la Editura tehnică pe un post de corector. Opt ore pe zi citește coloanele a tot felul de broșuri de instructaj, corectînd greșelile de dactilografie sau pe cele din șpalturi. Munca e liniștită, chiar prea liniștită și monotonă, bună mai curînd pentru un profesor pensionar decît pentru un om cu ambiții în viață. A încercat să-și facă un drum scriind povestiri, dar fără prea mare succes. E adevărat că i-au publicat una în suplimentul de duminică al revistei *Zemědělské noviny*, ba una chiar în revista *Plamen*, dar, după spusele sale, i le-au ales pe cele mai slabe. A încercat și cu traducerile, pentru că știe binișor franțuzește, dar și de astă dată a avut ghinion. A început să-l traducă pe Sartre și Camus cînd moda lor trecuse, încetînd de a mai fi editați, cel puțin în Cehoslovacia. Pentru televiziune a scris întîi o scenetă de zece minute la un spectacol de estradă. Era o satiră la adresa culturii occidentale. Îl inspirase o notiță din ziare care relata despre faptul că, într-un varieteu parizian, un oarecare domn Klein picta în fiecare seară cîte un tablou. În ritmul unei melodii de jaz, imprima contururile unei fete goale, pictate în prealabil cu verde, portocaliu și roșu, pe un cearșaf întins, vînzînd apoi pînzele cu jumătate milion de franci fiecare.

— Iar mie, pentru sceneta aceea, mi-au dat patru sutare. Dracu să-i ia, banii nu sînt totul. Tarantík își întări cu un gest vorbele. De atunci, Vorlíček s-a gîndit mereu la mine. În mare parte, scenariul de ieri pentru televiziune, i se datorește lui, de fapt, m-a silit să-l scriu... și astfel a făcut din mine un autor de romane polițiste.

— Vei rămîne fidel genului?

— Cred că da, n-am știut pînă acum că am talent pentru construirea matematică a conflictului. Iar faptul că nu trebuie să mă limitez la descrierea fidelă a realității îmi convine. Nu știu însă dacă voi găsi înțelegere și la altcineva, în afară de Vorlíček.

— Să nu înceapă acum actorii să se teamă de a mai juca în piesele dumitale, zîmbi Suda.

— Credeţi asta? îi scăpă fără voie lui Tarantík. Pe urmă însă îşi dădu seama că a fost doar o glumă şi mormăi mai mult pentru sine: Ar trebui să-l descoperim. Mă refer la asasin...

— Mă surprinde la el, continuă serios Suda, faptul că este la curent cu atîtea amănunte din viaţa lui Faltys. Fie că le-a cunoscut direct, fie că le-a imaginat cu o certitudine aproape absolută. Ştie de obiceiul bolnăvicios al lui Faltys de a cita din Hamlet şi Ibsen... ştie că Faltys îi spune „Frac" chelnerului de la bodega „La Mecenaš"... Ştie cînd Faltys e acasă şi cînd nu e... trebuie să fie cineva din imediata sa apropiere...

Tarantík era însă de altă părere.

— Cînd cincisprezece oameni muncesc împreună două luni, zi de zi, ajung să se cunoască ca pe propriile buzunare... Eu nu m-aş limita doar la arhitectul Kálecký, deşi acesta putea cu siguranţă să afle multe lucruri chiar de la doamna Faltys.

— Nu m-am gîndit acum la Kálecký... remarcă Suda.

— Pe Faltys îl cunoşteau destul de bine şi Číž, şi Škáloudová... şi bineînţeles Ajm. Pe el însă l-aş şterge de pe listă. Tarantík se opri brusc. De fapt, cum vă explicaţi invitaţia aceea telefonică la Faltys acasă?

— Nu ştiu. Invitaţia a avut loc în împrejurări cu totul neverosimile, destul de confuze. Cu atît mai mult cu cît Faltys n-a venit la întîlnirea fixată cu Ajm. Probabil nici nu ştia despre ea.

— Poate că aveţi dreptate, aprobă după o clipă de gîndire Tarantík. Cine ne garantează că Ajm a fost cu adevărat chemat la telefon? Nu cumva n-a fost decît un pretext ca să ajungă la Faltys acasă şi să aşeze plicul peste scenariu? A venit la o oră cînd putea să-şi închipuie că Faltys se află la repetiţia generală sau măcar în drum spre studio.

Suda îl privi mirat.

— Credeam că nu-l suspectezi pe Ajm.

Tarantík aruncă restul ţigării în apă.

— Cu cît vorbiţi mai mult despre asta, cu atît mă îngrozesc mai tare, văzînd ce gînduri îmi trec prin minte. Ajm

s-a imaginat de atîtea ori în rolurile jucate de Faltys, încît, într-o clipă de slăbiciune, dorința s-ar fi putut transforma în realitate.

Tarantík îl privi pe Suda drept în ochi.

— Îmi pare rău că o spun, probabil nu-i frumos din partea mea ca prieten, dar ar fi și mai rău să am îndoieli și să nu le rostesc cu glas tare. Nu-i un gest camaraderesc, știu...

— Pierzi în felul ăsta un prieten..., zise Suda și nu glumea.

— Nu am mulți, de fapt aproape nici unul, remarcă Tarantík și continuă cu amărăciune, cînd voi pleca de aici, n-o să mă regrete nimeni, mai curînd unii or să respire ușurați.

— Ajm e și el un solitar, nu ?

Tarantík recunoscu că bănuielile lui Suda în privința lui Ajm sînt justificate și de înțeles. Motivul lui Ajm părea mai profund și mai personal decît motivele celorlalți suspectați. Legăturile sentimentale dintre Kálecký și soția lui Faltys, gelozia Irenei Škáloudová, socotelile neîncheiate cu Hák, răzbunarea lui Zbyněk Číž, potlogăriile machiorului Roch și alte cîteva motive mai mici și mai meschine îi creaseră aceeași impresie și lui Suda: miroseau a naftalină și banal. Tarantík obiectă că nici viața nu e scutită de banal, dar fu de acord cu el că era vorba de motive inactuale, tradiționale și mult prea obișnuite. Atît de obișnuite încît veneau de-a dreptul în conflict cu modul deosebit, original în care se săvîrșise crima. În afară de Ajm, la nici unul din ceilalți nu puteai descoperi motivul pentru care fusese nevoie să comită crima în studioul de televiziune și să facă în felul acesta din ea o afacere publică, cu două milioane de telespectatori ca martori. Tarantík se îndoia însă că a fost ceva intenționat, ci socotea că mai curînd e o întîmplare, un anumit concurs de împrejurări, pe care asasinul le-a speculat. Suda mai obiectă că, pentru Vilém Ajm, televiziunea putea să aibă și ea o semnificație precisă. Căci dacă a încercat prin scrisoarea de adio să creeze aparențele unei sinucideri, apoi și momentul în care Faltys și-ar fi pus capăt zilelor a fost ales conform propriei sale concepții : moartea unui actor trebuie să fie însoțită de aplauze și celebritate. În felul acesta își imagina probabil Ajm și propriul său sfîr-

șit. Întrebat de Suda ce părere are despre asta, Tarantík se mulțumi să zîmbească evaziv.

— Am impresia că teoria aceasta, pusă pe hîrtie, s-ar bucura de succes printre cititori. Nu zău, fără glumă, nu vi se pare prea fantastică? Prea de efect? Adică prea ostentativă pentru condițiile de viață de la noi? Dacă privesc afacerea asta cu ochii unui autor de romane polițiste, atunci aș zice că din ea s-ar putea scoate o lucrare senzațională. Oriunde în altă parte, din asemenea romane s-ar putea scoate o grămadă de bani, numai la noi nu. Nu zău, fără glumă, la noi orice secretar literar ar omorî-o prin cunoscuta teză a caracterelor tipice.

Suda zîmbi:

— Și pe bună dreptate...

— Da, pe bună dreptate. Tarantík zîmbi și el, dar adăugă cu regret: De aceea sînt atît de puține romane polițiste bune.

— Știi că aș prefera să am grijile dumitale? zise necăjit Suda, și-și vîrî din nou între dinți capătul ros al pipei.

— Orice meserie își are un pro și un contra. Nu poți alege. Eu am avut totdeauna o deviză: capul mi-e singura avere. Și mi-a fost de folos... chiar dacă niciodată n-am avut mai mult decît capul ăsta, își dădu drumul la vorbă Tarantík. Dar aveți dreptate, și eu aș prefera ca, din ceea ce povestim aici, să scriu un roman polițist decît să trebuiască să pun cap la cap adevărul, așa cum faceți dumneavoastră.

Suda tăcea, ascultînd cu interes reflecțiile lui Tarantík.

— În literatură ai întotdeauna mai puține posibilități decît în viață...

— Nu înțeleg la ce te referi...

— O să mă abat acum probabil de la linia oficială, dar am să vă spun cum privesc eu lucrurile. Ce nu e sută în sută pe linie, poți să arunci liniștit la gunoi. Nu-i vorba aici de talent. Credeți-mă, o spun fără glumă, dacă aș vrea cu orice preț să fiu editat, aș scoate o poveste cu diversioniști, ceva de spionaj sau o afacere cu chiaburi. Aș putea să scriu la nesfîrșit, pe bandă rulantă, o dată cu picățele albe, altă dată cu picățele albastre. În ultima vreme au început să fie la modă asasinatele care ascund un trecut de colaboraționist din timpul ocupației sau furturi din proprietatea statului. În nouăzeci la sută din cazuri nu e vorba de cărți polițiste în forma lor clasică, ci de variațiuni pe tema unor cronici

judiciare, sau de transpunerea unor dosare de cadre în tiparul unui roman.

Tarantík stătea rezemat de parapetul de piatră al podului. În apropierea buştenilor de protecţie, care înconjurau stîlpii de susţinere ai podului, era legată o barcă ; în ea se afla un pescar cu manta neagră de cauciuc şi cu glugă. Stătea complet nemişcat, cu atenţia concentrată la cele trei undiţe.

Tarantík repetă, la adresa lui, cele spuse mai înainte de Suda :

— Ştiţi, aş vrea să am grijile lui !

Pescarul habar n-avea că-l privesc şi că vorbesc despre el. Şedea nemişcat în barcă, cu privirea aţintită pe suprafaţa apei.

Începea o dimineaţă şi o viaţă nouă pe rîu şi în Praga.

*

27. *Lumea a auzit despre noi*

În ediţia de duminică a ziarelor pragheze, apăruse o notiţă de opt rînduri, absolut la fel în toate, diversele redacţii preluînd probabil ştirea de la agenţia CTK.

MOARTEA TRAGICĂ A UNUI ACTOR IUBIT

În timpul transmisiunii din studio a piesei poliţiste scrise pentru televiziune *O istorie cu cinci asasini* de Petr Tarantík, s-a întîmplat un accident inexplicabil a cărui victimă a fost actorul de teatru şi film Jan Faltys, o personalitate cunoscută a vieţii noastre culturale. Se presupune că ar fi vorba de o crimă. Organele miliţiei continuă anchetarea cazului.

Tarantík avea sentimentul că, din pietate şi respect faţă de o personalitate atît de marcantă cum fusese Jan Faltys în cultura cehă, ar fi trebuit să se acorde un spaţiu mai larg şi o atenţie mai mare acestei ştiri.

Scurta notiță, tipărită cu petit într-un spațiu strîmt de pe pagina a treia a ziarelor, putea fi foarte ușor trecută cu vederea, ba, chiar și cei care ar fi citit-o ar fi uitat de ea pînă a doua zi. În ziarele occidentale s-ar fi scos din asta un articol pe cîteva coloane, în prima pagină, cu un titlu cu litere groase cît degetul și cu cîteva fotografii luate la iuțeală.

František nu era sigur dacă Tarantík regretă că nu s-a dat o asemenea amploare cazului, sau dacă, dimpotrivă, e bucuros. De aceea îi scruta fața.

— Cred că o să aveți parte și de așa ceva...

— Cum asta ? Pe fața lui Tarantík apăru o expresie de uimire.

— În emisiunea de azi-dimineață postul de radio Luxemburg a prezentat cazul ca pe o afacere politică. Prin aluzii obscure a încercat să critice situația culturală de la noi. Pe scurt, s-au ocupat de asta și posturile Stuttgart și Berna. S-ar putea ca mîine toate ziarele europene să scrie despre Faltys și despre piesa dumitale.

Tarantík se apucă cu mîinile de cap.

— Vai de mine, numai asta îmi lipsea ! Dădea impresia că nu se preface și că vestea l-a speriat cu adevărat. M-a urmărit mereu ghinionul, orice-am întreprins nu mi-a reușit, pînă și de data asta cu televiziunea. Urma să pună capăt seriei ghinioanelor. Ei, n-a fost să fie... oftă din adînc și adăugă cu amărăciune : Frumoasă premieră, n-am ce zice !

Ceilalți tăcură, așa încît Tarantík continuă zîmbind amar :

— Nici măcar n-au transmis-o pînă la capăt. Cînd se lipește ghinionul de om, apoi se ține scai... Chestia cu străinătatea însă nu mi-o puteți pune în cîrcă !...

František își păstră aerul sever.

— O anumită vină ai și dumneata.

— Ce fel de vină ?

— Ai anunțat lumii întregi de pe micul ecran ce s-a întîmplat aici. Prin asta, ai făcut reclamă cazului.

— Da, aveți dreptate... Tarantík plecă stînjenit capul : Nici nu-mi dau seama cum... fără glumă, azi e mai bine să nu vorbești nimic...

František citi pe fața lui că, în momentul acela, încerca să-și imagineze toate consecințele ce le va avea fapta sa, văzîndu-le bineînțeles în culori și mai negre.

La plecare, Suda îl bătu pe umăr pentru a-l liniști puțin, dar asta nu-i ajută prea mult.

František era de părere că în atitudinea față de viață a lui Tarantík se făcea simțită nu numai o tainică și permanentă neîncredere în oameni, dar și o anumită resemnare și împăcare cu faptul că oamenii rămîn de obicei indiferenți în fața nefericirii semenilor. Probabil că cineva, demult, se făcuse vinovat față de el, nedreptățindu-l, și că în sufletul lui rămăsese o rană dureroasă și o continuă teamă ca totul să nu se repete iarăși! Această neîncredere și suspiciune îi provocase probabil și sentimentul de singurătate. Tarantík și Ajm aveau multe puncte comune, dar ceea ce îi unea, mai ales, era neîncrederea în dreptatea omenească.

František mai avea o veste importantă pentru Suda, dar nu vrusese să vorbească față de Tarantík. Văzuse cu neplăcere cum Suda îl invitase pe Tarantík să viziteze împreună bodega „La Mecenaš", vizită care putea aduce o răsturnare totală a cursului anchetei. Asta însă nu se întîmplase. Răsturnarea necesară o provocase informația lui František privitoare la Roch și, prin consecințele sale, și la Vilém Ajm. Aceasta reieși însă abia mai tîrziu, cînd Suda analiză faptele cu obișnuita sa meticulozitate și precizie logică.

František însă, înainte de a spune esențialul, anunță laconic că Roch a recunoscut.

Suda primi știrea cu un calm surprinzător. Nu părea că vestea ar fi produs asupra lui o impresie deosebită, prevăzînd probabil completarea pe care František o lăsase la urmă.

Totul pornise de la dorința lui Faltys de a face rost de o „Simca". Roch îi promisese să-l servească. Avea anumite cunoștințe, dar cerea un acont.

Primise zece mii de coroane, dar pînă la urmă nu i-a procurat mașina. Trebuia să înapoieze banii, și nu-i avea momentan la îndemînă. Amărîta aceea de cabană costase mai mult decît își planificase el. Ce-i drept, se certase puțin cu Faltys în legătură cu data la care îi va putea restitui banii, dar în rest n-aveau nimic unul împotriva altuia. Spusese probabil adevărul, și cu asta ancheta intră pe o li-

nic moartă. Așa se explica și tăcerea de mai înainte a lui Roch. Moartea lui Faltys era binevenită pentru el, spera să-i rămînă banii pe care nu-i înapoiase lui Faltys, de aceea tăcuse și negase totul.

În declarația lui Roch se mai aflau însă alte două amănunte interesante. Ambele se refereau la vizita făcută cu o zi înainte la Faltys acasă. După ce-și luase cartea, Roch se întîlnise pe scări cu arhitectul Kálecký. Mai precis, aproape că se întîlnise, deoarece avusese impresia că întîlnirea nu i-ar fi produs lui Kálecký o deosebită plăcere și de aceea preferase, după cum declara Roch, să se eschiveze, ascunzîndu-se după un cot al coridorului. Suda confirmă că în imobilul respectiv există asemenea coridoare. Fiecare etaj are forma unei potcoave simetrice și locuința lui Faltys se află în aripa stîngă, la etajul al doilea. După spusele lui Roch, Kálecký, după ce s-a despărțit de ceilalți, nu plecase cu tramvaiul acasă, ci se întorsese la doamna Faltys. Suda remarcă atunci că s-ar fi putut întoarce pentru a așeza în liniște falsa scrisoare de adio pe masă. František se aștepta la ideea aceasta ; îi trecuse și lui prin minte la început, dar acum clătină negativ capul și abia după aceea îi aduse la cunoștință și restul de amănunte, lăsate pentru la sfîrșit.

— Nu. Arhitectul Kálecký nu s-a întors ca să aducă scrisoarea.

— De ce crezi că nu ?

— Pentru că, la ora aceea, plicul se afla pe masă. František vorbea cu un calm simulat, dar amîndoi știau ce greutate are această afirmație. Suda îl chemă din nou pe Roch, pentru a auzi totul din gura lui.

— Da, l-am văzut pe masă, confirmă Roch, adică nu imediat, se înțelege, un plic alb pe o copertă albă nu se vede. Întîi m-am dus să caut cartea. Trebuia s-o găsesc în partea dinspre fereastră a bibliotecii, dar n-am dat de ea în grămada aia de cărți, se înțelege ! M-am gîndit că poate Faltys a scos cartea din raft și a pus-o pe masă, dar acolo se afla doar *Peer Gynt*, scenariul și un plic.

— Te-ai uitat să vezi ce-i în el ?

— În plic ? Nu. De ce ? Iar vreți să mă prindeți în vreo cursă, nu-i așa ?

Suda nu-l prea crezu.

— La început ți-a împrumutat banii pe care nu i-ai înapoiat. Mă îndoiesc că ți-ar mai fi împrumutat ceva în astfel de împrejurări...

Roch însă explică cum a fost. Se înțelesese cu Faltys să-i aducă cele zece mii sîmbătă. De aceea, venise să ia cartea încă de vineri. Știa că în ziua următoare tot n-are să-i poată înapoia, așa că o să ajungă la un conflict cu Faltys. Mai mult nu izbutiră să afle de la el.

— Ajm a scăpat de bănuială, zise Suda după plecarea lui Roch.

František i se alătură :

— De altfel și Roch, nu ?

Se părea că așa este. Mai ales acum, după știrile emise de postul de radio Luxemburg, se impunea din ce în ce mai mult un mobil politic, dorința de scandal, care ar fi adus prejudicii prestigiului orînduirii sociale din Cehoslovacia. Dacă Jan Faltys ar fi fost o personalitate exclusiv publică, asasinarea lui în timpul emisiunii de televiziune ar fi putut fi considerată ca un act de reclamă pentru un atentat politic. Publicul însă nu vedea în asasinarea lui Jan Faltys moartea unui om cu anumite vederi politice, ci în primul rînd moartea unui celebru și cunoscut actor, ale cărui vederi politice nu le cunoștea și la drept vorbind nici nu-l interesau. Materialele adunate de plutonierul Halík nu ofereau prea multe date concrete. Faltys nu era membru de partid și nici nu era angrenat în viața politică. Aceeași atitudine pasivă o avusese și mai înainte. Evenimentele din februarie și anul 1948 avuseseră importanță pentru Faltys numai pentru că în perioada respectivă a reușit să dea viață în chip magistral personajului Vocilka din piesa *Cimpoierul din Strakonice*, creație care îl situase printre actorii cehi de frunte. Începînd de atunci, criticii dramatici se exprimaseră totdeauna elogios despre toate rolurile și personajele interpretate de el. La fel de nedefinită a fost și atitudinea sa față de alte evenimente importante, care avuseseră loc la anumite intervale de timp în viața politică internațională. Și în acele cazuri îl preocupase mai mult cum să aprofundeze mai temeinic rolul lui Cyrano de Bergerac, *Mizantropul* lui Molière sau Trigorin din *Pescărușul* lui Cehov. Dintre evenimentele din ultima vreme, trebuie reținută participarea sa la masa rotundă inițiată de Radiodifuziunea cehoslovacă, cu concursul unor personalități mar-

cante, avînd ca temă dezvoltarea astronauticii și cercetării spațiului cosmic. În cadrul acestei discuții, Jan Faltys se exprimase elogios la adresa cuceririlor științei sovietice și a faptei eroice a maiorului Gagarin. Acest lucru nu trebuia însă supraevaluat, deoarece Faltys nu făcuse decît să împărtășească entuziasmul și admirația unanimă, necontestată de nimeni. De asemenea, nu se putea ști dacă fusese vorba doar de un caz izolat sau de manifestarea unui interes permanent față de problemele politice și sociale de atunci; participarea sa, ca membru al delegației cehe, la festivalul Shakespeare de la Edinburgh ar fi putut oferi indicii mai precise, deoarece acolo se presupune că ar fi trebuit să răspundă la întrebările ziariștilor din Occident și să-și formuleze astfel mai precis punctul de vedere față de activitatea politică internațională.

František era din ce în ce mai convins că pe undeva pe aici trebuia căutat mobilul crimei și că din acest punct de vedere trebuiau cîntărite din nou toate împrejurările și persoanele suspecte.

Opinia lui Suda era mai curînd contrarie. Nu-i plăceau răsturnările spectaculoase în activitatea pe care o ducea și nu considera util să renunți complet la unele concluzii elaborate minuțios și care concordau între ele, confirmîndu-și astfel reciproc valabilitatea.

Îi povesti lui František un caz din activitatea lui. Se descoperise cîndva, în tramvai, un cufăr în care se afla un cap de bărbat și un bilet pe care era scris: Moarte comuniștilor! În cel asasinat recunoscură pe șeful serviciului de la spațiul locativ al Sfatului Popular Praga-Nusle. Soția mortului declară plîngînd că soțul avusese tot felul de dificultăți cu rezolvarea problemei locuințelor, pentru că în raionul lor nu fusese planificată nici o construcție de locuințe, iar oamenii, bineînțeles, nu voiau să se împace cu această situație. Direcția cercetărilor părea deci foarte precisă, asta însă doar în aparență. Pînă la urmă s-a descoperit că-l omorîse chiar soția din gelozie și de frica divorțului.

Se întîmplă uneori ca asasinul, în dorința lui de a șterge urmele, să abată atenția anchetatorilor de la motivul său personal și s-o îndrepte asupra unor mobiluri politice sau de clasă, care par totdeauna și fiecăruia foarte actuale și plauzibile.

La o astfel de anagramă s-a ajuns în vremea înființării gospodăriilor agricole colective într-un sat din regiunea Benešov. Într-o șură s-a descoperit cadavrul unui om spînzurat. Tatăl mortului a învinuit pe reprezentanții Sfatului Popular local și ai organizației de partid sătești. Dat fiind că în sat domnea de mai multă vreme o atmosferă încordată, propice conflictelor, acuzația a părut întemeiată. În realitate, era într-adevăr vorba de gospodăria colectivă, dar restul era o născocire. Cam cu doi ani în urmă, tînărul Kroupa preluase de la tatăl său conducerea casei și a gospodăriei. Acum, se hotărîse să intre cu partea sa în colectivă ; dar bătrînul, fost proprietar, nu i-a dat voie. Ajunseseră la ceartă și tatăl, furios, își lovise fiul cu un lanț, provocîndu-i moartea. Încercase apoi să-și ascundă crima, prezentînd-o ca pe o sinucidere. N-a mai putut însă nega atunci cînd expertiza medicală a constatat că decesul s-a datorat loviturii. Asta i-a dovedit completa lui vinovăție.

Suda ar mai fi putut continua cu enumerarea altor cazuri întîlnite în activitatea sa, dar nu mai era necesar. František recunoscu că ambele cazuri se puteau potrivi și cu cazul Jan Faltys. Asasinul făcuse poate uz de tehnica de platou în fața a două milioane de martori, pentru simplul și unicul motiv de a face din asta un paravan care trebuia să ascundă adevăratul motiv al crimei. Putea fi folosit la fel și de Ajm, și de Robert Roch, și de Irena Škáloudová, fie că era vorba de bani, de gelozie sau invidie.

— Nu știu dacă nu cumva îl supraapreciem pe asasinul nostru, își exprimă František îndoiala.

Suda însă nu zîmbi.

— Mai rău ar fi dacă l-am subaprecia.

28. *Vioară á doua*

Arhitectul Cyril Kálecký nu se arătă surprins cînd îl chemară a doua oară la interogatoriu. Era firesc ca anchetatorii să nu-i dea pace, mai ales ținînd seama de relațiile sale cu doamna Faltys.

Prima întrebare a lui Suda se referi chiar la asta.

— Spuneți-ne ce știți sau ce credeți despre doamna Faltys...

Kálecký oferi din nou celor de faţă un pachet de ţigări străine, servindu-se primul. Nu se prea grăbea cu răspunsul.

— Doamna Faltys este una din cele mai inteligente femei pe care le-am cunoscut vreodată, nu-mi amintesc nici una cu care s-o pot compara în această privinţă... şi nu mă pot plînge că aş fi lipsit de experienţă în domeniul ăsta. Faltys trebuia s-o lase să facă teatru. Azi ar fi fost cea mai mare tragediană a noastră. Nu avem prea multe, exceptînd să zicem pe Medrická sau Vásová. Nimeni n-ar trebui să plătească pentru dragostea lui... iar căsătoria e o prostie, dacă nu se întîlnesc doi oameni care să aibă concepţii cu adevărat moderne asupra vieţii afective.

Suda îl întrerupse cu o întrebare :

— Atunci de ce nu s-au despărţit ?

Kálecký răspunse imediat :

— Cred că, în pofida tuturor prostiilor de care Faltys s-a făcut vinovat în faţa soţiei sale, o iubea ; chiar dacă pare ciudat, ţinea la ea în felul său. Puţin cam rece.

— Spuneţi că n-a lăsat-o să facă teatru... De ce ? În cazul Irenei Škáloudová nu i-a păsat. Iar după afirmaţia dumitale, aceasta este mai puţin talentată decît doamna Faltys...

Kálecký înclină din cap :

— Poate tocmai de-aia.

Nici Suda, nici František nu erau lămuriţi, se citea pe feţele lor.

Şi Kálecký fu nevoit să le explice mai pe larg.

— Ar fi putut ajunge foarte uşor în situaţia neplăcută de a fi soţul unei femei celebre. Firea lui nu s-ar fi împăcat cu aşa ceva, ar fi fost în stare de orice, numai de un singur lucru nu : să trăiască în umbra cuiva. Nu ştiu dacă mă înţelegeţi... Din partea Irenei Škáloudová, vă rog să mă scuzaţi, nu-l ameninţa o asemenea primejdie.

— Dar în ce te priveşte pe dumneata ?

— Pe mine ? Dar eu nu fac teatru...

— Nu e vorba de teatru, replică sec Suda.

— Atunci despre ce ?

— Mă refer la dumneata şi la doamna Faltys...

Kálecký zîmbi forţat.

— Poate că am să vă par un prost, dar... doamna Faltys nu-i un tip de femeie obişnuit. În faţa ei nu-ţi vine să vorbeşti de pat.

Zîmbiră ușor toți trei, închipuindu-și poate că astfel vor trece mai ușor peste hopul de care se poticnise discuția lor.

— Cu Faltys erați însă în relații bune...

František aștepta încordat răspunsul lui Kálecký. Se părea că acesta hotărîse să fie sincer.

— Nu prea... mă călca pe nervi, numai că ăsta-i un fapt secundar, nu vreau să-l bîrfesc. Era un om harnic și cinstit. Muncea pe brînci, un tipicar care cunoștea meseria... Știți, în jurul platourilor de filmare, ca de altfel în toate domeniile culturii, dau tîrcoale tot felul de trepăduși și chibiți... toată viața așteaptă un prilej să se căpătuiască, fiecare dă cu gura ca un primar : că o să facă și că o să dreagă dacă... dar la acest dacă se și limitează totul. Numai că arta cere și muncă, fără asta nu se naște nici un talent ! Faltys a dat teatrului totul, zi de zi, cîte douăzeci și patru de ore, toată viața lui... Iar Hana, vreau să spun doamna Faltys, a avut desigur doar de suferit din cauza asta...

Suda revenea mereu, cu o perseverență încăpățînată, la aceeași întrebare. Lui František i se părea chiar că exagerează puțin.

— Ați plecat într-adevăr ultimul vineri de la Faltys ? întrebă Suda. Știu că e pentru a doua oară cînd vă pun această întrebare, dar vă rog să-mi răspundeți.

— Da, din cauza mănușilor, după cum știți...

— Și nu cumva pe coperta scenariului se afla un plic ?

Fără să stea pe gînduri Kálecký ridică din umeri :

— Nu știu, nu-mi era gîndul la asta. Eram grăbit, și mă interesa în primul rînd să-mi găsesc mănușile. Nu știu nimic despre nici un plic.

Suda își repetă întrebarea, cu vocea deodată severă :

— Mă refer la plicul cu scrisoarea de adio. Cel pe care l-a găsit doamna Faltys.

— Da, mi-a vorbit de el.

— Cînd ?

— La telefon, cînd am sunat-o să-i spun ce s-a întîmplat.

— Personal însă nu l-ați văzut ?

— Nu. Mi se întîmplă deseori cînd mă gîndesc la altceva...

— Și la ce vă gîndeați, ducîndu-vă să vă luați mănușile ?

— În cursul serii se discutase despre o variantă cu oglinda.

Fusese ideea lui Zbynek Číž, dar nu însemna de fapt mare lucru, era doar un simplu artificiu pentru crearea atmosferei... o extravaganță scenografică...

— Am crezut că... începu Suda, dar se opri brusc. După declarația lui Tarantík, încercaseră să convină asupra acestui amănunt cu Kálecký prin telefon, de la bodega „La Mecenaš". Era însă mai bine să confrunte ambele declarații cu cea a lui Číž.

— Nu v-ați dus cu ceilalți la bodegă, nu-i așa ? Ați plecat cu tramvaiul...

— Acasă.

— La ce oră ați sosit ?

— Vreți ora precisă ?

— Da.

František știa unde vrea să ajungă Suda prin această precizare, dar nu se amestecă în interogatoriu, așteptînd doar cu înfrigurare clipa în care Kálecký se va vedea strîns cu ușa.

— Stați, să fac o socoteală. Kálecký încetinise ritmul răspunsurilor și devenise mai atent, concentrîndu-se acum asupra fiecărui cuvînt pe care îl rostea. Puțin după ora zece, să zicem la zece și un sfert, am plecat de la Faltys, am așteptat la tramvai, drumul cu tramvaiul pînă la Vršovice durează douăzeci și cinci de minute, de la stație pînă acasă trei minute, asta înseamnă că înainte de ora unsprezece, cel mai tîrziu la unsprezece, am fost acasă.

— Nu v-ați uitat însă la ceas...

— Nu.

— Locuiți singur ?

— Da.

— Prin urmare cele spuse de dumneavoastră nu pot fi confirmate de nimeni ?

— Nu.

— Unde țineți telefonul ?

— Lîngă studio, pe noptieră. Cer să fiu trezit de centrală în fiecare dimineață, la ora opt și jumătate.

— Ce-ați făcut după ce ați sosit acasă ?

— Ce să fac ? M-am culcat.

— Imediat ? Să repetăm toate detaliile din clipa în care ați trecut pragul.

Kálecký continuă să nu-și dea seama ce cursă i se întinde, așa că zîmbea disprețuitor.

— Am aprins veioza. M-am dezbrăcat, am o pijama vărgată, m-am culcat, cred că pe partea dreaptă, da, pe dreapta... și am dat drumul la radio.

— La radio ?

— Da. Luxemburg... sau nu-i permis ? Am uitat ceva, mai înainte am fost la baie să mă spăl pe dinți. Vreți să știți ce pastă folosesc ?

— Nu. Altceva.

— N-aveți decît să mă întrebați...

— Mulțumesc, înclină Suda bărbia și profită în adevăr de invitație. Puțin înainte de miezul nopții v-a telefonat cineva... dormeați în momentul acela ?

— Da.

— Și nu v-ați trezit ?

— Nu.

— Ciudat, doar sînteți obișnuit să vă treziți cînd sună telefonul ?

— Da, dar e posibil să fi fost prost informați. Mă îndoiesc că m-ar fi căutat cineva și nici nu înțeleg de ce...

— Mai este însă o posibilitate...

— Care ?

— Poate că nu erați acasă.

Urmă o tăcere lungă. Arhitectul Kálecký scoase o altă țigară din pachetul de pe masă.

— Aveți dreptate... spuse apoi, dar și eu am. Totul corespunde, doar în privința orei există un decalaj. Să mutăm deci acțiunea cu o oră mai tîrziu. Am umblat pe străzi. Mă durea capul.

— Vineri seara a plouat...

— Da, îmi place să merg prin ploaie.

— Cred că ne pierdem timpul de pomană, zîmbi Suda. Adevărul nu-i nici unul, nici celălalt, și dumneata o știi. N-ai fost acasă și n-ai fost nici afară în ploaie.

Kálecký își dădu seama că țigara pe care o ținea între buze i se stinsese. O aruncă în scrumieră, luă alta și și-o aprinse.

— Prin urmare, v-a spus totul ?

— Cine ?

— Hana, adică doamna Faltys, deși nu pricep...

— Ce anume ?

— Ne-am înțeles că nu vorbim despre asta...

— ...despre faptul că ați vizitat-o ieri ?

— Da.

— De ce? întrebă mirat František. Doar nu era pentru prima oară. N-aţi făcut niciodată un secret din asta. Nici chiar în faţa lui Faltys. Era vorba doar de vizite amicale, nu? Cel puţin din spusele dumneavoastră.

— Da, după spusele mele şi conform adevărului, se arătă de acord Kálecký.

— Atunci de ce v-aţi vorbit să treceţi sub tăcere întîlnirea aceasta?

— Am hotărît ulterior, după cele întîmplate la televiziune. Hana a vrut aşa.

— De ce? Doar dînsa n-a fost în studio, n-are nevoie de un alibi...

— Nu-i vorba de un alibi, ci mai degrabă de bîrfelile oamenilor. Hana e convinsă că a fost o sinucidere şi întîlnirea noastră ar fi putut arunca o altă lumină asupra cauzelor morţii lui Faltys. Se simte vinovată şi se teme de oameni.

— Ceva însă nu-i clar, obiectă Suda, dacă la plecarea dumitale, la prima plecare împreună cu ceilalţi, plicul nu se afla pe masă, în acest caz nu putea să-l pună nimeni altcineva decît... dumneata, doamna Faltys sau Vilém Ajm, care a venit a doua zi dimineaţa.

— Nu ştiu... v-am mai spus înainte că nu ştiu, dar dacă l-a pus cineva acolo, atunci Ajm a fost acela! În biroul lui Faltys n-am mai intrat, iar Hana nu l-a aşezat ea, mi-ar fi spus. Kálecký se opri brusc. Nu cumva o suspectaţi?

— Şi dacă ar fi aşa?

— E un nonsens. În clipa în care s-a petrecut crima era acasă.

František interveni în interogatoriu:

— Puteau fi doi făptaşi. Unul acasă şi altul în studio.

— Cel de-al doilea fiind eu, nu-i aşa? izbucni iritat Kálecký. Rareori îşi pierdea cumpătul şi atunci cînd i se întîmpla, părea suspect. De ce? Ce-aş fi avut de cîştigat? Căsătoria cu văduva? Cine ştie dacă aş fi avut şansa asta, poate că aş fi făcut-o, numai că n-aş fi avut nici o şansă. Cu Faltys nu puteai să concurezi în nici o privinţă. Ajm era vioara a doua la teatru, iar eu în viaţa particulară. Am fost amîndoi în aceeaşi situaţie. Faltys a fost totdeauna vioara întîi... Dar staţi niţel — păru că-şi aminteşte deodată ceva — încă înainte de a veni a doua oară, pare-mi-se, l-a căutat cineva

·e Faltys, cineva de la studio, pentru un fleac, nu ştiu despre .e era vorba, parcă despre o carte...

— Cine era ?

— Nu ştiu. Mi-a vorbit Hana despre el.

— Numele nu vi l-a spus ?

— Nu ştia cum îl cheamă.

Suda nu vedea nici un motiv pentru a ţine secret acest lucru. Îi spuse prin urmare ceea ce ştia.

— Era machiorul Robert Roch.

— Pe el l-aţi întrebat ?

— Da.

— Şi ?

De data asta Suda îi rămase dator cu răspunsul. Nu avea sens să continue interogatoriul, pentru că din el putea să afle ceva nou doar cel interogat. Suda se adresă plutonierului Halík cu o rugăminte :

— Confruntă caracterele scrisorii lui Faltys cu cele de la maşina sa de scris...

Răspunsul veni imediat, dar nu din partea plutonierului Halík, ci din partea lui Kálecký, care tocmai se pregătea să iasă pe uşă :

— Faltys avea o „Zeta" ultimul tip, dacă vă interesează. A cumpărat-o acum o lună.

— Ştiţi într-adevăr o mulţime de lucruri despre el, spuse recunoscător Suda.

František făcu şi el o remarcă puţin cam lipsită de tact :

— Cum să nu, domnul arhitect se simţea în familia Faltys ca acasă...

Nu rîse nimeni.

29. *Erá un unchi bun*

Suda intenţiona ca după Cyril Kálecký s-o cheme pe doamna Faltys pentru a clarifica toate neconcordanţele existente în declaraţiile lor. Trebui însă să-şi schimbe brusc programul, deoarece la studioul de televiziune se prezentase Bažant, mult căutatul şofer de taxi.

Bătrînul Navrátil şovăia însă să-i dea drumul înăuntru. Fusese aspru criticat pentru indulgenţa sa şi prin urmare se ho-

tărîse ca, începînd din ziua aceea, să fie un birocrat sever. Şoferul îl zorea pe bătrîn, complicînd astfel situaţia. Neaşteptata invitaţie la televiziune picase într-un moment cam nepotrivit pentru el.

— N-ai idee, moşule, de ce mă cheamă aici ? Eu sînt Bažant, ştii, voiam să merg cu copiii la Klanovice, că tot am azi zi liberă, la bunica, după fragi, îi ţine la zahăr de anul trecut, zise şoferul şi cînd rîse îl imită fără să vrea pe Sterol. Purta o haină trei sferturi de piele şi o şapcă tot de piele pe care nu şi-o scoase nici aici, în încăpere.

Navrátil îl pironi cu o privire mustrătoare :

— Nu te mai rînji, aici nu prea e nimerit... am să chem pe cineva.

Nu veni însă nimeni. Suda şi František îl invitară pe Bažant să urce la ei.

— Ai luat pe cineva cu maşina alaltăieri noapte de la bodega „La Mecenaš" ?

— Da, parcă... omul nu prea era dispus, mai bine-zis era indispus.

— Unde l-ai dus ?

— Păi, aici e buba, şoferul îşi ridică puţin şapca, se scărpină în cap şi şi-o puse apoi la loc. Tot timpul zicea doar : camarade, să fii tînăr e mare lucru ! Şi aşa a ţinut-o mereu : să ai o fărîmă de viaţă pentru tine însuţi, nu numai pentru ceilalţi. Pe urmă şi-a adus aminte că vrea să meargă la Střešovice, dar asta abia pe drum... strada Albertova 5, o străduţă scurtă, cu numere puţine... numai vile micuţe şi grădini...

Suda îl întrerupse nerăbdător :

— Nu ştii cine locuieşte acolo ?

Şoferul clătină din cap şi deschise gura într-un rînjet larg.

— Păi, n-ar fi mai bine să-l întrebaţi direct pe domnul ăla ? El trebuie să ştie mai bine !

Imediat însă încetă să mai rînjească ; văzuse că a spus o prostie.

Nu era greu să afli care din cei amestecaţi în afacerea asta locuieşte în strada Albertova. Toţi aveau adresa trecută în buletinul de identitate.

Jindřiška sosi la fel de înfricoşată ca şi prima dată. Ba chiar mai mult. La primul interogatoriu fusese de față doar František, acum trebuia să-l înfrunte şi pe Suda.

— Am aflat că Jan Faltys a fost la dumneata... vineri noaptea.

František îi atrase atenția :

— Puteați să mi-o spuneți singură, la primul interogatoriu.

Imediat însă regretă că a spus-o. Jindřiškăi i se umplură ochii de lacrimi. Suda îi oferi batista în tăcere, cu un zîmbet consolator, dar fata şi-o scoase pe a ei din geantă. Se linişti puțin, dar vocea continuă să-i tremure, gîtuită de plîns.

— Era destul de tîrziu, mult după miezul nopții, cînd m-am trezit... nici nu ştiam ce s-a întîmplat. Cineva se certa jos. Grădina era luminată ca ziua. Aşa arată totdeauna cînd se aprind luminile în camerele de la parter. Am aşteptat să se termine, dar nici vorbă de aşa ceva. Mi-am pus capotul şi... am coborît. Doamna Bednár vorbeşte atît de pițigăiat, că-i poți recunoaşte foarte uşor vocea. Celălalt glas era al lui Jan Faltys.

În acel moment, fetei i se curmă vocea şi tăcu, dar Suda n-o lăsă multă vreme aşa.

— De ce venise ?

— Mi-a spus, dar n-am înțeles.

— Ce a spus ?

— A spus că-l caută pe Hák, dar n-am priceput de ce tocmai aici, mai mult ca sigur că născocise asta din cauza doamnei Bednár... Doamna Bednár însă i-a spus că nu cunoaşte nici un Hák. Se aştepta s-o ajut să scape de vizita aceasta neaşteptată, dar n-am putut. Era pentru prima oară cînd venise... după mine.

— De ce îşi închipuia Faltys că Hák e la dumneata ?

Jindřiška roşi violent.

— Nu ştiu, l-o fi informat cineva greşit. Cred că mi-a spus chiar şi numele, dar nu mi-l mai amintesc...

— De ce îşi închipuia Faltys că Hàk e la dumneata ?

Jindřiška tăcu. Se simțea puțin jignită de indiscreția întrebărilor privitoare la viața ei particulară.

Suda o invită să continue :

— Ştiu că nu e plăcut, dar... dacă poți, spune-ne totul.

— Nu mai am ce.

— Poate că totuşi mai e ceva... Cît timp a rămas Jan Faltys la dumneata ?

— Pînă dimineaţa, dar... Răsuflă adînc, jenată : N-a fost nimic.

— Ce n-a fost ?

— Nimic din ce vă închipuiţi, răspunse apăsat, ca şi cînd în clipa aceea ăsta ar fi fost lucrul cel mai important. I-am făcut o cafea, o cafea tare care l-a trezit, acum însă mi-era mie somn, pentru că el vorbea într-una...

— Despre ce ?

— Prea multe nu-mi mai amintesc. Am fost atentă doar la început. Nici nu ştiu apoi cînd am adormit. Dimineaţa l-am găsit în acelaşi fotoliu de lîngă fereastră, în care se aşezase noaptea. Privea pe geam, în grădină.

Pe Suda însă îl interesa fiece cuvînt rostit de Faltys în acea seară, frînturi din reflecţiile sale, felul lui de a gîndi, senzaţiile lui. Jindřiška nu-şi amintea prea multe. Amintirile îi fuseseră estompate de ceaţa tragicului eveniment din ziua următoare. Îşi amintea totuşi că spunea că oamenii au în ziua de azi groaznic de multe sentimente meschine şi tot felul de complexe nejustificate şi de nesincerităţi. Cîteva vorbe rostite la furie rămîn întipărite în memorie chiar cîţiva ani, deşi ar fi putut să dispară numai la cîteva minute după ce au fost rostite. Deseori, sub masca principialităţii se ascunde ceva ce merită mai curînd dispreţ sau sarcasm. Principalul e să te ridici deasupra lucrurilor şi să ştii să ierţi. Jindřiška bănuia că în dosul acestor cuvinte se aflau sentimentele lui Faltys faţă de Ajm şi antipatia lor reciprocă. Şi, conform logicii femeieşti, în clipa aceea s-a simţit jignită, la fel ca şi Irena Škáloudová cu cîteva ore mai devreme, cînd Faltys, la bodega „La Mecenaš" se ocupase de altcineva decît de ea. Jindřiška nu-şi recunoscu, bineînţeles, simţămintele, dar priceputul Suda le descoperise singur.

— În seara aceea te-a încercat o părere de rău, nu ?

Jindřiška mărturisi că aşa a fost, dar pe urmă se opri, vrînd parcă să reflecteze.

— Nu ştiu... niciodată nu l-am înţeles prea bine. În faţa lui aveam mereu un trac, care nu m-a părăsit nici la ultima noastră întîlnire. El a fost cel care m-a scos de la magazin, de la tejghea. Mi-a găsit un rol într-un film, un rol mic, dar zicea că are încredere în mine, o făcea pe profesorul... pe profesorul îndră-

gostit, doar că... îndrăgostit n-a fost niciodată, ci tot mai mult profesor. Dumneavoastră poate nu mă înțelegeți...

— Te înțeleg, dar nu pricep.

Pe urmă tăcură toți, pînă cînd Jindřiška rosti cuvintele din care răzbătea și un rămas bun :

— A fost un unchi foarte bun.

30. *Cu degetele încleștate pe grumaz*

Așadar, de la Jindřiška nu aflară de fapt nimic. Doamna Bednár nu avea telefon. Faltys nu putea, prin urmare, să telefoneze nicăieri sau să fie chemat. Dimineața a plecat împreună cu Jindřiška la studio. Noaptea nedormită explica proasta lui dispoziție și iritarea, care în cursul dimineții provocase cîteva ciocniri, deși chiar în seara precedentă Faltys își reproșase, lui însuși și celorlalți, lipsa de bunăvoință atunci cînd e vorba să te împaci cu cineva. Între intenție și realitate există însă adesea o mare deosebire.

Ultimul și cel mai puțin bătător la ochi din cei trei anchetatori, plutonierul Halík, le făcu însă o neașteptată surpriză. Din proprie inițiativă, luase mașina de serviciu care aștepta la locul de parcare al televiziunii, colindase pe la domiciliile tuturor persoanelor suspectate și se înapoiase înarmat cu o probă a caracterelor de la mașinile lor de scris. Nu-i trebuise pentru asta mai mult de șaptezeci și cinci de minute, iar de la maternitatea din Podolí îl adusese cu el și pe secretarul literar Vorlíček, care se dusese să-și vadă fiul. Tot nu i l-ar fi arătat azi, a doua zi după naștere ; trebuia să mai aibă răbdare o zi, două, așa că acum în loc să-și aștepte fiul, se afla la televiziune, în așteptarea primului său interogatoriu. Pe coridorul maternității se plimbase nervos, de colo-colo, împreună cu alți șase-șapte proaspeți tați. Aici ședea alături de o altă persoană, ce urma să fie chemată înăuntru și care fusese invitată cu puțin timp înaintea sa. Amîndoi însă mai aveau de stat cel puțin încă o oră, într-o tăcere plină de încordare.

Deocamdată, plutonierul Halík întinsese pe masă, în fața lui Suda și František, pătrățelele de hîrtie cu caracterele mașinilor de scris.

— Ajm are o mașină marca „Zeta“ și, printr-un concurs destul de nefericit de împrejurări, „Zeta“ lui are același an de

fabricaţie ca maşina lui Faltys : 1960. Tarantík are şi el o maşină de aceeaşi marcă, dar serie mai veche, cu literele destul de uzate. Uitaţi-vă, de exemplu litera — ř — are semnul diacritic doar pe jumătate bătut, iar — m — al treilea piciorus rupt.

Cele spuse ieşeau clar în evidenţă după cartonaş, şi Suda îl invită pe Halík să continue.

— Toţi ceilalţi fie că au alte tipuri de maşini, fie că n-au de loc. Glanc are un „Continental", Zbynek Číž un „Remington" vechi, iar arhitectul Kálecký o „Corona" italiană.

František, sceptic, dădu din mînă.

— Scrisoarea putea fi scrisă la o „Zeta" nouă în orice magazin cu maşini de scris, de către cineva care nici nu era obligat în cele din urmă să cumpere maşina încercată. Şi, în afară de asta, cred că mai sînt încă o mie de alte posibilităţi.

Halík îşi susţinu însă eficienţa acţiunii. Şi avea dreptate, chiar dacă rezultatul ei pozitiv se vădise în cu totul altă direcţie. La familia Pláteník nu găsise maşină de scris, în schimb dăduse peste capul familiei, Josef Pláteník, în toată splendoarea sa. Cu toate că ieri le spusese lui Suda şi František că pleacă la Kroměříže şi că va locui la hotel „Central", dormise frumuşel acasă. Plutonierul Halík îl invitase, bineînţeles, imediat să-l însoţească.

Actorul Plàteník şi secretarul literar Vorlíček erau în aceeaşi situaţie, nici unul, nici altul nu ştiau nimic, pentru că în tot timpul cercetărilor nu fuseseră la studio.

Halík întrebă dacă poate să-l introducă pe Pláteník. Suda încuviinţă, dar nu se putu stăpîni să nu remarce :

— Ar putea să mai aştepte. L-am mai luat o dată peste rînd. Îl cam protejăm, cineva ar putea să spună că îl protejăm.

*

Pláteník însă, după cît se părea, nu prea ţinea la o astfel de protecţie. Încă de la prima întrebare, simţi că-i arde pămîntul sub picioare. Nici măcar zîmbetul cu care František începu interogatoriul nu-l făcu să se liniştească.

— Ei, cum a fost la Kroměříže, domnule Pláteník ?

— Tovarăşi, nu admit astfel de ironii, se burzului Pláteník, n-am plecat acolo, da, n-am plecat, mă rog, pentru că

n-am putut... Am plecat de aici de frică, da, de frică. M-au lăsat nervii, pe scurt, frica... și se cutremură.

Văicăreala lui nu trezi însă ecoul așteptat. La un actor nu ești niciodată sigur cînd este vorba de un sentiment adevărat sau doar de o interpretare, ce este veridic și ce este doar un joc.

— Dumitale ți-e frică de noi ? întrebă František cît se poate de blînd.

Cel interogat clătină energic din cap. Abia acum își dădu seama că s-ar fi putut să-i jignească cu vorbele sale.

— Nu, da de unde... nu de dumneavoastră mi-e frică.

— Dar de cine atunci ?

— Asta nu spun, sări speriat Pláteník, cu vocea răgușită, sugrumată. Nu pot. Am promis, așa că, vă rog, nu pot... nu-i așa ?

Suda se încruntă.

— Acoperi pe cineva ?

— Da, vă rog, acopăr... Pláteník avea un aer nefericit.

— N-ai voie să faci așa ceva.

— Da, vă rog, știu.

— Atunci de ce-o faci ?

Pláteník aproape că plîngea.

— Nu trebuia să mă aduceți aici, lăsați-mă să plec acasă, vă rog, altfel o să se termine rău...

— Ce-o să se termine rău ?

— Totul, vă rog... Pentru mine o să se termine totul rău, o să vedeți.

Deocamdată asta aducea mai degrabă a scuză, a pretext pentru a se sustrage interogatoriului. Din această cauză, tot ce spunea suna mai curînd comic decît grav.

František zîmbi neîncrezător :

— Te amenință cineva ?

Interogatul se ridică de pe scaun și se apleză pe deasupra mesei spre ei, pentru a putea vorbi cît mai încet.

— Am avut totdeauna un principiu, poate că-i rău, mă rog, sau poate că nu... Să nu te amesteci în ciorba altuia. V-am mai vorbit o dată despre asta, dar, vă rog, spuneți și dumneavoastră, dacă toți ar avea aceeași fire ca mine, nu-i așa că n-ar mai fi războaie ?

Tăcu din nou, dar Suda îl îndemnă imediat să continue:
— Nu așa pe larg, domnule Pláteník...
Omulețul se cutremură iar de frică.
— Ar trebui să-mi țin gura, dar am să vă spun tot, tot. Hák mi-a spus, mă rog, să mi-o țin, că altfel...
— Că altfel ce?
— Nu știu... dar probabil ceva rău, pentru că în același timp m-a apucat cu mîinile de gît... și acum mai simt, mă rog, degetele lui în jurul gîtului. Vă rog să vă convingeți singuri, și-și descheie cămașa la gît.
Atît Suda cît și František îl crezură însă și fără să mai privească urmele lăsate; așa că îl întrebară în continuare:
— Ce trebuia să ascunzi?
— Poți să intri de atîtea ori în încurcătură, că nici nu știi cum. Într-o zi, cam pe la începutul săptămînii, cred că era într-o marți, cel puțin așa mi se pare, viu dimineața ceva mai devreme la repetiție și aud, mă rog, încă de pe coridor, doi inși care se certau în sală. După voci, i-am recunoscut pe Faltys și Hák. Am rămas în dosul ușii închise, de unde puteam auzi fiecare cuvințel... Hák spunea și o spunea, mă rog, destul de tare, că n-are nevoie de tutela nimănui și că-i treaba lui cu cine, unde și cînd umblă... Faltys i-a răspuns, e drept, cu intonația-i cunoscută, că-i un diletant chipeș, dar că n-are pic de inteligență... și așa s-a ajuns, mă rog, la beleaua asta, fiindcă Hák a deschis furios ușa, care m-a lovit drept în frunte, cum stăteam în dosul ei și...
— ...și ascultai, completă zîmbind František.
— Da, ascultam, mă rog, dar asta-i omenește, nu-i așa? Nu-i nici un delict și nici o încălcare a legii... curiozitatea, nu-i așa?
— Și mai departe?
— Mă rog, vedeți, și dumneavoastră sînteți curioși, nu se putu abține Pláteník de la o împunsătură, care îi aduse un zîmbet de satisfacție pe față. Mai departe nimic, nu mi-a mai vorbit, mă rog. Nici un cuvînt. Nici chiar atunci cînd, din greșeală, am venit amîndoi la aceeași oră pentru proba de costume. Probabil că nu-i făcea plăcere că mai știe cineva despre discuția lui cu Faltys. În seara aceea însă, îndată după nenorocire, m-a tras într-un colț, m-a apucat de gît, mă rog, mai am și acum urme roșii de degete, puteți să vă uitați — Pláteník își deschise iar cămașa la gît — m-a apucat și mi-a

spus să-mi țin gura, mă rog. Mi-am ținut-o, nici nu puteam face altceva în clipa aceea, cînd mă ținea așa strîns... și dădea impresia că-i gata să facă din nou, mă rog, ce mai făcuse. S-o facă pentru a doua oară, mă rog. Așa că mai bine era s-o șterg acasă.

Suda încercă să-l liniștească pe Pláteník zîmbindu-i cu blîndețe.

— Omule, dumneata citești prea multe romane polițiste... nu cumva îți închipui că asasinatele or să se țină lanț ca în povestea cu zece negri mititei ?...

Cu toate că Pláteník negă dînd din cap, era convins de fapt că îl mai aștepta încă o mare neplăcere.

Intrînd în cameră, Hák nu-și închipuia că o să dea acolo peste Pláteník. Plutonierul Halík îl adusese pe Hák la ordinul lui Suda. Și o luară de la început. Pláteník, cu voce tremurătoare, repetă în fața lui Hák cuvintele lui Faltys despre diletantul chipeș, dar fără pic de inteligență. Hák primi cu eroism lovitura, zîmbind chiar, și masîndu-și părul cu o perie minusculă ascunsă în palmă. Nu putea să nege cele declarate de Pláteník și nici nu încercă. Din cele spuse nu reieșea însă nici o dovadă directă împotriva lui, ci doar o vagă bănuială. Suda și František știau asta la fel de bine ca și Hák și de aceea nu-l mai întrebară nimic în legătură cu conflictul avut cu Faltys. Celelalte întrebări se referiră la seara petrecută la bodega „La Mecenaš". Hák recunoscu că și acolo s-a certat cu Faltys, dar, spuse el, nu din vina lui. După declarația sa, la urma urmei nici nu se întîmplase nimic care să merite atîta tevatură.

— I-am spus o dată Jindřiškăi că are ochi de căprioară. Asta însă nu-i o declarație de dragoste. Dacă oamenii nu și-ar mai spune lucruri frumoase, ar fi prea trist pe lumea asta. De atunci însă Faltys mă suspecta, mă urmărea pas cu pas. A venit și atunci seara, „La Mecenaš", după mine la garderobă. Îmi luasem haina și o ajutam pe Olínka Vágnerová să se îmbrace. M-a întrebat dacă plecăm împreună. Recunoașteți și dumneavoastră că era o întrebare cam indiscretă. Nu-i vorba de mine, la urma urmei eu pot să merg unde și cu cine îmi place, dar era vorba de domnișoara Vágnerová, dacă ați fi văzut-o, aproape că izbucnise în plîns. Bineînțeles că nu i-am răspuns, ca să-l fac să creadă că m-aș duce la eleva aia a lui, la talentul acela universal.

— Şi nu te-ai dus ?
— Nu, îmi ajunge una pe noapte. Nu-mi place să depăşesc norma...
František gîndi că ar fi trebuit să aibă confirmarea celor spuse de Hák şi din altă sursă, dar se temea pe drept cuvînt că o discuţie cu Olga Vágnerová pe această temă ar putea sfîrşi printr-o penibilă criză de isterie, de aceea se limită să continue interogatoriul lui Hák :
— Dar a doua zi, la repetiţia generală ?
— Acolo n-am vorbit de loc.
— Atunci de ce erai nervos ?
— Eu ? Hák se arătă foarte mirat. Cine v-a spus ?
— Regizorul Glanc.
— Aha !... Aveţi dreptate. Mă enervase tăcerea lui Faltys. La un moment dat, ajungi să te obişnuieşti cu certurile şi, dacă încetează deodată, ţi se pare anormal.
— După moartea lui Faltys ai fost convins că l-a omorît Ajm ?...
— Da. Şi o cred şi acum.
— În acest caz, de ce l-ai ameninţat pe Plátenik să păstreze tăcerea ?
— Din prostie. M-am gîndit că aşa scap de neplăceri.
Distribuţia piesei fusese astfel întocmită, încît să cuprindă destule elemente care să favorizeze declanşarea unor conflicte şi situaţii încordate. Asta complica munca anchetatorilor, cu atît mai mult cu cît cercul persoanelor suspecte nu-i includea doar pe actori.
Secretarul literar Vorlícek îşi aştepta nerăbdător primul său interogatoriu. Era singur în încăpere şi se plimba din colţ în colţ. Aşteptarea fusese grozav de lungă. Vorlícek se enervase, începînd să-şi roadă unghiile, cînd intră plutonierul Halik.

31. Bărbosul Vorlícek

— Vi se pare caraghioasă barba asta, nu-i aşa ?
În faţa lui Suda şi a lui František se afla un tînăr cu barbă neagră, papion albastru şi ochelari cu ramă de aur. Aducea puţin cu un asistent ţicnit de la o clinică de psihiatrie.

— Mde, aveţi vîrsta potrivită ca s-o purtaţi, îi spuse Suda, aşa sînt vremurile de azi, barba şi favoriţii sînt semnul pubertăţii, adică al pubertăţii întîrziate, care ţine pînă la douăzeci şi doi de ani.

— Atunci am depăşit vîrsta cu un an, rîse Vorlícek, doar ca să-şi ascundă stînjeneala. Ca scuză, am să vă spun că în mod normal nu port barbă.

— Un pariu ?

— Da. Tarantík mă tot sîcîia că o să se ducă totul de rîpă înainte de a începe. Ca să doarmă liniştit am pus prinsoare că-mi las barbă cel puţin pînă se anunţă : am transmis scenariul adaptat pentru televiziune...

Oricine putea fi şocat de coincidenţa dintre temerile lui Tarantík şi realizarea lor finală. František îl privi pe Suda şi acesta încuviinţă, plecînd gînditor capul.

— E şi puţin proroc, nu ?

— Mai curînd ghinionist... observă Vorlícek, n-are încredere în el însuşi. De cîte ori nu şi-a luat manuscrisul zicînd că n-are rost să mai lucreze la alte variante, pentru că şi aşa nimeni n-o să i-l aprecieze. Sau, cînd m-am dus la el să-i cer să scrie ceva pentru noi, pentru televiziune, a crezut că-mi bat joc de el...

— Însă, de obicei, autorul este cel ce vine cu ideea piesei, nu-i aşa ?

Vorlícek dădu din mînă.

— Da de unde ! Am aşteptat mult şi bine... La noi se lucrează după formula dramaturgiei active. Din cînd în cînd, umblu cu colindul pe la scriitori, şi mai pică ceva, rareori de la scriitori adevăraţi, mai curînd de la ăştia care scriu...

— Tarantík avea manuscrisul gata, nu-i aşa ? întrebă Suda, ca şi cînd n-ar fi fost informat direct de către Tarantík asupra începuturilor acestei piese fatale.

— Da de unde, pînă a terminat-o, a trecut o grămadă de timp ! Nu-i de mirare, să ştiţi, cînd apari prima oară în public cu o lucrare mai mare, nu vrei să rişti un eşec... La vîrsta lui, om de patruzeci de ani, e perfect normal şi-l înţeleg. Tinerii înfruntă mai uşor un eşec, pentru că au în faţa lor încă destul timp să-şi dreagă reputaţia...

Suda opri şuvoiul verbal al lui Vorlícek cu o întrebare :

— De ce a început aşa de tîrziu ?

— Cred că n-a început tîrziu. Are mîna destul de deprinsă cu ale scrisului, își cunoaște meseria, numai că probabil scria și apoi băga în sertar, lucru firesc. Vorlícek vorbea fără ezitări despre Tarantík. Se părea că-l cunoaște bine, sau cel puțin așa credea. A durat ceva pînă s-a aclimatizat cu societatea noastră socialistă. Și acum încă, din cînd în cînd, i se mai strecoară cîte o idee greșită în minte, dar i-o poți scoate ușor... în general vorbind, e de-al nostru. Are simțul dialogului dramatic și al creionării psihologice a caracterelor. De ce să nu-i transmitem piesele la televiziune ?

František rîse auzind tonul iritat al lui Vorlícek.

— Doar nu v-a contrazis nimeni...

Vorlícek își dădu seama și-și scărpină, cu un aer încurcat, barba.

— Vedeți, iar am ajuns aici. Am purtat discuții lungi și chiar neplăcute pînă ce, de sus, mi-au dat aprobarea pentru piesa asta. Mai ales dr. Strouhal, el e om de principii, dar de modă veche, dacă mă înțelegeți. Nici măcar nu m-a lăsat să particip la emisiune, mi-a spus că o să supravegheze el totul.

— Prin urmare, ieri n-ați fost la studio... nici după-masă, nici seara, așa-i ?

— Nu, n-am fost, răspunse repede Vorlícek, m-am dus la maternitatea din Vinohrady s-o văd pe Olina. Știți că fiul meu s-a născut chiar în jumătatea de oră în care a fost omorît Faltys ? În viața obișnuită se petrec uneori fapte neobișnuite; nu-i așa ? Ce ziceți de asta ?

Vorlícek scoase din buzunar o jucărie albastră și o scutură pentru a arăta cum zornăie :

— Poate că nu-i interzis.

Suda luă jucăria din mîna lui Vorlícek și încercă s-o facă să zornăie. După aceea, i-o dădu lui František, iar el continuă întrebările :

— Cît timp a trecut de cînd ați primit aprobarea pentru transmiterea piesei ?

— Trei luni încheiate... Scenariul piesei l-am supus discuției cam pe la sfîrșitul lui martie. Tot atunci am aflat și termenul inclus în planul de emisiuni. La o săptămînă după asta, am aflat și numele regizorului.

— Glanc a ales el însuși regia piesei ?

— Nu. I-a fost dată... Regizorul Glanc lucrează la televiziune cu normă lunară așa încît e obligat să primească tot

ce i se dă. Nu vă faceţi însă probleme cu libertatea lui de creaţie. Nu-şi bate capul niciodată cu asta.

— În ce sens ?

— Aşa cum vă spun. Coace spectacolele ca brutarul chiflele, unul după altul.

— Şi de ce i se îngăduie asta ?

— N-a avut niciodată ghinion, i-au mers toate din plin. Ştie să-şi aleagă colaboratori care să muncească în locul lui. O distribuţie pe cinste, un operator de precizie, un scenograf cu imaginaţie şi restul îl face asistentul de regie... un tînăr care are cap, căruia îi place munca asta şi care vrea să înveţe. Domnului, ca regizor, nu-i rămîne decît să apese pe butoanele mesei de comandă.

— Piesa s-a transmis în forma pe care i-a dat-o Tarantík ?

— Da de unde ! înlătură Vorlícek cu mîna această ipoteză. Au fost o mulţime de observaţii încă înainte de a căpăta viza de emisie, şi s-au mai ivit şi după aceea, în timpul repetiţiilor. E normal. Chiar şi cu o seară înainte de repetiţia generală, acasă la Faltys, am mai adus modificări de scenariu.

— Cine le-a cerut ?

— Unele le-a propus chiar Tarantík, dar majoritatea le-a cerut Zbyněk Číž. Băiatul ăsta ştie să gîndească asupra textului, să aprecieze situaţiile şi să gradeze tensiunea. Şi lui Faltys i-au venit cîteva idei, şi chiar eu am făcut unele tăieturi în calitate de secretar literar.

Suda se întoarse din nou la problema aprobării piesei.

— Spuneţi-mi, ce nu i-a plăcut de fapt tovarăşului Strouhal la lucrarea asta ?

— Ca totdeauna, nu i-a plăcut aproape nimic. I se părea prea scandaloasă, puţin cam occidentală, ştiţi cum e, există printre noi oameni care se tem de fiecare zgomot. Trebuie să recunosc că pentru gustul nostru normal, dulceag, piesa asta este întrucîtva bombastică, prin efect nu strică însă într-o piesă poliţistă, nu-i aşa ?

— Iertaţi-mă, nu mă prea pricep la romane poliţiste... Suda înălţă zîmbind din umeri. Cum a primit obiecţiile şi observaţiile... Tarantík ?

— Bine. A dovedit răbdare îngerească. Unele sugestii pot fi bune, altele mai puţin, trebuie să alegi, dar asta-i ceva normal. Nici un regizor nu acceptă lucrarea aşa cum este, tot-

deauna o dă peste cap. Propunerile lui Zbyněk au fost însă concrete și realizabile.

— Dar regizorul Glanc ?

— Glanc ? Și-a dat întotdeauna consimțămîntul. Doar cîteodată se opunea, dar asta numai așa, ca să nu dea impresia că-i a cincea roată la căruță.

František începu abia acum să priceapă mecanismul complex de lucru la montarea unei piese pentru televiziune și asculta totul foarte atent. Suda, dimpotrivă, devenea din ce în ce mai întunecat. Se părea că răspunsurile nu-l prea mulțumesc.

Expunerea lui Vorlíček era destul de amplă. Arătă cîtă bătaie de cap au avut el și Tarantík pînă ce acțiunea și personajele piesei au fost ancorate în realitatea zilelor noastre, fără să planeze în afara timpului și spațiului. Problemele au continuat însă și după aprobarea scenariului. Trebuia să se renunțe la cîte ceva din motive de ordin economic. Șefa de producție, Olga Vágnerová, a avut discuții aprinse cu Glanc și mai ales cu Číž, pentru fiecare coroană cu care voiau să urce bugetul. Iar din momentul în care a fost clar că Faltys va primi rolul, a trebuit să se facă unele economii și în ce privește acompaniamentul muzical. Din fericire, tînărul absolvent de conservator Vojtech Jelen avea slăbiciune pentru experimentul muzical și scrisese un întreg acompaniament muzical doar pentru pian și instrumente de percuție. Această instrumentație deosebită era convenabilă din punct de vedere financiar și interesantă prin concepția sa neobișnuită. Nu era vorba de o improvizație. Muzica fusese gata cu cîteva săptămîni mai devreme. În timpul repetiției generale și al transmisiei din studio, au folosit benzile de magnetofon pe care fusese imprimată. Unele dificultăți s-au ivit și în problema costumelor. Nu era vorba de fapt de o piesă cu costume, care costă totdeauna mai mult, ci de schițele costumelor de care trebuia să se țină neapărat seama în acest caz. Diferitele personaje ale piesei lui Tarantík nu reprezentau caractere realiste obișnuite, ci constituiau o reprezentare exagerată, aproape caricaturală, a unor tipuri : tipul intelectualului, al unei huligane, al unui ciubucar, al unei vampe și al unui birocrat. Era necesar ca intenția autorului să fie realizată și cu ajutorul costumelor și al machiajului. Abia după multe discuții, arhitectul Kálecký a aprobat proiectele de cos-

tume ale pictoriţei scenografe Ivana Modrachová şi de aceea costumele fuseseră gata abia în ultima clipă.

— Spuneţi-mi, întrebă nerăbdător Suda, Tarantík avea o concepţie proprie asupra distribuţiei ? Corespundea reprezentărilor sale despre personajele piesei sau a propus schimbări ?

— Nu, zicea că nu se pricepe la asta.

— N-a propus nici un actor ?

— Nu, dar pentru rolul celui legat în fotoliu voia să aibă o personalitate actoricească remarcabilă. Îl înţeleg foarte bine, deoarece întreaga piesă este axată în jurul acestui personaj.

— La Faltys nu s-a referit ?

— Nu. Dar oricum, Glanc nu l-ar fi ascultat. Îi era de ajuns că-l asculta pe Zbyněk Číž şi că se declara de acord cu tot ce propunea acesta. Cel puţin răspunderea pentru distribuţia actorilor revenea unei singure persoane.

— Cînd a fost distribuit Faltys ?

— Ultimul. Pentru celelalte personaje am găsit destul de uşor actorii potriviţi, dar pentru rolul lui Faltys am avut cîteva alternative care au dat greş. Ne-a fost teamă apoi ca nu cumva Ajm să refuze rolul, cînd o să afle că joacă alături de Faltys. Din fericire n-a făcut-o. O schimbare însă tot s-a produs. Faltys a adus-o cu el pe fetişcana aceea, tînăra Jindřiška, dar n-am zis nimic. Principalul era că-l avem pe Faltys.

— Era într-adevăr o afacere atît de bună ?

— Da. Mai ales pentru autor. Un rol jucat de Faltys imprimă oricărei piese un nivel superior. Chiar dacă ai fi citit mersul trenurilor, ţi s-ar fi părut că-l asculţi pe Homer. Şi apoi, nu avea un joc egoist, să se scoată singur în evidenţă, ci îşi servea partenerul, pregătindu-i replica astfel încît să sune bine şi a lui. Ce-i drept, în viaţa particulară nu era ca pe scenă, dar nu i-aş lua-o în nume de rău. Fiecare din noi are dreptul să aibă cîte o păsărică, asta-i normal la urma urmei, Faltys nu era şi el decît un om.

— Păsărica aceea... nu cumva era Irena Škáloudová ? El a distribuit-o în rolul ăsta, nu-i aşa ?

— Poate o să vi se pară ciudat, dar fapt e că, de data asta, ea a fost distribuită înaintea lui Faltys.

— Regizorul Glanc spunea altceva.

Vorlícek se strîmbă.

— Ar face mai bine să tacă. În vremea aceea el juca tenis pe terenul din Štvanice, în mod firesc, habar n-avea de dis-

tribuţie. De data asta, Škáloudová putea fi mîndră că s-a descurcat fără protecţie, poate pentru prima oară în viaţa ei. Şi cu toate acestea, părea mai degrabă jignită.

— De ce?

— Un complex normal, caracteristic sexului slab. Faltys proteja acum pe altcineva, şi asta i-a dat dureri de cap, dar pînă la urmă s-a aranjat totul. Altă condiţie pusă de Faltys a fost machiorul Roch. Zicea că au lucrat împreună la ultimul film al lui Faltys... Toţi ceilalţi, în măsura în care n-au fost repartizaţi de secţia de dispecerat conform planului general de distribuire a actorilor, au fost propuşi... cel puţin oficial, de Glanc, practic însă tot de Zbyněk Číž. În realitate, Číž a făcut totul de la *a* la *z*, nimeni nu poate contesta asta.

32. Centimetri care au însemnat moartea

Interogatoriul secretarului literar Vorlícek ar mai fi durat încă mult, dacă n-ar fi fost întrerupt brusc de intrarea neaşteptată a operatorului Pangrác. Îndată ce trecu pragul, Suda şi František îi citiră pe faţă că n-or să scape aşa uşor de prezenţa lui.

— Bună ziua, tovarăşi, strigă încă de la uşă, unde moş Navrátil încerca încă să-l reţină, dar în zadar.

Operatorul Adolf Pangrác era înalt, slab şi pleşuv. Avea trei negi pe obraz, cute mari în jurul gurii şi ochi cu o privire ascuţită şi bănuitoare. Cu aerul firesc al unui oaspete nepoftit, se aşeză la masă, pe scaunul de pe care se sculase Vorlíček.

— ...dacă vă închipuiţi că am să las pe cineva să-mi vîre pe gît cine ştie ce, atunci aţi dat-o cu oiştea-n...

— ...gard, îl completă Vorlícek prompt şi zîmbitor, deoarece cunoştea dinainte zicala lui preferată.

Zîmbetul nu avu însă nici un efect asupra lui Pangrác. Rămase la fel de încruntat ca mai înainte.

— De două zile trageţi oamenii de limbă. Tarantík e aproape tot timpul la interogatoriu, pe Kálecký şi Roch îi chemaţi cu schimbul, dar pe mine nu m-a întrebat nimeni ceva mai serios. Pangrác îl privi drept în ochi pe František. Nu te supăra pe mine, tovarăşe, pentru ce-am să spun acum. Apre-

ciez calitățile pentru care, cu toată vîrsta dumitale fragedă, ai ajuns la o situație așa de importantă. Eu însă îl caut mai degrabă pe meșter decît pe calfă, pentru că de la oameni nu te poți aștepta decît să-ți pună bețe în roate și atunci toată viața o dai cu oiștea-n gard, zise Pangrác de data asta singur, fără ajutorul altcuiva.

— Deocamdată nu v-a ponegrit nimeni.

— Mă mir, Pangrác îl privi bănuitor pe Suda. Lui František, care tăcea jignit, nu-i mai dădu nici o atenție. Eu mă cam cert cu oamenii, aproape mereu, dar altfel nu merge, trebuie să te certi, fără asta la televiziune dai cu... în sfîrșit, ești alăturea cu drumul. Pe scurt, nu se poate altfel. De exemplu chiar cu fotoliul ăla, nu reușeam să-l prind exact în imagine, ficusul din stînga mă împiedica într-una. I-am spus la Glanc, dar a ridicat din umeri ca totdeauna. Iar cu Číž nu stau de vorbă, e un țînc pentru mine, deocamdată.

František își dădu seama că Pangrác avea față de oricine din tînăra generație aceeași aversiune pe care o manifestase față de el. Era în asta puțină invidie, dar și frica, ce ține de lupta pentru existență, ca nu cumva schimbul gărzii să aibă loc mai devreme decît ar fi absolut necesar. De ieșit la pensie nici gînd, se vedea asta din atitudinea sa și din felul în care vorbea despre munca lui. Asta era totul pentru el, întreg sensul vieții sale.

Pangrác începu din nou să explice toate amănuntele delicate și finețurile meseriei de operator. După o clipă însă, își dădu seama că vorbește fără să fie înțeles. Se opri și-l întrebă pe Suda dacă n-ar vrea să-i arate direct, la fața locului, ce voia. Fură de acord, dat fiind că studioul nu era prea departe, trebuia doar să cobori un etaj, la parter.

Ancheta cazului Faltys revenea mereu, pe căi întortocheate, la cele cîteva bare împletite de metal, acoperite cu blană albă, la fotoliul în care a stat Jan Faltys în clipa morții. Abia acum, după intrarea pe platou, František realiză că a uitat să-i înapoieze lui Vorlícek jucăria zornăitoare cumpărată pentru fiul lui. Neștiind ce să facă cu ea, o vîrî în buzunar.

— Trebuia să îndepărtez fotoliul de perete, pentru a putea prinde bine în cameră fiecare detaliu. Ca operator am dreptul s-o fac, explică Pangrác și se îndreptă spre locul unde intenționase inițial să mute fotoliul.

— Să nu credeți că era vorba de vreun capriciu personal, voiam numai să nuanțez la maximum detaliile, pentru că cea de-a doua jumătate a piesei se juca de fapt numai în jurul fotoliului sau chiar în el. Dacă emisiunea trebuia să aibă un anumit stil operatoric, atunci aveam pretenția ca aceste cîteva detalii de bază să aibă o compoziție precisă. Era în joc onoarea breslei noastre, pentru a nu se spune despre operatorii de televiziune că au ochi ca vaca lui Kašpar...

Suda nu întrebă ce înseamnă asta, dar bănui că în vorbele acelea Pangrác vedea cea mai mare injurie și ridiculizare a meseriei sale. Posibilitățile scenografice ale imaginei telex sînt deseori supuse unei critici aspre și unor discuții polemice. De aceea Pangrác era atît de sensibil tocmai la acest aspect al muncii sale.

— V-aș arăta pe viu, adăugă, dar nu sînt încălzite camerele...

— Atunci pune-le lîngă sobă, glumi Suda.

Remarca lui profană îl făcu pe Pangrác să explice ce înseamnă în argoul lucrătorilor de la televiziune expresia „cameră încălzită". I se spune astfel camerei legate la rețeaua electrică pentru o durată stabilită anterior, necesară pentru ca toate piesele utilajului ei complex să fie puse în mișcare. Camerele de luat vederi ale televiziunii sînt capabile să primească imaginea și s-o transmită mai departe abia după patruzeci-cincizeci de minute de cuplare la rețeaua electrică. Pangrác se îndoia că ar avea răbdare să aștepte atîta, dar Suda era de altă părere. Avea pentru azi în plan reconstituirea serii precedente și era bucuros că i se atrăsese de mai înainte atenția asupra problemelor tehnice ale acestei acțiuni. Îl informară deci pe inginerul Bernát, șeful tehnic al producției, ca pînă la ora stabilită să pregătească condițiile unei transmisiuni normale din studioul de televiziune.

Pangrác însă nu spusese tot ce avusese de gînd. Se apropie de măsuța de lîngă monitor și, cu un gest de deplină siguranță, scoase din grămada de hîrtii făcute sul exact pe cea pe care o căuta. Conținea schița decorurilor. Întinseră planul pe podea și-i fixară marginile cu o scrumieră și o bucată de lemn, pentru a nu se mai răsuci. Se lăsară toți pe vine în jurul hîrtiei.

— În comedia asta toată acțiunea se purta de fapt doar în jurul fotoliului...

Suda înclină bărbia în semn că are dreptate...

— Și în anchetă la fel.

— Numai că noi așa ne-am planificat. Pangrác se opri, avînd aerul că cercetează efectul pe fețele celorlalți, adică concepția regizorală prevăzuse asta...

František asistase pînă acum, tăcut, la interogatoriu, dar de data asta interveni cu o întrebare.

— Concepția regizorală înseamnă... concepția lui Glanc ?

Aștepta cu puțină malițiozitate răspunsul. Știa că operatorul de imagini Pangrác trebuia să recunoască acum că la tineri nu-i totul rău. Și așa s-a și întîmplat.

— Oficial, concepția lui Glanc, bineînțeles, dar indicațiile principale de regie au venit de la Zbyněk Číž, desigur după consultări prealabile cu Vorlícek și cu autorul... pînă ce arhitectul Kálecký ne-a făcut semnul ăsta pe plan, și Pangrác arătă cu mîna spre schiță.

Nici Suda și nici František nu putură s-o descifreze. Încîlceala de semne și simboluri putea fi înțeleasă doar de un specialist care nu le vedea pentru prima dată, dar și lui i-ar fi trebuit cîtva timp pînă să le descifreze. Suda nici nu-și dădu osteneala să încerce !

— Despre ce semn e vorba ?

— Despre ăsta. Pangrác arătă cu degetul un cerc cu o cruce roșie, care probabil trebuia să însemne că indicația de pe plan era tăiată. M-a surprins că un om de meserie ca el putea să vină cu ceva de diletant, de parcă ținea cu tot dinadinsul ca fotoliul să stea în colțul acela, unde nimeni n-ar fi putut ajunge la el...

Pangrác arătă în schița decorurilor colțul unde se afla acum o policioară joasă cu cinci cactuși.

— Nici un acces în cameră, explică Pangrác mai departe, iar actorii n-au loc pentru joc pe scenă. I-am spus : Cyrile, Cyrile... și pînă la urmă l-am convins.

— Cînd ?

— Ce cînd ?

— Cînd s-a lăsat convins ?

— Despre asta s-a vorbit încă de pe cînd repetițiile aveau loc sus, la sală... Prima repetiție pe platou, pentru

aranjamentul de ansamblu al camerelor, a avut loc, cred, joi. Pangrác își frecă crispat fruntea. Da, precis joi... — i-am spus că în privința fotoliului a dat-o cu... în sfîrșit, am decis pe loc unde să-l mutăm.

Suda îl privi îngîndurat.

— Ultima propunere referitoare la plasarea fotoliului a fost prin urmare a dumitale ?

— Da. A mea. De ce ?

— N-are cumva legătură cu certurile pe care le-ai avut cu victima ?

Pangrác avea o expresie de uluire pe față.

— Eu m-am certat cu Faltys ?

— Așa am auzit.

— De fapt e adevărat, își aminti el, numai că, știți, eu mă cert cu fiecare, nu pot altfel, mai ales la televiziune nu merge altfel. Cînd ai doi cocoși în bătătură și unuia nu-i pasă de nimic, iar celălalt abia învață meseria, păi atunci n-aveți de ce vă mira. Regizarea unui spectacol de televiziune cere o mînă forte, altfel iese din ea doar... Poate că nici nu s-ar fi ajuns la toată tevatura asta dacă n-ar fi fost strîmbătura asta de scaun, și Pangrác atinse cu mîna fotoliul cunoscut.

O simplă piesă de decor și cîte probleme, cîți oameni și-au pierdut liniștea și nervii din cauza ei. František se gîndi la recuzitorul Adamec, la Zbyněk Číž, la arhitectul Kálecký și la Jan Faltys încă înainte de a muri și de a ajunge la fatala înlocuire de fotolii.

Pangrác continuă să enumere dificultățile muncii sale.

— Din cauza lui mi s-a schimbat întreaga compoziție a imaginii, trupul omului se afla acum cu șase centimetri mai jos, iar figura în lada cea mare, adică luată de aproape, în prim plan. Imaginea nu se mai încadra în oglinda așezată în spate și în felul ăsta calitatea scenografică a imaginii se dusese pe apa sîmbetei. Și asta încă nu era tot. Barele astea lucioase începuseră să reflecte lumina camerelor...

Suda avu impresia că Pangrác caută intenționat probleme și că le dă o amploare mai mare decît era necesar.

— Cred însă că asta se putea remedia patinînd metalul...

— Se putea, cum să nu, numai că mi-au adus scaunul exact înainte de emisie, iar ideile astea mi-au venit chiar atunci, ce era să mai fac ? Am vrut eu în pauză să mut fotoliul din loc, să-l trag puțin de la perete, dar Glanc, care mai

înainte, în nouăzeci la sută din cazuri, aproba totul, s-a găsit acum dintr-o dată să aibă complexe, pe motiv că prea se amestecă mulţi oameni în regia lui şi că nu permite să se schimbe nimic. Numai că de data asta era vorba cu adevărat de o schimbare în bine... Cu Číž n-am vrut să vorbesc, e un despuşti pentru mine, dar trebuia să mă duc la el, s-ar fi descoperit astfel şi firele legate de cablu. Číž ar fi aprobat în mod sigur schimbarea.

František încuviinţă plecînd capul, iar Pangrác se întunecă şi mai mult la faţă. Suda realiză sensul acestei dispute dintre generaţii, care avea loc nu numai între Pangrác şi Číž, dar se citea şi în atitudinea lui Pangrác faţă de František. Asta îi aminti de atitudinea identică şi de părerile dr. Strouhal referitoare la Vorlícek. Se scărpină în părul său încărunţit şi strigă vesel :

— Să trăim noi, cei veşnic tineri !

33. *Nici pentru bani, nici pentru glorie*

Următorul interogatoriu aparţinu tinerilor. Suda îl lăsă pe František să-l conducă, deoarece se îndoia că ar mai putea afla ceva nou, esenţial, de la Zbyněk Číž. Aşa se face că anchetatorul şi anchetatul nu aveau împreună nici cincizeci de ani ! Suda şedea mai la o parte, ca spectator. Folosea prilejul ca să se şi odihnească puţin. Deocamdată, era vorba mai curînd de o recapitulare şi confirmare a cîtorva amănunte din declaraţiile precedente ale lui Pangrác, Vorlícek, Kálecký şi încă ale cîtorva. František reveni din nou la consfătuirea aceea importantă din casa lui Faltys şi la restul serii petrecute la „Mecenaš".

— În bodegă v-a venit ideea unei scene cu oglinda şi l-aţi sunat pe arhitectul Kálecký...

— A încercat Tarantík, dar nu i-a răspuns nimeni. De fapt era indiferent, deoarece Kálecký fusese de acord cu asta.

— Cum aşa ?

— Păi, de schimbarea asta se discutase încă acasă la Faltys, ca despre una din posibilităţi, iar acum nu voiam decît o confirmare.

— Dar regizorul Glanc ?

— Despre el n-a fost vorba. Oricum, ar fi fost de acord cu noi. Avea mare încredere în mine.

Zbyněk Číž nu voia să vorbească pe larg despre modul în care el și Glanc își împărțeau sarcinile. Știa că astfel s-ar fi pus cel mult în încurcătură, provocînd neplăceri altora și sie însuși. Trebuia mai întîi să-ți cîștigi lauri de regizor, iar el avusese de fapt prilejul acesta datorită lenevie și incapacității lui Arnost Glanc. Bineînțeles, era puțin cam ilegal, cine ar fi încredințat o muncă independentă unui student care n-a terminat Institutul de teatru? Și-a dat repede seama că-i mai bine pentru el să fie asistent la un regizor slab, pentru că la unul bun cu greu ar fi ajuns să lucreze independent. Semnaseră împreună șase sau șapte puneri în scenă. Glanc frecventa terenul de tenis Štvanice, Číž platourile televiziunii; Glanc purta sub braț racheta de tenis, Číž, scenariul. În ziare apăreau din ce în ce mai multe laude la adresa concepției regizorale a lui Arnost Glanc, dar Zbyněk Číž nu se grăbea să-l deposedeze de laurii lui. Nu credea despre sine că și-a terminat anii de ucenicie.

În cunoașterea viitoarei sale profesii complexe, punea seriozitate și onestitate. Asta însemna că nu era de ajuns să învețe munca cu actorul ci trebuia, mai ales, să alcătuiască, pe baza textului scenariului, o concepție regizorală care să țină seama de toate posibilitățile tehnicii de televiziune.

Istoria se repetă. Începuturile filmului și cele ale televiziunii au în multe privințe o soartă comună. Filmul a fost multă vreme socotit doar ca o atracție de bîlci la nivelul scrînciobului și barăcilor de tir. La începuturile ei, televiziunea a trecut și ea printr-o perioadă de căutări a propriei sale expresii, atrăgîndu-și diverși entuziaști înfocați, dar și mulți speculanți, pseudoartiști și semidocți. Televiziunea are însă și un public foarte variat și eterogen. Mulți și-au cumpărat televizor doar pentru a putea urmări campionatul mondial de hochei de la Davos sau transmisiunile spartakiadei de pe stadionul Strachov. Fără să vrea însă, și-au deschis ușile spiritului și pentru momentele de poezie transmise duminica cu regularitate, pentru spectacolele de teatru și concertele la care altfel n-ar fi ajuns sau nici n-ar fi încercat să ajungă. Era însă necesar să se facă ceva pentru a menține contactul cu publicul și a veni în întîmpinarea dorințelor lui. De aceea, la spectacolele de felul comediei polițiste a lui Tarantík nu

se avea în vedere nici un țel complex politico-ideologic, ci doar să se ofere publicului două ore distractive de bun-gust. Prin asta își atingeau scopul. Dr. Strouhal se contrazisese desigur cu Vorlícek despre semnificația spiritualului și a bunului-gust, dar nimeni nu negase necesitatea unor astfel de piese. Nici Číž nu fusese împotriva unei astfel de sarcini regizorale, deoarece tocmai în astfel de cazuri putea să-și dea frîu liber fanteziei și să aibă mînă liberă în folosirea experimentului.

După o jumătate de oră de discuții, František își dădu seama că interogatoriul s-a restrîns doar asupra unor probleme stricte de profil, legate de televiziune, fără vreo legătură directă cu asasinarea lui Jan Faltys. Nu-i stricau însă. Avea cel puțin ocazia să privească în culisele complicatelor condiții de lucru ale acestui colectiv de muncă atît de aparte.

— Dacă am să vă spun că televiziunea are viitor, o să vi se pară poate simple vorbe goale, dar aceasta e realitatea, spuse Číž în concluzie. Bag mîna în foc că în decursul următorilor douăzeci și cinci de ani, va înghiți filmul și teatrul tradițional, vechi de o mie de ani, concertele și în general toată viața culturală. O să devină, veți vedea, un mijloc universal de comunicare, o sinteză a tuturor genurilor artei și a tuturor proceselor creatoare, care va desființa depărtările și va apropia oamenii și popoarele.

Suda, deși era încredințat că televiziunea va rămîne totdeauna doar un mijloc de informare, de comunicare, nu vru să contrazică acum entuziasmul lui Číž și nu se pronunță asupra acestei probleme.

În schimb, prin următoarea întrebare, se întoarse din nou la cazul Faltys :

— Cît e de mare diferența între salariile regizorilor și ale asistenților lor ?

Číž întrebă șocat :

— De ce vreți să știți ?

— M-ar interesa să știu cît îți datorează regizorul Glanc, rîse Suda, și în ce fel se revanșează.

— Nu-mi place să vorbesc despre asta, răspunse apăsat Číž. Ceea ce fac, nu o fac pentru glorie și nici pentru bani, de altfel n-am nevoie de prea mult, în timpul studiilor m-am învățat să trăiesc cu puțin.

Suda căută să-l întrebe despre Glanc.

— Ce atitudine ia cînd oamenii din studio se adresează dumitale în toate privințele?

Číž înălță din umeri și clătină capul.

— Despre asta vă rog să nu vorbiți cu el, m-ar mîhni foarte tare dacă raporturile dintre noi s-ar strica. Cred că practica de pînă acum ne-a convenit la amîndoi. El cu tenisul și fetele, eu cu fetele și cu televiziunea, fiecare cu gustul lui... de nume nu-mi pasă, dar pentru ceea ce fac răspund personal. După repetiția generală, de pildă, a venit la mine secretarul Vorlícek să-mi spună că n-a reușit poanta unei scene, nici nu mai știu care. Avea dreptate, așa-i, de altfel îmi este simpatic, dar în clipa aceea puțin a lipsit să nu ne înjurăm.

— Ești sigur că a fost Vorlícek?

— Da. De ce?

— Secretarul literar Vorlícek n-a fost de loc în ziua aceea în studio, s-a certat cu Strouhal și a așteptat la maternitate nașterea fiului său.

Číž însă era absolut sigur de memoria lui.

— Dacă-i așa cum spuneți, atunci ar fi trebuit ca cineva să-și lipească mustățile și barba lui și să-i împrumute papionul albastru.

— Se îmbracă mereu la fel?

— Nu. Dar papionul nu-i lipsește niciodată. Acasă se spune că are o duzină și toate-s albastre.

František era sigur că după Číž va fi chemat din nou Vorlícek, să-și completeze declarația care nu corespundea în ceea ce privește vizita lui din ziua precedentă în studio. Suda însă îi pregăti lui František alt program.

34. A doua evaluare a faptelor rămîne neterminată

Treaba începu la fel ca data trecută. Plutonierul Halík ceru să li se aducă trei cafele negre și, după aceea, toți trei, deasupra ceștilor aburinde, începură să treacă în revistă datele cunoscute, pentru a ajunge astfel la cele necunoscute. Punctul de plecare al discuției precedente fusese falsa scrisoare de despărțire a lui Faltys și ipoteza că asasinul a încercat să dea întregului caz aspectul unei sinucideri. Cercetările

ulterioare se concentraseră din ce în ce mai mult asupra lui Ajm. Exista motivul pentru o asemenea faptă şi el corespundea caracterului şi modului de gîndire al acestuia. Ajm fusese, de asemenea, ultimul care ar fi putut lăsa scrisoarea pe masă, deşi afirmase că nu ştia nimic despre ea, că nu a văzut-o şi nu a pus-o el pe masă. Pentru vizita acasă la Faltys din cursul dimineţii următoare, nu avea o justificare serioasă, iar explicaţia cu invitaţia telefonică părea neconvingătoare. Ancheta confirmase într-adevăr că Faltys avusese în seara aceea destule alte griji ca să mai aranjeze o întîlnire cu Ajm. Cu cît repeta mai mult şi insista asupra ideii că Faltys s-ar fi sinucis, cu atîta atrăgea mai mult bănuielile asupra lui. Abia declaraţia lui Robert Roch a adus o răsturnare neaşteptată a situaţiei şi toate bănuielile anterioare îndreptate împotriva lui Ajm şi-au pierdut brusc greutatea şi valabilitatea. Cine l-a chemat însă pe Vilém Ajm vineri, înainte de miezul nopţii ? Şi de ce ? Cu siguranţă că Ajm n-a inventat singur discuţia telefonică. Nu avea motiv s-o facă din moment ce nu era interesat să lase plicul atît de discutat pe biroul lui Faltys. Care era deci sensul acelei invitaţii ? Era o cursă în care trebuia să cadă Vilém Ajm ? Criminalul nu se gîndise desigur numai la fapta sa, ci şi la cel care trebuia să plătească pentru ea în locul lui. Se părea că acum e necesar să se trieze din nou toate declaraţiile şi să se aleagă cele care îndreptau bănuielile asupra lui Vilém Ajm. Dintre actori erau Hák, Škáloudová şi Jindřiška. Platenik îl considera ca făptaş mai curînd pe Emil Hák. Faltys însă spusese despre el că n-are pic de inteligenţă şi se părea că este o observaţie obiectiv justă. Hák n-ar fi fost în stare să elaboreze atîtea combinaţii încurcate, iar la consfătuirea de la Faltys, din ajunul crimei, lipsise. E drept că Suda şi František emiseseră o dată ipoteza că făptaşii ar fi putut fi doi, chiar dacă în combinaţie ar fi intrat alte două nume : soţia lui Faltys şi Kálecký. În locul lui Hák, scrisoarea ar fi putut fi lăsată pe masă de Olga Vágnerová care ar fi putut-o face chiar fără să ştie ce consecinţe va avea fapta ei. Hák aruncase vina asupra lui Ajm, întocmai ca toţi ceilalţi, deoarece asta era cea mai firească explicaţie a cazului. Numai doamna Faltys îşi explicase moartea soţului ei printr-un act de sinucidere. Tarantík era în stare să învinuiască de crimă pe oricine, numai pe Ajm nu, pe el îl apăra, împotriva tuturor

acuzaţiilor. Cel care îl învinuise cel mai energic pe Ajm fusese Zbyněk Cíž, iar în ultima vreme şi Kálecký. Acesta părăsise ultimul încăperea. Se întorsese, într-adevăr, doar ca să-şi ia mănuşile? Pe scrisoare nu fuseseră găsite nici un fel de amprente. Omul care băgase scrisoarea în plic şi lăsase plicul pe masă purtase, mai mult ca sigur, mănuşi. Legătura cu întoarcerea lui în cameră ar fi prin urmare clară, dar ar fi şi de înţeles? Ar fi trebuit să-şi dea seama că printr-un astfel de gest atrage direct atenţia asupra sa. Şi-a uitat mănuşile pe masă intenţionat, pentru a mai putea să intre o dată cu scrisoarea în cameră? Ar fi făcut însă din întoarcerea sa o chestiune cunoscută de toată lumea? Şi de ce ar fi făcut-o, din moment ce ştia că peste o jumătate de oră se va duce pentru a doua oară la doamna Faltys? Şi, în general, de ce ar fi trebuit să se complice atît, cînd doamna Faltys ar fi putut oricînd lăsa scrisoarea pe masă? Sau poate că într-adevăr nu erau înţeleşi? A lucrat pe contul său, iar doamna Faltys n-a avut cunoştinţă de nimic? Şi ar fi oare explicabil ca imediat după crimă s-o sune acasă şi să-i spună ce s-a întîmplat pe platoul televiziunii? Dacă ar fi fost el asasinul, ar fi folosit oare un scaun din locuinţa sa? În jurul arhitectului se ridicară deodată nenumărate întrebări. În ce-l priveşte pe Zbyněk Číž, nu se ridica decît una. Poţi da crezare unui om care vorbeşte cu atîta entuziasm? După cîte se pare, nu găseşti la el nici pic de murdărie care să arunce vreo umbră asupra caracterului său, scos parcă din paginile povestirilor şi romanelor schematice.

La întrebările de mai sus, Suda nu-şi formulă deocamdată nici o părere. Scoase din buzunar pipa, neglijată oarecum în ultima vreme, şi începu să roadă muştiucul de lemn.

— Am uitat să-l întrebăm pe Vorlícek ce crede despre asasin şi pe cine bănuieşte.

La remarca lui Suda, František se învioră. Îşi aduse aminte de unele dubii anterioare pe care aproape că le uitase. De ce nu l-au chemat imediat pe Vorlícek, îndată ce au aflat de la Zbyněc Číž că fusese ieri la televiziune? De ce a negat, în mod atît de naiv, că ar fi fost de faţă? Vorlícek se luptase pentru ca piesa lui Tarantík să fie transmisă şi lucrase la ea împreună cu autorul încă de la început. Ar fi putut, prin urmare, să pregătească crima cu mult înainte, iar la televiziune să vină abia în clipa hotărîtoare. Cablul ar fi

putut să-l taie oricînd, cunoştea situaţia în mediul actorilor şi ştia prin urmare şi despre relaţiile dintre Ajm şi Faltys, participase la şedinţa de la Faltys, la „Mecenás" fusese prezent şi, cu puţin timp înainte, s-a constatat că fusese şi la televiziune. Existau deci toate premisele tehnice pentru efectuarea crimei. Doar mobilul lipsea.

František regreta că ştie atît de puţine lucruri despre Vorlícek şi, într-o oarecare măsură, îi reproşă şi lui Suda că l-a lăsat atîta vreme la o parte tocmai pe cel mai suspect dintre toţi.

— Nu te pripi, băiete, nu te pripi! îl dojeni Suda cu obişnuita sa zicală. Doar nu crezi cu adevărat că cineva ar putea comite un asasinat în aceeaşi zi în care aşteaptă naşterea fiului său. Băiete dragă, eu am trecut de trei ori prin asta, e bătaie mare de cap, cere nervi tari, mai ales prima dată. Iar dacă a trecut măcar în fugă pe la studio, deşi nu era obligat, asta înseamnă că are un dezvoltat simţ al datoriei, şi asta nu pot să i-o iau în nume de rău.

Lui František nu-i plăcu că trebuie să asculte o astfel de predică în prezenţa plutonierului Halík. Recunoscu însă că şi de astă dată Suda avea probabil dreptate. Ceea ce spusese mai devreme despre Ajm şi relaţiile sale cu Faltys şi ceilalţi rămăsese însă în picioare. Aici, pe undeva, se află probabil şi cheia întregii probleme. În clipa în care voia să-i ceară lui Suda să-l cheme pe Ajm la un nou interogatoriu, apăru în uşă obrazul bărbos al lui Vorlícek.

— Vă rog, veniţi repede!... Ajm vrea să se sinucidă!

35. Sinucigaşul

Vilém Ajm stătea şi acum în picioare lîngă fereastra deschisă a cabinei sale. Acum avea însă alături trei păzitori: Tarantík, Zbyněk, Číž şi Kálecký. Iar cînd Vorlícek aduse cu sine pe cei trei reprezentanţi ai miliţiei, nici nu mai era loc să te mişti.

Cabinele actorilor se aflau pe acelaşi coridor, un şir de chilii mici, fiecare cu oglindă, un cuier şi o măsuţă cu dichisurile pentru machiat. Scaunul nu se afla însă lîngă măsuţă, ci era răsturnat lîngă fereastră. Ajm îl dusese acolo ca să poată ajunge mai uşor la pervazul ferestrei.

Stătea cu umerii căzuţi, ca un om distrus, un ghinionist căruia nu i-a reuşit nimic în viaţă, iar acum nici măcar propria sa moarte.

Suda ceru tuturor celor care se strînseseră acolo să plece. Rămaseră doar Tarantík şi Vorlícek, care îl surprinseseră pe Ajm în clipa în care încercase să se sinucidă.

Vorlícek începu să povestească pe larg, cu toate amănuntele, după cum îi era obiceiul. Lăsase la cineva jucărioara, dar nu-şi mai amintea la cine, pentru că o arătase mîndru aproape fiecăruia. Era destul de nefericit din cauza asta, spunea el, căci nu era o carte de vizită prea frumoasă pentru un tată să piardă prima jucărie cumpărată pentru fiul său.

František se pipăi în buzunar. La vederea jucăriei, Vorlícek avu o explozie de bucurie copilărească. În mod indirect se confirma şi adevărul celor spuse de el.

— ...pe coridorul cabinelor am ajuns tot din cauza ei, spuse, ridicînd mîna cu zbîrnîitoarea, pe coridor l-am întîlnit pe Tarantík lîngă cabina lui Ajm. Cînd am trecut pe lîngă el, ciocănea la uşă. L-am întrebat, firesc, ca pe fiecare om întîlnit, dar mi-a spus că nu ştie nimic de nici o jucărie. A ciocănit iar şi a intrat înăuntru. Numai ce a trecut pragul, că a şi strigat după mine să mă întorc, fiindcă Ajm vrea să-şi facă seama. Am dat fuga, erau doar cîţiva paşi pînă acolo, şi i-am văzut : stăteau lîngă fereastra deschisă. Ajm tocmai încerca să se smulgă din mîinile lui Tarantík, dar avea prea puţină forţă ca s-o facă.

— Scaunul era lîngă fereastră ?, întrebă Suda.

Vorlícek dădu afirmativ din cap.

— Da, dar cum se luptau, Ajm l-a lovit cu piciorul şi l-a răsturnat.

Tarantík confirmă declaraţia lui Vorlícek şi o completă doar cu unele amănunte. Se dusese la Ajm pentru că se temea să nu facă vreo prostie. Puţin mai înainte, la bufet, Ajm spusese unele lucruri din care se putea înţelege orice. Tarantík plecase doar pentru o clipă şi, cînd s-a întors, Ajm nu mai era acolo.

— Unde aţi fost cînd a plecat Ajm ?

— La W.C. Pînă să mă întorc şi să alerg după el aici, sus, el deschisese fereastra şi se pregătea să se urce pe scaun. Întîi n-am priceput ce face, dar pe urmă m-a străfulgerat gîndul că are intenţii de sinucidere... era vorba de secunde şi dacă

Vorlícek nu m-ar fi ajutat, fără glumă, poate că nici n-aş fi reuşit să-l împiedic.

Celelalte întrebări fură adresate lui Vilém Ajm care stătuse pînă acum tăcut şi ascultase cu o privire buimacă declaraţiile celor doi. Era evident că nu-şi revenise încă din acel şoc nervos şi nu era prea sigur de ce i se întîmplă.

— De ce ai vrut să te sinucizi ?

— N-am vrut ! ţipă el cu o voce isterică. E o prostie...

— Aţi deschis fereastra şi aţi dus scaunul lîngă ea.

— Scaunul era acolo, dar nu l-am dus eu şi nici fereastra n-am deschis-o eu, obiectă Ajm pe un ton iritat.

— Cum asta ? Doar e deschisă...

— Era deschisă cînd am intrat aici.

— De ce te-ai dus la fereastră ?

— S-o închid. M-a surprins că este deschisă, deşi ştiu precis că am închis-o. Îndată ce am intrat în cabină, Tarantík a dat buzna peste mine şi Vorlícek imediat după el şi au început să ţipe la mine să las nebunia, dar nu pricep de ce... Pe urmă m-au tras de la fereastră şi iar nu ştiu de ce. Vă rog, lăsaţi-mă în pace ! Simt că înnebunesc !

Ajm se întoarse brusc cu spatele, îşi sprijini fruntea de peretele rece al camerei şi rămase complet nemişcat.

Poate că, într-adevăr, totul n-a fost decît o nefericită neînţelegere. Lui František îi era grozav de milă în clipa aceea de Ajm, dar nu cunoştea prea multe, nu ştia adevărul şi de aceea nu era sigur. Declaraţiile lui Tarantík şi Vorlícek se confirmau reciproc în timp ce declaraţiile lui Ajm nu aveau nici o susţinere. Disputa ar fi putut continua la nesfîrşit, dacă plutonierul Halík nu ar fi atras atenţia celorlalţi asupra unui lucru pe care nu-l observaseră.

Pe măsuţa din faţa oglinzii se afla o cărţulie broşată, deschisă la paginile 178 şi 179, la cunoscuta scenă a lui Peer Gynt cu Negustorul de nasturi. Ca semn de carte era pusă o bucată de sîrmă de opt milimetri, identică cu firul folosit pentru introducerea curentului electric în barele metalice ale scaunului lui Faltys. În carte erau subliniate versurile cunoscute din falsa scrisoare de adio a lui Faltys :

La ultima răscruce tot ne-ntîlnim noi, Peer.
Acu te las. Nimica nu-ţi mai cer.

— A cui este cartea ? întrebă Suda.

Ajm recunoscu :
— A mea.
— De ce ai subliniat aceste cuvinte ?
— N-am făcut-o eu.
— Cine atunci ?
— Nu știu.
— A cui e sîrma ?
— Nu știu.
— Nu-i a dumitale ?
— Nu.
— N-ai văzut-o niciodată ?
— Nu.
— Nici acum o clipă cînd ai intrat în cabină ?
— Nu. M-am dus direct la fereastră.
— Unde stătea scaunul ?
— Lîngă fereastră.
— Și mai înainte ?
— Lîngă măsuță.

Ajm răspundea automat la întrebările lui Suda și poate că nici nu-și dădea seama ce spune. În momentul acela, František se îndoi că declarația anterioară a lui Robert Roch privitoare la scrisoarea de pe masă era adevărată. Asemănarea dintre rîndurile subliniate din carte și cuvintele din scrisoarea lui Faltys era vizibilă, la fel ca și repetarea sinuciderii. Ajm, pur și simplu, nu a mai putut suporta tensiunea nervoasă și a vrut să-și dea singur verdictul pentru fapta sa, de aceea pusese în carte frîntura din firul ucigaș și subliniase rîndurile. Nu reușise însă să-și ducă la îndeplinire planul și acum îi era rușine să recunoască. Pentru a-și împărtăși și altora bănuielile, František se amestecă în interogatoriul condus de Suda.

— Nu ți se pare puțin cam ciudat, domnule Ajm, ceea ce ne spui aici ? Ce rost avea să-ți mute cineva mobilierul, să-ți acrisească cabina și să-ți sublinieze cartea ?

— Vă rog, trimiteți-mă la închisoare, strigă aproape plîngînd Ajm, dar lăsați-mă în pace !

Tarantík și Vorlícek declarară același lucru, că n-au observat nimic ; de altfel, cînd au intrat, n-au mai avut timp să se uite prin încăpere. Amîndoi se gîndiseră doar cum să-l împiedice pe Ajm de la sinucidere. Totul părea să confirme părerile lui František, doar Suda nu era încă convins.

— Dumneata ai fost, după cîte am auzit, în studio cînd s-a transmis piesa, se întoarse Suda spre Vorlícek, pe ascuns, nu ?

Vorlícek își frecă barba.

— Da.

— Dar nouă ne-ai spus altceva.

— Vedeți... Vorlícek se opri căutîndu-și cu înfrigurare cuvintele : Am avut un schimb de păreri cam tare cu dr. Strouhal, după cum știți, pe tema unor probleme estetice și cultural-politice și... și n-am vrut să știe că sînt aici, ar fi putut crede că am venit să-l controlez.

— De ce ne-ai ascuns asta ?

Urmă o clipă de tăcere pînă ce veni răspunsul :

— În virtutea inerției.

36. *Moștenirea lăsată de Jan Faltys*

Vestea că Vilém Ajm a încercat să se sinucidă s-a răspîndit foarte repede printre ceilalți. În majoritatea cazurilor, o primiseră oarecum ușurați, cu speranța că acum ancheta cazului Faltys va lua sfîrșit. Puțini erau cei surprinși de această dezlegare, majoritatea se așteptau la așa ceva. Suda încercă să reconstituiască faptele, în ordinea lor exactă, dinaintea celor întîmplate lîngă fereastra cabinei lui Ajm.

— Unde l-ai văzut pe Ajm ultima oară ? îl întrebă Suda pe Vorlícek.

— La bufet... ședea la o masă cu Tarantík.

Tarantík își aminti că Ajm i s-a plîns că-l doare capul. Era foarte abătut și obosit.

— A vorbit de moarte ?

— Nu, de moarte nu. Dar a vorbit despre viață ca despre moarte.

Pe urmă, la masa lor s-a așezat Irena Škáloudová. Un timp au tăcut toți trei, apoi Tarantík a plecat pentru a-i lăsa singuri.

— Doreau ei asta ? întrebă Suda.

— Așa am avut impresia.

Irena Škáloudová respinse însă cu hotărîre, enervată, afirmaţia lui Tarantík. S-a aşezat la masa lor numai pentru că nu era loc în altă parte.

— De ce? Nu-l simpatizaţi pe Ajm?

— Nu-mi place să stau la aceeaşi masă cu un ucigaş, dar, din fericire, Ajm s-a dus să comande ceva la bar.

De venirea lui Ajm la bufet îşi aminteau foarte bine vînzătoarea Mrázková şi arhitectul Kálecký.

— ...voia să beau cu el, zicea că-i ziua lui.

— Ce zi? nu pricepu Suda. Serba ceva?

— Zicea că... e vorba de o moştenire.

Mai multe nu aflară de la el. Hák însă îl lămuri pe Suda, zîmbind prosteşte în timp ce-i spuse:

— Vreţi să ştiţi ce a moştenit? Pe Hamlet, prieteni, pe Hamlet... A fi sau a nu fi? Aceasta-i întrebarea! Şi să vă mai mire că a încercat să-şi ia viaţa! Hamletul realizat de Faltys e o îmbucătură prea mare... I-au telefonat de la teatru că pînă sîmbătă trebuie să se pregătească pentru rol.

Un alt martor, dar nu prea valoros, era operatorul Kejř. Deşi stătuse tot timpul la bufet, la o măsuţă din colţ, nu-şi amintea de nimic, pentru că se simţea obosit şi-i era grozav de somn.

— Am făcut de fapt trei ture una după alta, n-am condiţie fizică pentru aşa ceva... se scuză.

— Nu-ţi aminteşti de nimic?

— Nu, şi adăugă după o clipă, de fapt, cînd a trecut pe lîngă mine, mă refer la Ajm, l-am auzit spunînd: Camarade, te invidiez...

— Pentru ce?

— Nu ştiu, poate pentru somn, cine ştie?

Dr. Strouhal, care intrase să ia o limonadă, avea însă impresia că Ajm era puţin afumat.

— Nu l-am văzut niciodată într-o asemenea stare, nu a rostit nici o propoziţiune ca lumea, lăsa mereu vorba neterminată...

— L-aţi văzut bînd?

— Nu. Doamna Mrázková nu a vîndut băuturi spirtoase. I-aţi interzis dumneavoastră încă de ieri. Trebuie să fi avut el ceva adus din afară...

— Dumneata cu ce l-ai servit? întrebă Suda pe Mrázková.

— Ceai cu lămîie, dar nu i-a plăcut, l-a lăsat pe tejghea şi a plecat.

— Unde ?

— Nu ştiu, m-a întrebat pe urmă şi domnul Tarantík, dar n-am ştiut să-i spun...

Pe Ajm îl întîlniseră însă în capul scărilor Zbyněk Číž şi regizorul Glanc. Veneau din curte, unde fuseseră să fumeze cîte o ţigară.

— Urca scările, probabil mergea sus, în cabina lui, explică Číž, şi, ca o scuză, adăugă : Dacă am fi ştiut ce vrea să facă, nu l-am fi lăsat să plece.

— Dumneavoastră aţi rămas jos ?

— Da.

— Amîndoi ?

— Amîndoi. Glanc s-a dus la bufet să ia o cafea, la uşă s-a întîlnit cu Tarantík, care tocmai intra. Eu m-am gîndit să mă duc pe platou...

— De ce ?

Zbyněk Číž se miră că-i pune o asemenea întrebare.

— Doar intenţionaţi să pregătiţi reconstituirea emisiunii de ieri, nu ? Voiam să văd dacă au terminat...

— Ce aţi făcut dumneata şi Glanc afară ?

— În curte ? Nimic. Am fumat doar. Domnul regizor avea iar spleen. Aproape că-l bănuiam că a suferit o înfrîngere cruntă la tenis, pentru el, asta era totdeauna o tragedie, numai că l-aţi reţinut tot timpul, în studio, ca şi pe noi toţi de altfel, aşa că nu ştiu... nu spun asta ca să mă plîng, mai ales că în contractul de muncă al asistentului de regie e prevăzut că trebuie să fie martor la migrenele regizorilor.

— Cît timp aţi rămas în curte ?

— Cam o jumătate de oră, dar mi s-a părut destul de lungă. M-am distrat numărînd ferestrele ce dau în curte. Douăzeci şi şapte, nouăsprezece erau închise şi opt deschise.

Suda deveni atent.

— Care era situaţia la etajul doi... deasupra platoului de emisie ?

— Deasupra platoului, la etajul al doilea ? repetă Číž după Suda. Aşteptaţi puţin. Era exact peretele din faţa noastră, da, acolo toate cele patru ferestre erau deschise, cu excepţia ultimei, una îngustă, de lîngă jgheab, care-i de altfel fereastra de la W.C.,

— Îți amintești bine?
— Da, perfect.
Suda, pentru siguranță, îl mai întrebă ceva, un lucru pe care de altfel îl cunoștea.
— La ce etaj sînt cabinele actorilor?
— La al doilea, se miră Číž de neștiința lui.
— Atunci multe mulțumiri...
— Mai e ceva?
Suda zîmbi:
— Nu, îmi ajunge!

37. Cu răbdarea treci marea

Pe masă fumegau acum patru cafele, dat fiind că mai aveau un oaspete.
Suda, František și plutonierul Halík erau la a doua cafea, scurt timp după prima, ceea ce precis că dăunează inimii, dar în schimb ajută creierului, după douăzeci și patru de ore de muncă neîntreruptă. Pe František începuse să-l doară capul la tîmple și la ceafă, dar cînd îl vedea pe bătrînul Suda cu ce aer firesc își învinge oboseala, se rușina că e atît de puțin rezistent și avea senzația că-i mai bătrîn decît el cu cel puțin cincizeci de ani. Suda era bine dispus, zîmbea celor din jur și lăsa impresia că i-ar fi totul clar, pînă în cele mai mici amănunte.
— Pot să servesc o bomboană? îl întrebă pe cel de al patrulea interlocutor. Am impresia că în ultima vreme ai încetat să mai oferi bomboane...
Tarantík, plin de amabilitate, scoase punguța din buzunar. Suda luă prima bomboană care îi veni la îndemînă, dar o puse pe masă în fața sa, fără s-o desfacă din hîrtie. Tarantík oferi bomboane și lui František și Halík, dar fără succes.
František tuși nerăbdător. Discuția asta i se părea o pierdere de timp inutilă. Era convins că acum ar fi trebuit să-l ia la întrebări pe Vilém Ajm, silindu-l să-și recunoască vina.
Suda, parcă știind că asta îl irită pe František, încetă

deodată să se mai grăbească. Luă bomboana şi se jucă cu ea, fără însă s-o desfacă din hîrtie.

— Ai fost destul de des oaspetele nostru, domnule Tarantík, dar de astă dată nu-i vorba de un interogatoriu. Te-am chemat să fii prezent la dezbaterile noastre numai pentru a ne ajuta să înţelegem just psihologia asasinului. Ai un deosebit simţ pentru logica gîndirii umane, am văzut asta mai înainte. În felul meu, apreciez această calitate a dumitale.

Tarantík obiectă cu modestie:

— Mă supraapreciaţi...

— Să lăsăm la o parte modestia exagerată şi să ne apropiem de subiect. I-am telefonat soţiei să-mi gătească ochiuri cu linte, deoarece voi veni acasă la cină. Aşadar, să ne grăbim. Colaborarea dumitale, Tarantík, mi-o imaginez în felul următor: la început am să încerc... cu ajutorul tău — şi Suda îl privi pe František — şi cu ajutorul tovarăşului Halík să repetăm şi să clasificăm cele petrecute azi, ieri şi în zilele precedente. De fiecare dată cînd o să ţi se pară că e mai probabilă o altă posibilitate decît cea indicată de mine, am să te rog, domnule Tarantík, să spui imediat NU. Ne-am înţeles?

Tarantík înălţă neîncrezător din umeri.

— Am să încerc.

— Să spui însă numai da sau nu.

— Da, zise, prefăcîndu-se că ia jocul în serios.

— Să începem cu sfîrşitul, cu încercarea de sinucidere a lui Ajm. Decurg de aici, cred, două concluzii. După prima, fapta lui Ajm s-ar putea califica drept recunoaşterea asasinării lui Jan Faltys şi cazul e încheiat. Dar să admitem şi o a doua posibilitate, la care o să subscrii probabil şi dumneata.

— Da.

— Înţeleg, Vilém Ajm e prietenul dumitale şi nu poţi crede în vinovăţia lui. Să admitem prin urmare şi o a doua posibilitate şi anume că între omorîrea lui Faltys şi încercarea de sinucidere a lui Ajm nu e o legătură directă, că pe Ajm l-au lăsat nervii fie sub avalanşa de false învinuiri, fie de teama răspunderii care i-a picat pe neaşteptate în cap, mă refer la moştenirea hamletiană.

František nu avea poftă să-şi piardă vremea cu poveşti naive ca asta şi, fără să-i facă prea mare bucurie lui Suda, interveni în discuţie:

— Dar Peer Gynt? Dar sîrma de pe masă? Dar fraza subliniată? Asta nu înseamnă nimic?

— Da, fu de acord Tarantík și după un scurt răgaz de gîndire adăugă: Încep să am și eu îndoieli...

— Îndoieli? Cu privire la ce? se întoarse Suda brusc spre el.

— Așa... de fapt nici nu știu, totul e destul de ciudat...

Tarantík fu completat de František:

— Am pentru asta o singură explicație: ori sinuciderea lui Ajm înseamnă recunoașterea faptei, ori...

— Ori? întrebă plin de interes Tarantík.

— ...ori n-a fost o sinucidere.

Suda îl privi lung și în tăcere pe František, care se simți stînjenit. Nu era sigur dacă nu cumva îl ia drept nebun și aproape că se temea să-l întrebe.

În locul lui, îl întrebă Tarantík care nu pricepuse sensul vorbelor lui František.

— Dar atunci ce este? De n-ar fi venit Vorlícek și n-am fi încercat să-l ținem amîndoi pe Ajm, ce s-ar fi ales de el acum? O băltoacă de sînge în curte.

Suda învîrtea bomboana și zîmbea.

— Cred că în felul acesta ne apropiem de miezul lucrurilor. Ajm n-avea într-adevăr nici un motiv să-și recunoască vina, pentru că nu el l-a omorît. Suda se întoarse spre František. Amîndoi știm doar, din declarația lui Robert Roch, că scrisoarea din casa lui Faltys n-a fost adusă de Ajm. Tu începi să ai îndoieli, eu însă n-am nici un motiv să nu cred. Pentru Roch o minciună nu putea să aibă decît consecințe neplăcute și faptul acesta e hotărîtor. Înseamnă că Ajm e în afară de orice bănuială și că povestea cu scrisoarea, cu chemarea telefonică din timpul nopții și cu vizita din dimineața următoare au fost puse la cale anume pentru el, cu scopul de a îndrepta asupra lui toate bănuielile. Și ar fi reușit, dacă n-ar fi fost Zvonokosy și pasiunea lui Roch pentru cărți umoristice.

— N-am știut asta, zise cu voce scăzută Tarantík.

— Da, m-am gîndit că nu știi... Asasinul, pentru siguranță, n-a plecat ultimul. L-a trimis înapoi pe arhitectul Kálecký să-și ia mănușile. Desigur că exista riscul ca plicul să fie văzut, dar pericolul acesta era minim, deoarece toți îl zoreau pe Kálecký. Făptașul a contat că plicul nu va atrage atenția

nimănui dacă-l va așeza pe masă exact înainte de a pleca. Și nici nu trebuia să folosească mănuși, putea să-l apuce, să zicem... cu batista, nu-i așa ? În seara aceea aveai guturai, nu ? Cel puțin așa ai declarat. Doi din cei trei care ar fi putut să vadă plicul, nu l-au văzut, așa cum a și presupus. Mă refer la Ajm și Kálecký. Doar Roch l-a văzut, dar asasinul nu se aștepta ca acesta să vină acasă la Faltys.

František însă nu voia să renunțe la bănuielile sale împotriva lui Ajm.

— Asasinul ar fi trebuit de asemenea să fie convins că doamna Faltys nu va intra în odaia aceea și că nici Faltys nu se va întoarce acasă.

— Exact, încuviință Suda, asta înseamnă că era la curent cu situația menajului Faltys. În ceea ce privește întoarcerea lui Faltys, asupra acestei posibilități putea să-și exercite încă influența, deoarece a plecat împreună cu Faltys și ceilalți la chef „La Mecenaš".

— N-am făcut chef, am discutat la un pahar de vin, îl corectă Tarantík.

— Bine, să încercăm acum, continuă Suda, să trecem în revistă toate persoanele care au fost acasă la Faltys și pe urmă la discuția aceea la un pahar de vin de la „Mecenaš". Unii sînt suspectați în legătură cu scrisoarea de pe masa lui Faltys, alții din cauza telefonului.

— Care telefon ?

— Cineva l-a sunat pe Ajm și l-a invitat a doua zi la Faltys, dar acela n-a fost Faltys. În afară de dumneata, au mai fost acolo : Zbyněk Číž, arhitectul Kálecký, două femei : Irena Škáloudová și Olga Vágnerová și secretarul literar Vorlícek, care multă vreme n-a intrat în discuție, pentru că în ziua crimei, după informațiile inițiale, nu fusese în studiourile televiziunii. Pe urmă, s-a descoperit că nu era adevărat, că a fost prezent chiar pe platou, deși doar pentru scurt timp. Iar acum s-a nimerit să fie de față și la încercarea de sinucidere a lui Ajm. Deocamdată, pe Vorlícek l-aș lăsa mai departe pe lista suspecților și l-aș șterge mai curînd pe regizorul Glanc. Pînă acum, nu s-a dovedit că ar fi părăsit cabina de comandă în timpul pauzei sau după pauză, în timpul emisiei. Prin urmare, nu ar fi putut ajunge la cablu și la fire.

— Da, de acord.

— De Kálecký v-ați despărțit în fața casei, așa că nu ar fi putut să-l sune pe Ajm, care a afirmat că a auzit la telefon *Mambo Cucu* și cîteva cuvinte referitoare la Frac și la plată. Am mai aflat că s-a întors la doamna Faltys și, întrucît a sosit la ea puțin după ora unsprezece, nu a putut pleca, probabil, înainte de miezul nopții. Doamna Faltys are, desigur, destule discuri, dar nu șlagăre și nici *Mambo Cucu*. De aceea, se pare că nu e nici arhitectul Kálecký. Eu l-aș șterge de pe listă, sînteți de acord ?

— Nu, răspunse Tarantík după o scurtă șovăială.

— Bine, o să ne întoarcem la el mai tîrziu, să continuăm. La „Mecenaš" vă aștepta Emil Hák. Ar fi putut să-l sune pe Ajm înainte de miezul nopții, dar n-a fost acasă la Faltys, așa că nu a putut lăsa acolo scrisoarea. Pentru asta ar fi avut nevoie de un ajutor. Ne-am gîndit și la asta, în mod concret la domnișoara Vágnerová, dar pe urmă am exclus această posibilitate. Într-o acțiune atît de rafinată nu putea fi angrenată decît o singură mare inteligență. Pe Hák l-aș tăia de pe listă, de acord ?

— Da.

— Vágnerová și Škáloudová nu intră în discuție, pentru că pe Ajm l-a chemat la telefon o voce de bărbat. N-a recunoscut, e drept, vocea lui Faltys, dar ar fi trebuit să recunoască o voce de femeie. Faltys avea o voce destul de răgușită, glasul lui căpătase în ultima vreme intonațiile vocii lui Stěpánek, care se imită greu.

— Eu le-aș șterge pe amîndouă, spuse Tarantík înainte ca Suda să-l întrebe.

— Bun. Ne-a mai rămas Zbyněk Číž. În treburile de regie i se supuneau toți. Ar fi putut să o realizeze în așa fel încît să slujească cît mai bine țelurilor lui. Avea un dinte împotriva lui Faltys încă din anii studenției, așa că totul se leagă pînă la un punct, un fleac : n-a fost de față la sinuciderea lui Ajm...

— Asta nu-i un fapt hotărîtor, zîmbi pentru a doua oară Tarantík, de data asta mai puțin sigur de sine.

— Puțin mai înainte s-a spus : ori trebuie să însemne că Ajm a recunoscut, ori... — făcu o scurtă pauză — ori n-a fost sinucidere.

— Dar atunci ce-a fost ?

— O tentativă nereuşită.
— Nu cumva o tentativă de omor?
— Nu, nu cred că a fost o tentativă de asasinat, mai curînd a fost o încercare de a forţa organele miliţiei să vadă ceva ce era clar ca lacrima încă de mai înainte şi asupra căruia, din motive necunoscute, continuau să mediteze, în loc să înceapă să acţioneze. Totul era doar o problemă de răbdare şi nerăbdare, o problemă a nervilor, în primul rînd. Cineva a încercat să ne convingă, pe mine, pe František şi pe Honza Halík că asasinul este Ajm. Poate că nu eşti de acord cu mine, domnule Tarantík, dar am să repet ordinea faptelor, cel puţin aşa cum o văd eu. În timp ce Ajm, la bufet, se simţea mahmur la gîndul lui *Hamlet*, cineva a intrat în cabina lui, a pus pe măsuţă cartea cu rîndurile subliniate, a introdus în ea firul de sîrmă, a deschis fereastra, a tras scaunul lîngă ea şi pe urmă a plecat. În felul ăsta, scena sinuciderii a fost pregătită mai înainte ca actorul principal să intre în ea.

Tarantík zîmbea într-una şi aceasta provoca o impresie de nefiresc.

— Nu înţeleg ce vă conduce la o asemenea ipoteză.
— Înainte de a intra dumneata şi Vorlícek, Ajm a fost singur în cabină, dar de prea puţin timp ca să poată aranja lucrurile aşa cum au fost găsite ulterior... şi de altfel fereastra era deschisă de mai înainte. Era deschisă în momentul în care Číž şi Glanc se întorceau din curte şi l-au întîlnit pe Ajm jos, în capul scărilor, şi imediat după aceea, pe dumneata.
— Ce vreţi să spuneţi?
— Doar că asasinul lui Jan Faltys este Vorlíček. Suda îi înapoie lui Tarantík bomboana nedesfăcută şi adăugă: Vorlíček sau dumneata.
— Eu?

Suda nu-i mai răspunse lui Tarantík, pentru că în acel moment intră grăbit în încăpere dr. Strouhal.

— Pe platou totul e pregătit pentru reconstituire, cum îi spuneţi dumneavoastră. Strouhal vorbea atît de amabil, încît era chiar puţin neplăcut.
— N-aş vrea să vă zoresc, tovarăşi, dar înţelegeţi că avem program de emisie în toate cele şapte zile ale săptămînii şi nu putem ţine blocat platoul atît de mult. Şi ca să transmitem mereu cîte un film, nu mai merge, ne-ar lua telespecta-

torii la goană. Exigența, tovarăși, este un factor esențial în socialism...

— Mai aveți puțină răbdare, îl întrerupse Suda. Știți, cu răbdarea...

Tarantík încetă să mai zîmbească. Știa al cui va fi sfîrșitul.

38. Își cunoaște fiecare locul?

Problema era, prin urmare, rezolvată, misterul dezlegat și făptașul găsit. Nu făcuse încă mărturisiri directe, dar declarația plutea în aer. Coborîră cu toții pe platoul de emisie, la parter. Tarantík tăcea, reflecta la situația lui și de aceea tresări violent și speriat cînd Suda îi atinse cotul.

— Îmi mai amintești de prinsoarea noastră, domnule Tarantík ? Spuneai că-l vei cunoaște pe asasin cu o jumătate de oră înaintea noastră... acum ce spui ?

Tarantík tăcu.

— E timpul să ne-o spui, nu zău, fără glumă, zise Suda folosind zicala preferată a lui Tarantík. Adăugă apoi cu un aer serios : Peste cîteva minute, îl vor cunoaște toți pe asasin.

Tarantík nu răspunse nici acum.

— Știu chiar și pentru ce a făcut-o și din ce cauză avea nevoie asasinul de un public de două milioane de oameni... dar asta o știi și dumneata, domnule Tarantík, nu-i așa ?

Tarantík tăcu și de astă dată.

Pe platou, totul era pregătit pentru reconstituirea finală a cazului. Camerele de luat vederi, aparatura de sunet asemănătoare unei spînzurători, decorul, actorii și personalul tehnic — totul era la locul lui, în același loc în care se aflau la fatala emisiune. Pentru cele două milioane de telespectatori din fața micului ecran, rula, desigur, încă un film, de data asta unul argentinian. Aici însă, pe platou, putea să înceapă reluarea emisiunii de ieri.

— N-ai să te superi, domnule Tarantík, dacă n-o să jucăm toată piesa dumitale ?

— Toată n-am s-o văd, cred, niciodată, zîmbi el cu amărăciune, acum aș da să circule printre cunoscuți acele treizeci și cinci de exemplare șapirografiate, ca cel puțin să citească ceea ce nu vor vedea niciodată...

— Spuneaţi că n-aveţi multe... cunoştinţe, remarcă František şi fu el însuşi surprins să se audă vorbindu-i ca unui bolnav, fără severitatea şi animozitatea dinainte. Dacă ar fi fost sincer, ar fi trebuit să recunoască faptul că-i era puţintel milă de Tarantík.

Suda înţelegea simţămintele lui František. Le avusese şi el la vremea lui, la începutul carierei, cînd se aflase pentru prima dată faţă în faţă cu asasinul, deasupra căruia plutea mîna destinului şi care, de aceea, nu mai era periculos. În asemenea clipe, mila lua locul urii justificate. Suda ştia asta şi, pentru a-l ajuta pe František să-şi depăşească această stare de spirit neplăcută, i se adresă lui Tarantík cu voce aspră şi ironică :

— Să fiu în locul dumitale, n-aş mai pleca la Viena. Oricum, la cererea noastră, te-ar trimite ramburs.

— N-am vrut să mă opresc la Viena, doar în tranzit, mi-am plătit drumul pînă în Bulgaria, răspunse Tarantík, doar ca să zică ceva. Plecarea de luni într-o săptămînă...

— Poţi să înapoiezi biletul să nu se piardă degeaba.

În Tarantík crescu simţămîntul propriei sale inutilităţi : resemnarea jucătorului care a pierdut totul şi nu mai are nici o piesă de 20 bani ca să continue jocul. Lucrurile se desfăşurau fără intervenţia lui, apropiindu-se de sfîrşit : sfîrşitul său.

Suda se adresă celorlalţi, dîndu-le explicaţii. Voia să reconstituie scena hotărîtoare din emisiunea de ieri, începînd de la pauză pînă în momentul crimei. Pe platou trebuiau să rămînă doar cei care fuseseră şi ieri, dar nu numai atît, trebuiau ca toţi să-şi amintească exact locul unde stătuseră.

Arhitectul Kálecký se simţea stăpîn pe situaţie şi nu-şi reţinu o remarcă ironică :

— Ne jucăm de-a copiii, nu ?... Ora nouă a venit, omul negru...

Suda nu polemiză cu el. Înţelegea cît de mare trebuie să fie tensiunea nervoasă a tuturor celor care aşteptau pe platou dezlegarea finală a acestui caz. Trecuseră doar douăzeci şi patru de ore de cînd Suda le spusese de la obraz că unul din ei este asasinul. Acum sosise momentul cînd avea să fie rostită în public şi cea de-a doua parte a frazei, cea concretă, care va cuprinde şi numele asasinului.

— Am nevoie de un voluntar, ceru Suda, de cineva care să ia locul lui Faltys în fotoliu...

Se oferi Tarantík, deși trebuia să știe că oferta lui va fi refuzată. František nu-l înțelegea. De ce nu făcuse mărturisiri complete încă mai de mult, de ce își prelungea agonia, doar totul avea alura jocului de-a pisica cu șoarecele. Sau mai spera poate?

Tarantík știa că nu mai poate spera, că totul e hotărît definitiv, și totuși, într-un colțișor al sufletului, spera cu lașitate că poate se înșală, că nu se va întîmpla lucrul de care se teme atît, că degetul denunțător va arăta pe altcineva, pe oricare altul, îi era perfect indiferent.

Suda respinse, bineînțeles, oferta lui Tarantík. Nu, domnule Tarantík, în această reprezentație am nevoie de dumneata ca de Tarantík... încearcă să fii pentru un moment dumneata însuți, dacă reușești.

Pentru rolul lui Jan Faltys, fu ales pînă la urmă bărbosul Vorlícek. Adamec se făcu că îl leagă de fotoliu, pentru a da cît mai exact iluzia reprezentației din ziua precedentă.

— Dar fără fire, vă rog, le atrase atenția în glumă, dar speriat totuși, Vorlícek. Gîndiți-vă, oameni buni, că sărbătoresc azi aniversarea unei zile de la nașterea fiului meu, așa că fie-vă milă de mine!

În rest erau toți, chiar și palidul Vilém Ajm. Se ținea deoparte și se gîndea că toată comedia asta cu reconstituirea este înscenată doar pentru el și i se părea crud din partea lor. L-au considerat de la bun început asasinul și acum sînt convinși probabil de asta. Îl așezaseră pe locul său, care se afla în colțul covorului roșu, între fotoliu și polița cu cactuși. Ceilalți își ocupară și ei locurile pe care stătuseră atunci, și Suda dădu semnalul de începere.

Prima replică după pauză o avea Emil Hák. Își drese glasul, se vedea că-i foarte nervos, mai nervos decît la premieră.

Că nu e bună moartea
O știm chiar de la zei,
Căci de-ar fi fost frumoasă,
Ar fi murit și ei.

— Cine a spus asta? întrebă omul din fotoliu, de data asta prin gura secretarului literar Vorlícek.

Hák îi răspunse tot cu o întrebare :
— Cînd ? Atunci ? În vechea Grecie ?
— Nu. Aici...
— Eu.
— Aprindeți lumina ! continuă Vorlícek în rolul lui Faltys. Mă doare capul.
— Lumina nu folosește, se auzi glasul Irenei Škáloudová, vă dau mai bine un antinevralgic !
Vorlícek însă continuă să insiste.
— Aprindeți lumina !
Rosti astfel și ultimul cuvînt spus de Faltys.
— Stop ! Suda încheie jocul. Rămîneți toți pe locurile dumneavoastră !
Maras și Kejř se aflau lîngă camerele lor, fiecare din ei cu cîte doi asistenți. Hankvic și Brdečka priveau totul de sus, de pe rampa de iluminare, iar Zbyněk Číž și operatorul principal Pangrác ședeau la măsuțele de lîngă monitor avînd la urechi căști care îi puneau în legătură cu Glanc, din cabina de comandă.
Spațiul scenic era format din trei pereți, al patrulea era liber, astfel încît camerele de luat vederi și aparatura de sunet să se poată mișca în voie. În interiorul camerei, cel mai aproape de fotoliul lui Faltys, în care ședea acum Vorlícek, se afla în acel moment Ajm, la stînga lui era Hák, lîngă fereastră Jindřiška și, aproape de ușă, Irena Škáloudová și Pláteník. Ceilalți urmăreau jocul lor dinspre partea unde trebuia să se afle al patrulea perete. Doar de aici se putea privi scena.
În spatele camerei lui Kejř stătea arhitectul Kálecký și, ceva mai departe de el, Roch și Olga Vágnerová ; între el și Číž, aflat lîngă monitor, în calea luminii mai stătea și recuzitorul Adamec. Cel mai departe de scenă, în spatele tuturor, se sprijinea de perete Tarantík. În dosul lui se mai afla doar o draperie purpurie și o oglindă venețiană, pregătite încă de pe acum pentru momentul de poezie ce trebuia să se transmită în duminica aceea. Suda se întoarse spre el, întrebîndu-l mirat :
— De ce stai așa departe ? Din acel loc, nu poți vedea ce se petrece pe scenă...
— Știam încă de la repetiții cum joacă fiecare... Și de la generală...

Suda îl întrerupse :

— Îmi amintesc că la primul interogatoriu ne-ai declarat că stăteai lîngă ușă... și doar în spatele dumitale nu se află nici o ușă. De altfel, se poate stabili și după imprimarea pe telerecording din care parte intri în obiectivul camerei ; dacă va fi nevoie putem să proiectăm filmul...

Tarantík însă păru că-și amintește deodată.

— Da, aveți dreptate, stăteam lîngă ușă. Aici, lîngă draperie, mă aflam în timpul repetiției generale. Am făcut o mică confuzie. Asta-i soarta autorului să stea undeva, într-un colțișor, și nu sub privirile oamenilor, să nu încurce locul și să-și asculte de zece sau cincisprezece ori propriile sale cuvinte. De fiecare dată te aștepți ca cineva să se bîlbîie sau să spună ce nu-i în text...

— Ești, într-adevăr, sigur de locul în care stai acum ? întrebă, cu un zîmbet ușor, Suda, atunci cînd Tarantík trecu de la draperie la ușă.

— De ce puneți mereu întrebarea asta absurdă ? Ce importanță are ? Tarantík era din ce în ce mai nervos. Pînă și celorlalți iritarea lui începu să li se pară suspectă. Mai bine întrebați cine nu-l avea la inimă pe Faltys ? Cui îi stătea în cale Faltys ?

— Motivul crimei nu l-a constituit nici o clipă Jan Faltys.

Cuvintele fuseseră rostite încet, dar avură asupra tuturor efectul unui tunet, provocară zarvă și neliniște. Lui Tarantík îi sunau mereu în urechi, și le repeta mereu în gînd, cuprins de groază. Din acea clipă își dădu seama că totu-i zadarnic. Cu toate acestea, încercă să schițeze un zîmbet, dar rezultatul fu doar o jalnică grimasă.

— Glumiți ?

— Nu, Tarantík, și dumneata știi prea bine că nu. Credeți că a fost nevoie de multă vreme pînă ce am înțeles despre ce era vorba în acest caz ? Era absolut indiferent cine va sta în acest fotoliu și va fi ucis. Putea să fie la fel de bine Štěpánek sau Werich. Asasinului îi trebuia numai un eveniment senzațional pentru două milioane de spectatori... un eveniment despre care să se vorbească. Azi se vorbește despre noi la posturile de radio Luxemburg, Stuttgart și Dumnezeu știe la care încă, mîine se va scrie despre noi în ziare. Fiecare foiță din Occident își are aici corespondentul său, iar acesta a născocit și unele detalii care nici măcar nu s-au întîmplat...

se va scrie despre noi, despre fiecare dintre noi, şi despre dumneata, Tarantík. Să ajungi în gura oamenilor poate însemna pentru cineva sfîrşitul, pentru altcineva începutul, nu-i aşa ? Dumneata ai devenit un autor despre care se ştie, se vorbeşte...

Tarantík se împotrivi violent :

— Pe mine să nu mă amestecaţi în treaba asta ! Pe mine nu m-a interesat niciodată politica...

— Ştiu, politica nu, repetă Suda după el, numai că nici pe asasin nu l-a interesat... şi pe el îl interesa altceva, banii, senzaţionalul... Moartea pe ecranele televizoarelor ! Prima piesă poliţistă cu o crimă adevărată ! Cine-i asasinul ? Milioane de oameni l-au văzut, dar nimeni nu-l cunoaşte ! O premieră sub semnul unei morţi misterioase ! Din aceste împrejurări senzaţionale se pot stoarce bani frumoşi. Nu însă la noi, ci în alte părţi. Ai spus-o singur. Dar nu-i de loc uşor. Trebuie să înfrunţi concurenţa serialelor cu gangsteri, cu cazuri morbide despre psihopaţi, cu istorioare pornografice şi cu pseudoarta de varieteu a domnului Klein, cel care imprimă trupuri goale de femei pe cearşafuri, „creînd" astfel tablouri în ritm de jaz. Înţeleg foarte bine că era nevoie să vii cu ceva nou, cu ceva ce încă n-a mai fost... şi pe urmă totul ar fi fost doar chestie de reclamă... *Story of five Murderers, L'histoire des cinq meurtriers, Die Sache für fünf Mörder*... placate la fiecare colţ, inserări în ziare, reclame la Cinema şi onorarii... în dolari şi în franci. De ce e nevoie acolo ca să ai succes ? Să-ţi lansezi numele pe piaţă. În ziare. În titlurile de pe prima pagină, să se vorbească despre tine, să te faci cunoscut.

— Tot ceea ce spuneţi e, desigur, interesant, dar încă nu mi-aţi oferit nici o dovadă, obiectă Tarantík apăsînd pe cuvinte, gîtuit de emoţie.

Suda plecă afirmativ bărbia.

— Încă nu. Dar lipseşte foarte puţin, ar fi de-ajuns să găsim locul în care ai stat dumneata... şi unde se afla asasinul.

— Vorbiţi de două locuri ?...

— Nu. De unul.

— Despre care ?

— Ei, tocmai asta e ! Despre care... răspunse zîmbind Suda la întrebarea tăioasă a lui Tarantík.

— Lîngă uşă nu se afla nimeni, vorbi pe neaşteptate recuziterul Adamec.

Tarantík se chirci, situația devenea din ce în ce mai neplăcută pentru el.

Adamec continuă :

— N-ar trebui s-o spun, pentru că e la mijloc prima, dar am avut o scăpare. Cum mă uitam eu așa, să-i văd pe actori jucînd, totul mergea ca pe roate, cînd deodată am simțit că-mi stă inima în loc. Lipsea scrumiera de pe masă. M-am dus fuga s-o aduc, e una pe coridor, pe măsuța telefonului. I-am dat-o domnului Hák, care nu era în imagine, s-o pună pe masă...

— Pot confirma, se auzi vocea lui Hák, tovarășul Adamec mi-a cerut, într-adevăr, să pun pe neobservate scrumiera pe masă. Dar dacă era sau nu cineva lîngă ușă, asta n-aș putea s-o afirm...

Așteptau răspunsul lui Tarantík, dar el tăcea, nu se mai apăra, ci doar în virtutea inerției, colinda mai departe platoul, pentru a se opri lîngă practicabilul din spatele camerei lui Kejř.

Suda îl urmărea cu un zîmbet de neîncredere.

— Așadar, povestea cu draperia n-a fost adevărată. Nici cea cu ușa. Dar dacă o să-și amintească cineva că nici lîngă practicabil n-a fost nimeni, ce-ai să spui atunci ?

Tarantík își șterse, tăcut, sudoarea de pe frunte. În locul lui, vorbi operatorul Kejř.

— Mă îndoiesc că ați stat acolo, domnule Tarantík, uitați-vă numai la umbra pe care o lăsați pe peretele decorului. V-am fi gonit demult, puteți face orice, dar nu să stați în calea luminii...

Și Tarantík fu nevoit să-și caute alt loc. Purtarea lui începea să fie comică. Își dădea seama că toți îl privesc numai pe el. Știa că fiecare pas îl apropie de capcana în care avea să fie prins.

Suda nu-l lăsă în pace :

— Domnule Tarantík, se pare că nu-ți mai amintești unde ai stat ! N-ai vrut să fii în ochii oamenilor, dar ai exagerat puțin. Nu te-a văzut nimeni, nicăieri, unde ai fi putut sta ?... Vino, am să te ajut...

Îi zîmbi și, luîndu-l de cot, îl duse spre mijlocul scenei.

— Încearcă să te sui în firida aceea triunghiulară dintre decoruri, acolo precis n-o să te observe nimeni, e poate singu-

rul loc din tot platoul unde puteai să stai fără să fii văzut, nu-i așa ?... Și chiar acolo ai și fost.

Tarantík tăcea și nu se mișca din loc. În spatele lui se afla o deschizătură îngustă între doi pereți de decor, prin care s-ar fi putut strecura fără greutate. Ultimul loc unde se putea retrage. Nu i-ar fi schimbat însă cu nimic soarta, pentru că acest ultim loc era și capcana lui.

— Întoarce-te, Tarantík !... Ce-i la piciorul dumitale ? Tarantík se uită în jos.

Pe dușumea se întindea cablul cu cele două sîrme legate de el.

Nu mai avea rost să nege și nici să mai adauge sau să explice ceva. Tarantík tăcea, pentru că nu-i mai rămăsese nimic altceva decît tăcerea.

František, cu un sentiment de vină, își dădu seama că deși l-a suspectat pe Tarantík în decursul anchetei, în clipa hotărîtoare s-a lăsat înșelat de el și și-a însușit exact acel mod de a judeca lucrurile pe care asasinul intenționase să-l impună organelor anchetatoare. Să nu fi fost Suda, probabil că și acum s-ar fi străduit să-l facă pe Vilém Ajm să recunoască tentativa de sinucidere și, ca atare, vina de a-l fi ucis pe Jan Faltys. Stătea în picioare și tăcea.

Tăceau și ceilalți. Încă nu le venea să creadă că toată acea avalanșă de suspiciune care atîrnase deasupra capetelor lor s-a prăbușit și că nu mai au de ce să se teamă.

František se întoarse spre Suda :

— Să-l chemăm pe Zákrejs ? Desigur că așteaptă vești de la noi.

Suda plecă capul și își trecu palma peste obrazul obosit. Voia să doarmă și știa dinainte că are să doarmă bine.

— Ascultă, Tarantík, pentru noul roman polițist, trebuie să găsim acum un alt autor, nu zău, fără glumă... nu știi vreunul ?

Sfîrșit